

Særtryk af

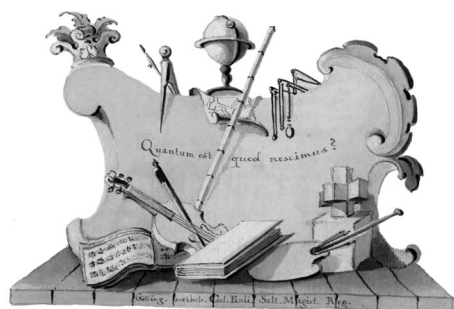
FUND OG FORSKNING

I DET KONGELIGE BIBLIOTEKS

SAMLINGER

Bind 49

2010

With summaries

KØBENHAVN 2010

UDGIVET AF DET KONGELIGE BIBLIOTEK

Om billedet på papiromslaget se s. 258.

Det kronede monogram på kartonomslaget er tegnet af
Erik Ellegaard Frederiksen efter et bind fra Frederik III's bibliotek

Om titelvignetten se s. 107.

© Forfatterne og Det Kongelige Bibliotek

Redaktion: John T. Lauridsen

Redaktionsråd:

Ivan Boserup, Grethe Jacobsen, Else Marie Kofod,
Erland Kolding Nielsen, Anne Ørbæk Jensen,
Stig T. Rasmussen, Marie Vest

Fund og Forskning er et peer-reviewed tidsskrift.

Papir: Lessebo Design Smooth Ivory 115 gr.
Dette papir overholder de i ISO 9706:1994
fastsatte krav til langtidsholdbart papir.

Grafisk tilrettelæggelse: Jakob Kyril Meile
Tryk og indbinding: SpecialTrykkeriet, Viborg

ISSN 0060-9896
ISBN 978-87-7023-077-3

SILKEBORGKONTORETS SIDSTE DAGE

PEDER HERSCENDS DAGBOG OMKRING

DEN TYSKE KAPITULATION MAJ 1945

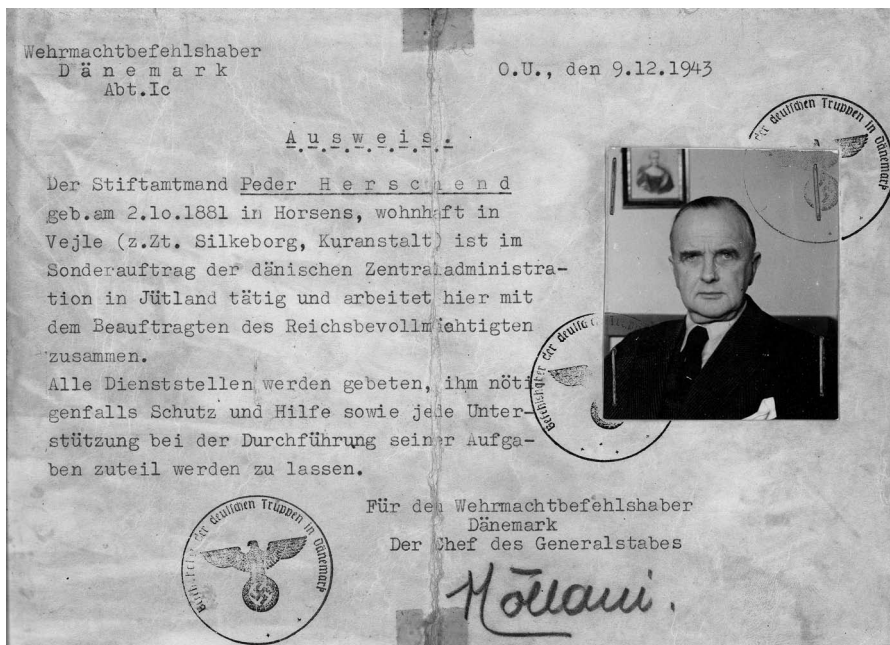
VED

JOHN T. LAURIDSEN

Indledning

I november 1943 flyttede den øverstbefalende for den tyske værnemagt i Danmark, Hermann von Hanneken, sit hovedkvarter fra København til Silkeborg. Baggrunden var den forøgede tyske frygt for en allieret invasion på den jyske vestkyst, værnemagts hovedkvarteret skulle være bedst muligt placeret i forhold til organisering af invasionsforsvaret og udelukke, at den øverstbefalende skulle blive afskåret fra Jylland i tilfælde af et angreb. Den risiko var der, såfremt hovedkvarteret var forblevet i København. Flytningen af hovedkvarteret indebar, at kommunikationslinjerne til både de centrale danske myndigheder og til den tyske rigsbefuldmægtigede Werner Best blev længere, hvilket kunne give problemer ved et fjendtligt angreb, herunder at forbindelsen mellem Silkeborg og København blev afbrudt. For at imødegå problemerne og søge den tættest mulige forbindelse opretholdt til København og iøvrigt set fra et tysk synspunkt, at få den værnemagtsøverstbefalendes ordrer til de lokale myndigheder i Jylland effektueret hurtigst muligt, blev der af de danske departementschefer udpeget en repræsentant for dem i Silkeborg, ligesom den rigsbefuldmægtigede sendte en repræsentant på sine vegne. Som departementschefernes repræsentant blev udpeget stiftsamtmand Peder Herschend, Vejle, mens Werner Best efter nogle få uger med Friedrich Stahlmann, udpegede Wilhelm Casper som sin permanente repræsentant. Både Herschend og Casper blev på disse poster til maj 1945.¹

¹ Både Herschend og Casper har skrevet erindringer om deres virke i Silkeborg: Peder Herschend: *Fra min Silkeborg tid*. 1980, Wilhelm Casper: *Wir Menschen sind eine Familie. Erinnerungen und Gedanken*. Husum 1994, s. 355-391. Desuden foreligger der erindringer om Silkeborgkontoret af en af dets ansatte: Aksel S. Sabroe: *Uden for skovvejene. En forstmands oplevelser*, 1964, s. 140-163.

Peder Herschends Ausweis indsat forrest i bindet med telefontelegrammer (Det Kongelige Bibliotek).

Der var fra starten fra dansk og tysk side ikke fuld enighed om, hvor stor en myndighed, der skulle tillægges Herschend. Fra tysk side ønskede man, at han blev givet beføjelser, så han selvstændigt kunne træffe beslutninger, mens man fra dansk side fastholdt, at betydende afgørelser skulle træffes efter konsultationer med Centraladministration, i de fleste tilfælde med Udenrigsministeriet.² Det danske standpunkt blev fastholdt, men i praksis viste det sig over tid, at man fra København kun viste begrænset interesse for at blande sig i Herschends administration.³ Det hang givetvis bl.a. sammen med, at Herschend valgte en diplomatisk kurs i forhold til de tyske myndigheder og skabte forståelse for sin situation hos de lokale danske myndigheder. Kort sagt gav

² Om Silkeborgkontorets oprettelse henvises til Jørgen Hæstrup: "Til landets bedste..." *Hovedtræk af departementschefstyrets virke 1943-45*, 1, 1966, kap. 8.

³ Jfr. Jacob Leth: *Silkeborg-kontoret – departementschefstyrets midlertidige kontor i Jylland 1943-45*. Utrykt speciale, Syddansk Universitet, Kolding, 2009. Afhandlingen fokuserer på den tyske værnemagts krav om fremskaffelse af dansk arbejdskraft til befæstningsbyggeri.

han ikke anledning til problemer, der tvang Centraladministrationen til at gribe ind.

Herschend fik stillet kontorer og en stab af medarbejdere til rådighed i Silkeborg for at kunne varetage den stillede opgave, ligesom han fik stillet en direkte telefonlinje til Udenrigsministeriet til rådighed. Denne telefonlinje skulle angiveligt ikke være til at aflytte. Til gengæld kunne den heller ikke bruges til anden kommunikation. Da Herschend fortsat skulle varetage sit arbejde som stiftsamtmænd, kunne han ikke være i Silkeborg alle ugens dage. Da der desuden var døgnvagt på Silkeborgkontoret, så henvendelser når som helst kunne behandles, blev der anlagt en kontordagbog, hvori den til enhver tid værende vagthavende ved dagens slutning dikterede, hvad der var hændt: Hvornår de modtagne henvendelser på klokkeslet var indgået, og hvordan de var blevet behandlet eller besvaret. Det gav såvel de følgende vagthavende, som Herschend mulighed for at følge arbejdet og sørge for, at der blev holdt en ensartet linje i behandlingen af konkrete sager, ligesom der ud fra dagbogen kunne følges op på uafsluttede sager. Dagbogen var ret omfattende, ofte en halv snes sider om dagen. Dagbogen blev sendt til Udenrigsministeriet, mens et gennemslag forblev i Silkeborg.⁴ Det var Silkeborgkontorets fælles hukommelse

Det er denne dagbog, der nedenfor gives et uddrag af på grundlag af Silkeborgkontorets gennemslagseksemplar, som Peder Herschend siden tog med sig til København, og som 2001 blev overdraget til Det Kongelige Bibliotek.⁵

Om dagbogen med bilag

Dagbogen fra Silkeborgkontoret er indbundet i fem bind, og hertil slutter sig et bind med telefontelegrammer udvekslede mellem Silkeborgkontoret og Udenrigsministeriet.⁶ Dagbogens omfang kan anslås til omkring 7.000 sider. Til dagbogen slutter sig journalsagerne, hvortil der i dagbogen er nummerhenvisninger. Journalsagerne er i dag på Rigsarkivet og omfatter 3.036 sager. Journalsagerne er delt i seks grupper A, B, C, D, E og G-sager på følgende måde:⁷

⁴ Jfr. Sabroe 1964, s. 145.

⁵ Herschends arkiv er i Håndskriftafdelingen Acc. 2010/68.

⁶ Dette bind er kun på Det Kongelige Bibliotek.

⁷ Rigsarkivet, Indenrigsministeriet, Arkiv 1259: Silkeborgkontoret. Centraladministrationens Ekstraordinære Repræsentant i Jylland, Journalsager. Jfr. Leth 2009, s. 13f.

- A-sager er blandede sager (9 pakker med 584 sager)
- B-sager drejer sig væsentligst om tysk beslaglæggelse af fast ejendom (15 pakker med 1.625 sager)
- C-sager omfatter væsentligst tysk beslaglæggelse af løsøre, men også andre typer sager (2 pakker med 194 sager)
- D-sager vedrører sager om tysk beslaglæggelse af træ samt overgreb på jyske plantager og skove (4 pakker med 498 sager)
- E-sager vedrørende erstatning for tyske beslaglæggelser m.v. Erstatningsspørgsmål indgår også i A-, B- og D-sagerne (1 pakke med 75 sager)
- G-sager omhandler personsager, oftest i forbindelse med arrestationer foretaget af tysk politi (1 pakke med 60 sager, anbragt i pakken med E-sagerne)

Journalernes omfang er af historikeren Jacob Leth anslået til i nærheden af 40.000 sider, og selv om der er udarbejdet oversigter over indholdet af materialet, er disse så summariske, at det vil være nødvendigt at gennemse hver enkelt sag for at vurdere dens relevans for et givet emne. Det er på den baggrund ikke overraskende, at journalerne hidtil næsten ikke er blevet udnyttet af forskningen. Mere overraskende er det, at heller ikke dagbøgerne fra Silkeborgkontoret er blevet udnyttet efter fortjeneste siden deres fremdragelse af Jørgen Hæstrup i 1966. Undtagelserne kan tælles på et par fingre.⁸ Det kan kun skyldes, at Silkeborgkontorets virksomhed som sådan ikke har påkaldt sig videre interesse, og at der ikke har været fokus på, hvor meget andet end kontorets egen forvaltning, dagbogen kan belyse.

Dagbogens betydning og anvendelsesmuligheder

Det er indlysende, at dagbogen først og fremmest belyser Silkeborgkontorets virke, og Peder Herschend har været den første til at konkludere, at kontorets anstrengelser for at dæmme op for de tyske krav og tysk fremtrængen var af beskeden virkning. Helt så beskeden var Herschends tidligere medarbejder, P.H. Lundsteen, ikke i sin bedømmelse, da han skrev en indledning til udgaven af Herschends erindringer, men alligevel har den opfattelse holdt sig til nu, at Silkeborgkontorets

⁸ Udgiveren har alene kendskab til Leth 2009 og den kommende udgave af Werner Bests korrespondance m.m., der er henvist til i note 22. Herschend var den første til at udnytte dagbøgerne. Han brugte dem til erindringsbogen udgivet 1980, men skrevet 1959.

betydning kun var begrænset, selv om det ydede sit bedste. Dets autoritet hvilede på et spinkelt grundlag og dets handlemuligheder var begrænsede. Der kunne henstilles og foreslås andre løsninger, men det stod i besættelsesmyndighedernes magt ved dekret at gennemtrumfe, hvad de ønskede. Det er et spørgsmål, om dyberegående undersøgelser vil kunne nuancere det billede.

Her skal peges på nogle få af de andre anvendelsesmuligheder, som dagbogen med journalsagerne rummer. Det gælder for det første vedrørende den tyske besættelsespolitik i Danmark: I mangel af arkiverne fra en række tyske besættelsesmyndigheder giver Silkeborgkontorets dagbog en indgangsmulighed til, hvornår og hvordan disse myndigheder har håndteret en række væsentlige forhold over for danske myndigheder. Det gælder bl.a. følgende tyske myndigheder:

- den værnemagtsøverstbefalende med stab
- Oberfeldintendant (Balnus, senere Wollny)
- Oberquartiermeister (von Gärtner)
- lokale tyske kommandanter
- OT (Organisation Todt)
- Pionierstab 31
- den rigsbefuldmægtigedes repræsentant Wilhelm Casper
- de tyske konsuler
- tysk politi, både ledelsen i København og de lokale Gestapochefer i Odense, Ålborg, Århus, Kolding og Esbjerg

Her kan som eksempel peges på den tyske værnemagts krav om fremskaffelse af dansk arbejdskraft til befæstningsbyggeriet 1943-44, som er blevet behandlet af Jacob Leth 2009. Værnemagtsarbejderne fyldte meget og krævede mange ressourcer og førte til betydelige beslaglæggelser. I det hele taget lader det tyske behov for forskellige danske ressourcer sig godt belyse via dagbogen. Det gælder transportbehovet, hvor lastbiler først blev lejet for i 1945 at blive rekvireret, og hvor også danske heste måtte afgives i de sidste krigsmåneder. Nye danske cykler var i oktober 1944 også blevet mål for værnemagts interesse og blev beslaglagt landet over.⁹ Der havde fra april 1940 været et konstant indkvarteringsbehov, men det steg meget voldsomt i 1945, da sårede og tyske flygtninge strømmede ind i landet i et antal på flere hundrede tusinde. Hvordan man fra tysk side greb det an, giver dagbogen rigelig

⁹ John T. Lauridsen: "Hitlers hemmelige våben". *Magasin fra Det Kongelige Bibliotek*, 19:3, 2006, s.13-24.

dokumentation for. Den værnemagtsøverstbefalende kom til at stå for det praktiske med indkvarteringen, selv om den rigsbefuldsmægtigede via en førerordre 4. februar 1945 var givet den overordnede opgave, men ikke havde ressourcerne til at udføre den.

De lokale Gestapochefers fremfærd rummer dagbogen talrige vidnesbyrd om. Det gælder ikke alene med hensyn til arrestation og behandling af danske modstandsfolk og andre, men også deres forskellige tiltag med hensyn til modstands- og strejkebekæmpelse. Her skal nævnes enkelte eksempler: Gestapo i Århus havde efter bombardementet af dets hovedkvarter indledt en mere aggressiv kurs under dets nye chef Kriminalrat Rudolf Renner, der 30. november 1944 krævede fremover løbende at modtage en hel række oplysninger fra de danske myndigheder, herunder om drab, røveri, sabotage, om piger med veneriske sygdomme, om hotelanmeldelser o.a, samt at de Gestapofolk, der havde mistet alt under det engelske bombardement, fik nyt tøj. Kravene var tilføjet trusler om bl.a. at deportere pigerne med veneriske sygdomme til Tyskland.¹⁰ Tysk politi krævede i en række byer i efteråret 1944 planer over de kommunale værker (vand, gas, el).¹¹ Formålet blev ikke oplyst, men det var med henblik på at kunne beslaglægge og lukke for værkerne i tilfælde af strejke eller indre uro. Det var en aktionsform, der første gang var benyttet under generalstrejken i København i sommeren 1944 og siden bar kodenavnet "MonSun".¹² Gestapochef i Ålborg, Fritz Bolle, udmærkede sig ved en særlig form for modstandsbe- kæmpelse, idet han bl.a. lod slagteridirektør Skensved og hustru, Sæby, arrestere foråret 1945, sigtet for at være deltagere i en gruppe, der befordrede danske flygtninge fra Nordjylland til Sverige eller husede sådanne før afrejsen. Påfølgende ville Bolle beslaglægge Skensveds for- mue på 197.000 kr, der stod på sparekassebøger og i obligationer. Da det imidlertid gav praktiske problemer, selv om direktøren blev aftvun- get en fuldmagt, krævede Bolle i stedet 50.000 kr kontant, ellers ville Skensveds villa med indbo blive sprængt i luften. Herschend måtte i den sag fare med lempe, da Bolle kunne gøre alvor af sin trussel, førend sagen kunne stoppes hos de foresatte i København. Herschend søgte at forhale sagen ved at henvise til Handelsministeriets cirkulære af 23. maj 1944 verørende udbetaling af penge til udlændinge. Det virkede,

¹⁰ Dagbogen 1.-2. december 1944.

¹¹ Se bl.a. Herschends telefontelegram nr. 105, 10. februar 1945.

¹² John T. Lauridsen: MonSun og Taifun – tysk strejkebekæmpelse i Danmark belyst ved undtagelsestilstanden i Esbjerg 16.-10. november 1944. *Magasin fra Det Kongelige Bibliotek*, 20:3, 2007, s. 11-25.

da den vundne tid blev brugt til at alarmere de foresatte i København på både tysk og dansk side, og bureaukratiske regler satte en stopper for dette afpresningsforsøg. De lokale Gestapochefers råderum var ellers stort og frygten for, at Bolle skulle gøre alvor af sin trussel var reel.¹³

Dagbogen lader sig for det andet anvende i forbindelse med gennemførelse af lokalt afgrænsede studier af det dansk-tyske sam- og modspil.¹⁴ Dagbogen vil være særlig betydningsfuld i de tilfælde, hvor heller ikke de danske by- og lokalarkiver rummer et tilstrækkeligt materiale derom. Der skal blot gives et enkelt eksempel på anvendelsesmulighederne. Der var en betydelig udskiftning af de tyske tropper i Danmark, ligesom der kom russiske soldater i tysk krigstjeneste til Danmark. Uanset troppernes nationalitet var det ikke ligetil at omstille dem fra forholdene ved østfronten til de fredelige tilstande ved "flødeskumsfronten" i Danmark, hvilket førte til talrige konfrontationer og overgreb, når de nyankomne selv tog for sig, som de havde kunnet gøre østpå. Silkeborgkontoret måtte igen og igen mediere i den slags sager i de områder, der var særligt udsatte i Nordjylland.

Endelig kan dagbogen trods sin embedsmandskarakter anvendes til at give stemnings- eller situationsberetninger, hvilket bedst illustreres af dens allersidste del, som her er valgt til udgivelse. I kapitulationsdage ne væltede et utal af sager ind til Silkeborgkontoret, det tyske nederlag rejste nye problemer, der skulle håndteres, danskere, der havde været udsat for overgreb og beslaglæggelser søgte at få deres værdier tilbage, og modstandsbevægelsen gjorde sig gældende som en ny magtfaktor, der skulle tages hensyn til. En anden ny magtfaktor var den engelske militærdelegation. Det kneb med at få direktiver fra København, og hele tiden skulle der træffes beslutninger, som skulle kommunikeres videre til andre, end de direkte spørgende. Hertil blev som noget nyt føjet de tyske beklagelser over, at de tyske tropper ikke fik en anstændig behandling under udmarchen. Rollerne var skiftet.

¹³ Se bl.a. Herschends telefontelegram nr. 117, 3. marts 1945, samt en stribe dagbogsindførsler foråret 1945.

¹⁴ Sådanne foreligger der endnu kun ganske enkelte af. Se Mona Jensen: *Wie die Made im Speck? Fredsbesættelsen 1940-1943 belyst gennem samarbejdet mellem Esbjerg politi og værnemagten. Historisk Tidsskrift*, 104, 2004, s. 349-390. En værdifuld ældre fremstilling af det dansk-tyske forhold er Gunnar Staal og Keld Jarde: *Bystyret og Besættelsen. G. Andresén (red.): Aarhus under Besættelsen. 1945, s. 7-113.*

Udgivelsesprincipper

Til grund for udgivelsen er lagt Peder Herschends eksemplar af dagbogen på Det Kongelige Bibliotek. Indholdet er identisk med Rigsarkivets eksemplar i kraft af, at der er tale om et gennemslag. Det Kongelige Biblioteks eksemplar er endvidere forsynet med en række supplerende dokumenter. Der er kun ganske enkelte slagfejl, som stiltiende er rettet. De i dagbogen fåtallige, men genkommende forkortelser, først og fremmest på personale tilknyttet Silkeborgkontoret, er ikke opløst, men i stedet kan deres fulde navne søges i den følgende liste over dagbogens hovedpersoner i majdagene. I de allerfleste tilfælde oplyses titler på de myndighedspersoner, som optræder i dagbogen, hvorfor de ikke præsenteres yderligere. Flertallet af de opståede problemer og behandlede sager i majdagene finder også deres løsning eller afgørelse inden for dagbogens periode, hvorfor der ikke i kommentarer er oplyst om løsningerne, og resultaterne er at læse længere fremme i dagbogen enten samme dag eller få dage efter. Dagbogen igennem henvises der til journalsagerne. Det gøres der endnu i begrænset omfang 4. maj 1945, men derefter hører de helt op under indtryk af den hektiske og kaotiske aktivitet. Der er ved udgivelsen ikke taget hensyn til journalsagerne fra 4. maj, da de er af helt begrænset betydning, og det med en enkelt undtagelse direkte fremgår, hvad sagerne drejer sig om.

Hovedpersonerne:

- Befehlshaber = general Georg Lindemann, øverstbefalende for de tyske tropper i Danmark
- Ca. = sekretær E.O. Castberg, tilknyttet Silkeborgkontoret
- Wilhelm Casper = Werner Bests repræsentant ved den værnemagts-øverstbefalendes hovedkvarter
- Henn = fuldmægtig F.H. Henningsen, tilknyttet Silkeborgkontoret
- Peder Herschend = stiftsamtmænd, leder af Silkeborgkontoret
- Lu = fuldmægtig Poul Hugo Lundsteen, tilknyttet Silkeborgkontoret
- Konsul Sigurd Müller, Dansk Røde Kors
- Aksel E. Sabroe, skovrider, tilknyttet Silkeborgkontoret
- Nils Svenningsen, Udenrigsministeriets direktør
- Wg.-Cl. = fuldmægtig T. Wegener-Clausen, tilknyttet Silkeborgkontoret

Forkortelse:

- UM = Udenrigsministeriet

Dagbog Nr. 488.
Fredag den 4. Maj 1945.

Kl. 10.00: Forstander Kjærskov Rasmussen, Møgelkær, meddeler, at den tyske Kommandant paa Møgelkær, Løjtnant Krüger, har meddelt, at han venter nye Internerede til Møgelkær i Dag og i Morgen. Møgelkær er nu rømmet for danske Fanger.

Krüger misbilliger, at man flytter Inventar fra Lejren.

Har raadet Forstanderen til omgaaende at sætte sig i Forbindelse med Afdelingschef Hvass i Aabenraa.

Samtaler med Oberstløjtnant Claus og Ingeniør Willumsens Kontor vedrørende frigivelse af nogle Vogne.

Kl. 11.00: Amtmand Schau meddeler, at Tyskerne ved Midnat har besat de kommunale Værker og Telefoncentralen i Horsens.¹⁵

I Skanderborg gaar der væbnede Patrouiller rundt i Byen. Man har det Indtryk, at Tyskerne der vil forsvare sig.

Kl. 11.45: hos Dr. Casper.

C-142: Jeg afgav Genpart af Skrivelse af 19. April 1945 vedrørende Værnemagtens Beslaglæggelse af forskelligt Materiel, tilhørende Luftværnet.

B-1462: Rykkede for Svar vedrørende Sagen om Svenstrup Præstegaard.¹⁶

B-1139: Afgav Oversættelser af Vejledningen med Hensyn til Brand sikring af brandfarlige Depoter i Anledning af det af Værnemagten etablerede Tankanlæg i Hirtshals.

Casper mente, at Sagen var blevet forældet i Mellemtiden.

B-454: Rykkede for Svar i Sagen vedrørende "Holckenhavn" og henstillede meget, at man sørgede for, at "Holckenhavn" snarest blev frigivet.

C-136: Afgav Notits vedrørende en Værnemagtsafdelings Krav til Landmænd i Holbøl Kommune om at stille Hestekøretøjer og Kuske til Raa-dighed for Værnemagten.

B-895: Rykkede for Rømning af "Overgaard Slot".

¹⁵ Det skete på baggrund af, at man i Horsens ved en misforståelse havde taget forskud på den tyske kapitulation allerede 1. maj, hvor danske betjente genoptog deres arbejde og viste sig på gaden. Det fik Gestapo til at gribe ind (*Daglige Beretninger om Begivenheder under den tyske Besættelse*, 1946, s. 865f., 869).

¹⁶ Der foreligger ikke i dagbogen noget svar i sagen om beslaglæggelse af præstegården til brug for indkvartering af tyske flygtninge (jfr. referat 26. april 1945).

Spurgte dernæst, hvordan det gik med Sagen om Krabbesholm Højskole, som kræves afgivet helt og holdent til Værnemagten.

Casper meddelte, at der næppe var noget at gøre i Sagen, det var blevet bestemt, at Højskolen skulde bruges.

Jeg fremhævede, at der var Boliger, som paa denne Maade skulde rømmes til Fordel for Flygtninge, at dette stred mod de fra tysk Side givne Løfter, og at vi i det hele stod uforstaaende med Hensyn til den Maade, Løfterne blev holdt fra tysk Side; det stred saaledes i høj Grad mod Generalens Ord, naar bl.a. i Gaar en Lægebil blev taget, selvom det kun var for et kortere Brug, og det stred mod de seneste Aftaler, naar der nu blev stillet Krav om Rømning af Boliger til Fordel for Flygtninge.¹⁷

Casper var meget ked af det, men mente, at det vilde blive umuligt at ændre, fordi Kvartermesteren, der havde Afgørelsen i Sagen, ikke var til at faa fat paa. Rømningen af Højskolen skulde foregaa Kl. 12. Han lovede dog at tage sig af Sagen.

Casper er i Øjeblikket ved at udarbejde et Kort med Markeringer om Antallet af Flygtninge de forskellige Steder. Det gav mig Anledning til at bede ham om at faa en Fortegnelse til Brug for Kontoret her over Flygtningene og disses Antal og Placering.

Casper mente, at vi godt kunde faa en saadan Liste, men blev nødt til først at spørge Befehlshaber.

Vi kom derefter ind paa mere almindelige Betragtninger, hvorunder jeg spurgte Casper, hvorledes man egentlig saa paa Situationen fra tysk Side, særlig med Hensyn til om der kom Kamp.

Casper bemærkede, at det var hans personlige Mening, at der ikke vilde blive Spørgsmaal om Kamphandlinger her i Landet. Han bemærkede herved, at der stadig var Overvejelser og Drøftelser i Anledning af dette Spørgsmaal og med Henblik paa, hvorledes man skulde ordne Situationen.

Kl. 12.35: Fuldmægtig Jarde meddeler, at der i Anledning af Skydninger i Gaar Eftermiddags fra tysk Side er blevet truffet Bestemmelse om visse Afspærringer paa Bruunsbro og Bruungade mellem Banegaardspladsen og Jægergaardsgade.¹⁸ Afspærringen betyder, at samtlige Bazarbutikker paa den østlige Side af Bruunsbro skal rømmes, hvilket skal

¹⁷ Der var indgået en aftale om, at flygtninge ikke tvangsmæssigt skulle indkvarteres i private boliger.

¹⁸ Der opstod ved middagstid et voldsomt skyderi blandt tyske og østrigske soldater ved banegården i Århus og det omliggende terræn. Skyderiets opståen mentes at være en misforståelse soldaterne imellem. Under skyderiet blev tre danskere og et ukendt

ske senest i Morgen Kl. 12. Fra dansk Side har man foreholdt Tyskerne, at der ikke var nogensomhelst Grund til at lukke disse Butikker, og at man kunde indskrænke sig til at sætte spanske Ryttere og Afspærringer op ved den anden Brorampe. Fra tysk Side menes det, at Aarsagen til Skydningen i Aarhus har været, at en Sabotør har kastet en Blyant ned paa Banelegemet, medens man fra dansk Side mener, at der er opstaaet Skydning spontant mellem tyske Soldater, maaske fordi nogle Tyskere nødigt vilde til Fronten. Man kender ikke med Sikkerhed Aarsagen til Skyderierne, og man finder fra dansk Side ikke, der er Anledning til at straffe Befolkningen i Anledning af Skydningerne, som tog et temmelig stort Omfang og syntes aldeles taabelige. De tyske Soldater skød rundt omkring, fortrinsvis paa hinanden, uden at vide hvorfor de skød, og hvem de skulde skyde paa.

Standortkommandanten har forelagt Spørgsmaalet om Afspærringerne paa Bruungade over Banegaardsterrænet for Standorttæsteste, der tilfældigvis er den tidligere ubehagelig kendte Kapitän zur See Bonin. Man har fra dansk Side det Indtryk, at en voldsom Afspærring, der skyder langt over Maalet, skyldes modvillig Indstilling fra Bonins Side.

Lovede, at vi skal tale med Myndighederne her med Henblik paa, at et fornuftigt Menneske fra tysk Side, forsaavidt saadanne findes, kan tage sig af Sagen i Aarhus.

Kl. 13.00: Dr. Casper beder om, at en Sag om Udstedelse af Pas eller lignende "Ausweis" for ham personlig bliver fremskyndet. Den paagældende Sag ligger i Justitsministeriet, ligesom Dr. Nielands Sag stadig ligger der.

Lovede at rykke. Bad straks Kønigsfeldt om at skaffe Oplysning om, hvad Sagerne stod paa, og rykke.

Bestyreren af Museet paa Sønderborg Slot meddeler, at Kapitän zur See Pahl, der vist er Standortkommandant i Sønderborg, har forlangt, at Museet skal rykke sammen, for at der kan blive Plads til Flygtninge.

Amtmand Refslund Thomsen havde ment, at Bestyreren skulde tale med Dr. Haensch, men at han først skulde spørge her paa Kontoret, hvilken Stilling vi vilde indtage.¹⁹

Raadede ham til at sige Nej samt straks sætte sig i Forbindelse med Dr. Haensch.

antal soldater dræbt (*Daglige Beretninger om Begivenheder under den tyske Besættelse*, 1946, s. 873f.).

¹⁹ Dr. Haensch var den rigsbefuldægtigedes særlige repræsentant i Åbenrå, der i de sidste måneder af besættelsen væsentligst beskæftigede sig med de tyske flygtninge.

Kl. 16.00: Paany hos Casper i Anledning af Sagen vedrørende Brunnsbro i Aarhus.

Casper indledede med at bemærke, at han fra den engelske Radio havde erfaret, at man mente, at Admiral Dönitz var i København. Casper kunde hertil bemærke, at det ikke alene ikke er rigtigt, at Dönitz er i København, han er overhovedet ikke paa dansk Omraade. Dette gælder ogsaa de andre Rigsregeringsmedlemmer.

Jeg forstod paa Casper, at det var disses Hensigt ikke at forlade tysk Jord. Casper bemærkede i denne Forbindelse, at han selv havde talt med Rigsregeringsmedlemmerne, bortset fra Admiral Dönitz, idet han i Gaar havde ledsaget Best under dennes Besøg der, hvor Regeringen har Sæde. Jeg ansaa det ikke for Umagen værd at spørge, hvor det var.²⁰

Paa Spørgsmaalet om, hvor Englænderne i Øjeblikket kunde tænkes at staa, jfr. de mange modstridende Rygter her i Landet, oplyste Casper, at ingen Englændere endnu har overskredet Kieler-Kanalen.

Jeg forelagde derefter Casper Sagen fra Aarhus og henstillede meget, at man lod en overordnet Officer tage sig af Sagen, evt. saaledes at han satte sig i Forbindelse med Borgmesteren for af denne at faa Forklaring paa, hvordan man kunde undgaa at rømme Butikkerne.

Casper lovede at tage sig af Sagen.

Casper oplyste endelig, at han personlig havde sat sig i Forbindelse med den, der staar for Indkvartering af Flygtninge paa Krabbesholm, og at denne havde lovet ham, at der ikke skulde blive Spørgsmaal om Rømning af private Boliger i denne Anledning.

Efter Hjemkomsten har jeg underrettet Forstanderen paa Krabbesholm om, at Højskolen ikke skal rømmes. Rømning har endnu ikke fundet Sted, saa der er endnu ingen Ulykke sket.

Ca. Kl. 21: Efter at Meddelelsen om Kapitulationen var blevet givet i Radioen, satte jeg mig i Forbindelse med Direktør Svenningsen for at faa nærmere Oplysning om, hvorledes den uklare Radiomeddelelse skulde forstaas.

Direktøren kunde kun sige, at man opfattede Kapitulationen som Faktum, men bad mig søge oplyst, om de øverste tyske militære Mynigheder her i Landet anerkendte Kapitulationen.

Jeg søgte derefter at komme i Forbindelse med Dr. Casper, der – sine Vaner tro – imidlertid viste sig at være ude at spadserere, men sagdes at være tilbage mellem Kl. 21.30 og Kl. 22.

²⁰ Dönitz havde opslået sit hovedkvarter i Mürwick nær Flensburg.

Da han endnu Kl. 22 ikke var at træffe, satte jeg mig direkte i Forbindelse med Generalstabschefen, Generalmajor Reinhardt, der paa Forespørgsel udtalte, at Generalobersten ikke havde nogen Meddelelse om Kapitulationen, hvorfor Generalstabschefen ikke kunde udtale sig nærmere.

Dette meddeltes direktør Svenningsen.

Lidt over Midnat d. 5. Maj telefonerede Generalstabschefen, der overfor mig afgav den i mit Telefontelegram Nr. 131 anførte Meddelelse.²¹

Kl. ca. 2 meddelte Telefonvagten i UM, Sekretær Eggert, at der syntes at være en Uoverensstemmelse mellem Generalfeltmarskal Keitels Bekendtgørelse om Vaabenhvile og Generaloberst Lindemanns Ordre, ifølge hvilken de tyske Tropper fortsætter deres Bevogtningsopgaver.²² Det vilde, sagde Sekretær Eggert, let kunde føre til væbnet Konflikt mellem tyske Tropper og Frihedskæmperne, naar vaabenhvilen træder i Kraft, idet de tyske Tropper ifølge Lindemann ogsaa efter Kl. 8 skal beholde deres Vaaben. Eggert vilde derfor gerne, inden Spørgsmaalet forelagdes Frihedskæmperne, vide, hvorledes Generaloberstens Ordre skulde forstaas.

Jeg svarede, at denne maatte skulle forstaas efter sin Ordlyd.

Kl. 2.30 meddelte Sekretær Eggert, at der i Radioen vilde komme en i Overensstemmelse med Generaloberst Lindemanns Ordre korrigeret Meddelelse for at spare Frihedskæmperne for unødigt Kamp. Denne Meddelelse kom Kl. ca. 3.

Dagbog Nr. 489.

Lørdag den 5. Maj 1945.

Kl. 8.40: Viceborgmester Jespersen, Esbjerg, meddeler, at Tyskerne terroriserer Befolkningen. Patrouillerne fortsætter med at afkræve Folk Legitimationskort i Gaderne. Der er skudt paa en Arbejder, der skulde til Dampcentralen, fordi han ikke havde Legitimationskort.

²¹ Telegrammet er indsat i Herschends kopibog med telegrammer. Meddelelsens hovedbudskab var: De tyske soldater beholdt deres våben, de forblev i deres stillinger og fortsatte deres bevogtningsopgaver. Tropperne havde ordre om ikke at efterkomme nogen opfordring til at nedlægge våbnene eller til at afgive bevogtninger og til at slå ethvert forsøg på at gennemføre dette ned med magt.

²² For Wilhelm Keitels og Lindemanns ordrer, se John T. Lauridsen (udg.): *Werner Bests korrespondance med Auswärtiges Amt og andre tyske akter vedrørende besættelsen af Danmark 1942-1945*, 9, 2011, nr. 234-236.

Henstillede, at man tog Sagen op med Standortkommandanten, og at man saa Tiden an en lille Smule, da der jo kun er gaaet kort Tid, efter at Kapitulationen er traadt i Kraft.

Kl. 9.00: Stiftamtmand Hvidt meddeler, at den tyske Kommandant i Odder ikke vil respektere Kapitulationen. De højste Dannebrogssflag tager Tyskerne ned igen.

Har straks bedt Dr. Casper tage sig af Sagen,

Kl. 9.25: Har underrettet Modstandsbevægelsens Jyllandsledelse om, at Gestapo i Aalborg er stukket af og har medført 3 danske Fanger, opgivet Bilnumrene, samt at Vognene antagelig skulde være taget Syd-paa.²³

Kl. 9.30: Sogneraadsformanden i Bryrup meddeler, at Tyskerne har afvæbnet 2 Frihedskæmpere samt taget 1 til Fange, idet de siger, at Folk ikke maa gaa med Vaaben.

Raadede først Sogneraadsformanden til at klage til Kommandanten, og, hvis dette ikke hjalp, sætte sig i Forbindelse med Kontoret igen her.

Lokal Klage hjalp ikke. Bad derefter Casper tage sig af Sagen.

Casper oplyste samtidig, at de regner med, at Odder-Sagen gaar i Orden.

Kl. 11.55: Oberstløjtnant Møller meddeler, at det gaar daarligt i Sønderjylland, d.v.s. fra Kolding og Syd-paa. Tyskerne tager Vaaben og Folk og blander sig i det hele taget i Arrestationsforholdene.

Lovede, at Sagen skal blive taget op her.

Casper lovede straks at tage Spørgsmaalet op.

Kl. 12.55: Stiftamtmand Hvidt meddeler, at Uroen omkring Odder synes at brede sig.

Casper har paany lovet at tage sig af denne Sag.

Kl. 13.00: Fuldmægtig Møller, Brædstrup, der er Byleder der (Brædstrup 34), meddeler, at Kommandanten i Brædstrup ikke vil finde sig i, at Bylederne holder Vagt i Gaderne. Man har haft en stiltfærdig Samtale med ham om det, forinden man lod Vagterne gaa rundt, men han vil ikke anerkende Vagtens Ret til at gaa med Vaaben.

Lovede at tage Sagen op i Silkeborg.

Kl. 13.30: Stiftamtmand Hvidt meddeler, at Forholdene nu er i Orden i Odder. Tyskerne skal holdes inde i 48 Timer.

Kl. 14.00: Dr. Casper meddeler, at hans lægekyndige Medarbejder, Dr. Friemerts Chauffør, der er dansk, er blevet arresteret af Friheds-

²³ Sagen bliver fulgt løbende i dagbogen i det følgende.

kæmperne. Da der er Spørgsmaal om en Lægechauffør, spørger han, om Chaufføren ikke kan frigives.

Meddelte ham, at vi i Øjeblikket intet kan gøre, at Undersøgelsen foreløbig maa finde Sted, men at Sagen naturligvis, bliver grundigt og retfærdigt afgjort.

Henstillede, at Dr. Casper lod en almindelig Soldat foretage Kørsel for Dr. Friemert (heldigvis ved vi jo af Erfaring fra tysk Side, hvordan den Slags Spørgsmaal skal besvares).

Casper har lovet at sørge for, at Forholdene i Brædstrup bliver ordnet.

Kl. 15.10: Casper meddeler, at der rundt omkring sker Opfordring fra Befolkningen til Værnemagtsmedlemmer om Afgivelse af Vaabnene. Endvidere standses Værnemagtens Køretøjer hyppigt. Dette kan let bringe Uroligheder med sig. Soldaterne har Ordre til ikke at afgive Vaabnene. Casper spørger fra Oberbefehlshaber, om der ikke evt. gennem Radioen kan udsendes en Opfordring til, at slige Foreteelser ikke bør finde Sted.

Stiftamtmanden har bedt Direktør Svenningsen tage sig af dette Spørgsmaal.

Kl. 16.00: Talt med Oberstløjtnant Kuppe om Afgivelse af Mineplanerne. Kuppe er ganske indstillet paa, at Mineplanerne skal afgives, men han kan selvfølgelig intet gøre paa egen Haand, men har forelagt Problemet for Oberbefehlshaber. Han selv synes personlig ikke at have noget imod at forestaa Fjernelsen af Minerne og mener i øvrigt, at det vil være praktisk, om en tysk Afdeling tager sig af dette.²⁴

Kl. 16.15: Underrettet Fuldmægtig Møller, Brædstrup, om, at Casper nu har foranlediget, at Afdelingen i Brædstrup faar Besked om, at de danske Frihedskæmpere maa kunne gaa med Vaaben paa Gaderne, og at Tyskerne skal holde sig fra vore Affærer.

Kl. 22.25: Sekretær Eggert meddeler, at UM fra Frihedsbevægelsen har modtaget Klage over, at Tyskerne i Kolding-Lunderskov samt flere Steder i Sønderjylland fratager Frihedskæmperne Vaabnene, ligesom de forhindrer Arrestationer. Sekretær Eggert anmoder fra direktør Svenningsen om, at man herfra snarest tager Sagen op overfor Dr. Casper, idet det anføres overfor Dr. Casper, at man fra dansk Side holder paa, at Tyskerne skal passe sig selv, saa længe der ikke finder Angreb Sted paa Værnemagten.

²⁴ Minespørgsmålet forfølges løbende i dagbogen.

Meddelte, at vi allerede tidligere paa Dagen har klaget til Dr. Casper i Anledning af Vanskelighederne i Sønderjylland.

Kl. 22.40: Talt med Borgmester Juhl i Anledning af foranstaaende.

Borgmester Juhl bekræftede Rigtigheden og beklagede sig i øvrigt over, at Major Arnold i Kolding lader sine Soldater færdes i store Mængder rundt om i Byen klirrende med Vaabnene.

Talte derefter med Dr. Casper, som lovede straks at gribe ind.

Lidt senere meddelte Dr. Casper, at han nu har talt med Befehlshaber om Sagen, og at Befehlshaber har lovet straks at gribe ind.

Dr. Casper meddelte samtidig, at Befehlshaber havde anmodet os om at gribe ind i Anledning af, at det danske Vagtværn i Odense skal have angrebet "Fluko". Der skal have været livligt Skyderi med flere dræbte paa begge Sider.²⁵

Underrettede derefter Sekretær Eggert om, at Befehlshaber har lovet at gribe ind i Anledning af de daarlige Forhold i Sydjylland og bad samtidig Sekretær Eggert om at tage sig af Odense Sagen.

Senere meddeler Sekretær Eggert, at Frihedsbevægelsen nu har meddelt, at Forholdene i Sønderjylland synes at have bedret sig. – Odense Sagen blev bragt ud af Verden allerede ved 20-Tiden. Historien synes i øvrigt at være den, at Værnemagten og Hipo var kommet i indbyrdes Kamp, hvorefter Frihedskæmperne havde forsøgt at gribe ind.

Kl. 6.35: Sekretærvagten i UM (Theis-Nielsen) meddeler efter Konference med Sekretær Eggert, at man vil gøre alt, hvad der er muligt, for at stoppe Gestapos fortsatte Bortførelse af de 3 danske Fanger i Fængslet i Aalborg.

Jeg svarede, at vi gjorde alt for at faa fat i Numrene paa de Biler, hvori de var ført bort.

Kl. 9.10: Konsul Müller, Aalborg, meddeler nærmere om, hvad der passerede i Forbindelse med Bortførelsen: Lidt over Kl. 6 drog Gestapo af i en Bus, som d. 1. Maj i Sydjylland blev beskudt af engelske Flyvere og derfor formentlig bærer Mærker deraf, samt i 4 a 5 Biler. Man kender Numrene paa de 3: U 157, som tidligere var det danske Politis "Salatfad", endvidere U 154, som vist nok ogsaa har været "Salatfad" og endelig U 2152. En Mand med Maskingeværer laa paa Taget af Bussen da Kortegen kørte bort. Fængslets Papirer er overladt til Müller, og i øvrigt er Fængslet overtaget af 30 danske Frihedskæmpere. I den militære Arrest er der 10 danske Arrestanter tilbage.

²⁵ Sagen blev belyst kl. 22.40.

Jeg tilraadede Müller at tage Føling med den tyske Kommandant angaaende disse Fanger og ringe hertil, hvis der skulde blive Vanskeligheder.

Müller var i Morges taget til Konsul Brandtner, som lovede straks at ringe til Silkeborg angaaende dette Spørgsmaal.²⁶

Müller spurgte, hvorledes det stillede sig med Frøslev Lejren, idet han eventuelt vilde sende Busser dertil for at hente Fangerne til Aalborg.

Jeg lovede at undersøge dette Spørgsmaal og ringe.

Kort efter at vi havde faaet Numrene paa Bilerne, ringede Lu til Frihedsbevægelsen i Aarhus og bad den stoppe Bilerne, hvis de kørte Syd paa.

Kl. 11.30 tog jeg paa Politistationen i Silkeborg og talte med den af Frihedsbevægelsen indsatte Leder af Politiet, Fuldmægtig Grønkvist, som straks tog affære og vilde udsende Meddelelse derom. Senere meddelte jeg baade Konsul Müller og Grønkvist, at det jo, som Forholdene laa, ikke lod sig gøre at arrestere dem, idet Værnemagtsafdelingerne da vilde gribe ind, men at vi maatte indskrænke os til at skygge dem. Det samme udtalte jeg til Frihedsbevægelsen i Aarhus, som meddelte, at de intet havde foretaget sig, idet man kunde gaa ud fra, at hvis Gestapo Folkene søgte mod Syd, vilde de løbe lige i armene paa Englænderne.

Kl. 13.40 meddeler Konsul Müller, at de 3 danske Fanger, nemlig Nicolaj B. Frandsen (G-27), Aage Ingemann Christensen (G-34) samt Journalist Poul Eigenbroth Jensen nu af Gestapo er blevet sat af ved Tylstrup, 20 km Nord for Aalborg. Bilen med dem var kørt i Grøften, og Konsul Müller vil nu hente dem.²⁷ Han oplyste, at Kortegen med Gestapo Kl. 13.20 var i Brønderslev og nu menes at være paa Vej til Lemvig. Müller vil underrette den danske Modstandsbevægelse, for at man kan forhindre Gestapo i eventuelt at sejle ud.

Kl. 14.05: Underrettet Fuldmægtig Grønkvist og Frihedsbevægelsen.

Kl. 15.05: Vinhandler Christensen, Røde Kors, Aalborg, meddeler, at de to af Fangerne er meget medtaget. Navnlig Nicolaj B. Frandsen, som havde svære Opkastninger. Gestapo-Souschefen, Jessen, havde udtalt, at de skulde have været skudt, eller som han udtrykte sig, have været "lagt ned". Det var Gestapochefen Bolles Ordre, idet de 2 saarede bar Vidnesbyrd om Mishandlingerne og derfor ikke maatte vises frem,

²⁶ Brandtner var tysk konsul i Ålborg.

²⁷ De tre fangers tur med de flygtende Gestapofolk og deres befrielse er skildret i N. Aug. Eigenbroth, H. Dalby, Sv. Aa. Kühl (red.): *Vor Vej til 5. Maj*, 1945, s. 227.

medens Journalist Eigenbroth vidste for meget om Gestapo og derfor ogsaa skulde skydes.

Fangerne oplyste, at Bolle personlig havde overværet Afstraffelserne. Det var Hensigten, at Gestapo Folkene vilde fortsætte til Lemvig for at møde andre Gestapo Folk, hvorefter de vilde kæmpe sammen.

Paa en Bemærkning fra min Side, om Gestapo-Souschefen, Kriminalassistent Jessen, nu ikke sværtede Bolle saa stærkt for selv at forsøge paa at skaffe sig et Alibi, svarede Vinhandler Christensen, at Fangerne selv havde udtalt, at det var Jessens Skyld, at de ikke blev skudt.

Kl. 16: Spurgt direktør Jacobsen, Røde Kors, Aarhus, hvorledes det gaar med de danske Fanger i Gestapo Fængslet.

Jacobsen oplyste, at han i Gaar aftes tog ud til Fængslet og ved Forhandlinger med underordnede Gestapo Folk fik 33 af Fangerne ud.

I Gaar aftes Kl. 22.45 vilde Vagtmandskabet imidlertid ikke udlevere flere. I Morges tog Jacobsen paa ny til Fængslet, men da var Gestapo væk, og Ortskommandanten, Kapitän Bonin, nægtede Løsladelse af de resterende 30 Fanger, idet han mente, at han kunde bruge dem, hvis der blev skudt paa de tyske Soldater. Ved Forhandlinger lykkedes det dog Jacobsen i Samtalens Løb at faa Kommandanten til straks at løslade de øvrige, hvorefter de saarede kom paa Kommunehospitalet. Jacobsen fik ligeledes befriet 5 engelske Flyvere paa Hotel Regina.

Angaaende Frøslev Lejren oplyste Direktør Jacobsen, at der i Aften Kl. 20.30 gaar Tog fra Frøslev med alle de danske Fanger, som hører hjemme i Jylland. De paa Sjælland og Fyn hjemmehørende Arrestanter skal være afsendt med Tog ved 13-Tiden i Dag. 2. Distrikt, Distriktschef Humle, skal have bekræftet dette.

Direktør Jacobsen oplyste i øvrigt, at der havde været en Del skydning i Aarhus i Dag. Saavidt vides skal 7-8 være blevet dræbt (det har Jacobsen fra Prosektors Frue) og ca. 20 saarede.²⁸

Jacobsen meddeler, at han har overgivet franske, hollandske og estniske Arrestanter til de respektive Landes Konsuler i Aarhus, hvorhos han i Øjeblikket bespiser en 7-8 Hundrede Polakker.

Kl. 16: Politifuldmægtig Grønkvist, Silkeborg, spørger, hvorledes Politiet bør stille sig med Hensyn til tyske Desertører. Han har i Øjeblikket 2.

²⁸ Der opstod 5. maj ildkampe omkring Bispetervet i Århus mellem modstandsfolk og danskere i tysk tjeneste, hvorunder flere blev dræbt eller såret (G. Andréen (red.): *Aarhus under Besættelsen*, 1945, s. 173 og ved s. 241).

Svarede at han efter vor Mening burde afvise dem som danske Myn-
digheder uvedkommende.

Kl. 16.20: Caspers Sekretær, Bohnhoff, meddeler fra Casper, at Ba-
ronesse Fürstenberg fra Schlesien i Øjeblikket opholder sig paa Hotel
Dania, hvorfra hun skal rejse til Grev Plessen i Ringsted.²⁹

Paa min Forespørgsel om, hvad Hensigten med denne Meddelelse
var, sagde Bohnhoff, at det var blot med Henblik paa, at Sagen maaske
interesserede os.

Svarede, at ingen af os kendte hverken Baronesse Fürstenberg eller
Grev Plessen, hvorfor vi intet foretog os.

Kl. 16.45: Postmesteren i Silkeborg meddeler, at Postbud Sørensen
i sin gule Postbil paa Vej fra Silkeborg til Skanderborg Kl. 16.15 blev
beskudt ved "Ludvigsløst", uden at der fra den tyske Afdeling var gi-
vet Signal til Standsning. Ruden blev splintret, og Projektilet gik forbi
Postbudet lige ved hans Skulder.

Kl. 17: Paataalt det passerede overfor Dr. Casper og anmodet denne
om at sørge for at forhindre Gentagelser fra denne Afdeling, som vi nu
snart har haft tilstrækkelige Klager over.

Kl. 16.30: Spurgt Distriktschef Humle, Aarhus, hvorledes Sagen lig-
ger angaaende Frøslev-Lejren. Han oplyste, at der i Lejren ialt i Dag var
2.800 Fanger. Heraf er 1.000 afsendt med Tog Kl. 15.20, som skal med-
føre Arrestanter, der hører hjemme paa Fyn og Sjælland. De vil komme
over med en Færge i Aften. Yderligere vil der sent i Eftermiddag eller
i Aften afgaa et Tog til Østjylland og et Tog til Vestjylland med alle de
jyske Fanger, dermed skulde Lejren være tom. Hvis der opstaar Vanske-
ligheder med Evakueringen, eller denne ikke lader sig gennemføre i
Dag, vil Humle underrette os.

Kl. 17: Spurgt Adjunkt Rasmussen, Røde Kors i Kolding, hvorledes
det er gaaet med de danske Fanger i Gestapo Fængslet i Kolding. Ras-
mussen oplyste, at han i Gaar Eftermiddags Kl. 16 af Hauptsturmbann-
führer Burfeind var blevet opfordret til at komme til Stede Kl. 16.30.
Imidlertid kom der Luftalarm, og der blev ikke noget af Samtalen. Da
Rasmussen i Morges indfandt sig, viste det sig, at alt var rømmet Kl.
4.30. Alle Fangerne, ialt 50, var blevet løsladt i Morges, skuffer og Papi-
rer laa i den syndigste Uorden.

Jeg underrettede Adjunkt Rasmussen om Planerne for Evakuerin-
gen af Frøslev for det Tilfælde, at der skulde blive rettet Henvendelse
til Røde Kors i Kolding derom af Arrestanters Paarørende.

²⁹ Baron Magnus von Plessen.

Kl. 17.30: Underrettet Direktør Svenningsen, der tidligere paa Dagen havde bedt om Oplysninger om Frøslev Lejren angaaende Lejrens Evakuering. Svenningsen havde erfaret derom.

Svenningsen oplyste, at der lige er landet engelske Tropper paa Kastrup Flyveplads.

Kl. 18: Underrettet Fru Direktør Jacobsen, Aarhus, om Distriktschef Humles Oplysninger vedrørende Evakuering af Frøslev Lejren og bedt Fruen underrette Konsul Müller, Aalborg, med hvem jeg ikke kunde faa Forbindelse.

Kl. 18.45: Spurgt Kommunaldirektør Hans Nielsen, Esbjerg, om, hvorledes det er gaaet med de danske Fanger i Gestapo Fængslet i Esbjerg. Hans Nielsen meddelte, at de alle er blevet løsladt i Gaar Aftes. I øvrigt oplyste han, at der havde været Optræk til Uroligheder i Anledning af en Episode paa Banegaarden, da Frihedskæmperne vilde overtage denne. Banegaardskommandanten havde da taget til sin Pistoltaske, hvorefter Frihedskæmperne skød ham ned og dræbte ham paa Stedet. Ortskommandanten vilde i denne Anledning træffe drastiske Foranstaltninger, men undlod ganske at gøre det.

Kl. 23.40: Sekretær Eggert, UM, meddeler, at Frihedskæmperne endnu ikke har modtaget Oplysning om, at de Fanger, de har arresteret i Rødding og Syd for Kolding, er blevet tilbageleveret af Tyskerne, som havde befriet dem.

Bad Sekretær Eggert foranledige, at Frihedskæmperne i Rødding ved Opringning til Kollegerne i Rødding sikrer sig Oplysning om, at Fangerne ikke er tilbageleveret. I saa Fald vilde jeg straks ringe til Dr. Casper,

D. 6. Maj Kl. 0.10: Eggert meddeler, at Frihedskæmperne intet yderligere ønsker foretaget i Kolding og Rødding, da Sagen nu synes at være gaaet i Orden.

Dagbog Nr. 490.
Søndag, d. 6. Maj 1945.

Kl. 11.30 indfandt Dr. Casper sig i Henhold til Aftale.

Dr. Casper ønskede bl.a. at orientere Stiftamtmanden om Forløbet af Forhandlingerne i København mellem tyske og engelske Militærmyndigheder. – Herom henvises til Telefontelegram Nr. 133.³⁰

³⁰ Herschend refererede i telegrammet indgående om møde med Casper, der bl.a. lovede, at Oberforstmeister Dr. Wiedemann ville overlade sit arkiv til skovrider Sabroe.

Dr. Casper meddelte endvidere, at Generalobersten havde bedt ham om at spørge Stiftamtmanden, hvorvidt der fra dansk Side vil kunne foretages noget i Anledning af, at der til de tyske Soldater bl.a. her i Silkeborg uddeles kommunistiske Skrifter, som indeholder en ret kraftig "Hetz" mod de tyske Myndigheder.

Dr. Casper beklagede sig endvidere over, at der mellem Tønder og Süder Lügum skal have fundet et Angreb Sted paa de tyske Vagter. Angrebet blev foretaget af bevæbnede Danskere, som passerede Vagterne paa et Lokomotiv.

I Vejle er en Oberløjtnant Hartmann, som rejste med en Melding, blevet standset af Frihedskæmperne paa Motorcykle og trukket ind i et Hus, saaledes at han ikke kunde komme frem med den paagældende Melding.

Paa Stiftamtmandens Forespørgsel meddelte Dr. Casper, at det i øvrigt var hans Indtryk, at der ikke er opstaaet særlig mange Gnidninger.

Stiftamtmanden forespurgte i øvrigt Dr. Casper om, hvorvidt man kan regne med, at de tyske Soldater ikke viser sig paa Gaden uden for Kvartererne med Vaaben.

Dr. Casper svarede, at de tyske Soldater kun maa færdes med Vaaben uden for Kvartererne i tjenstlige Anliggender.

Dr. Casper meddelte i øvrigt, at Afmarchen fra Danmark skal ske til Fods, og at man kan regne med, at Afdelingerne tilbagelægger 20-30 km om Dagen.

Kl. 16.30 indfandt der sig en Hr. Ravens, som bor paa Hotel Royal i Kolding og en Hr. Bunkers, Grand Hotel, Silkeborg. D'Herrer, som er uddannet til at varetage sociale Opgaver, er for Tiden beskæftiget her i Landet med Flygtningeforsorgen. De bistaar navnlig ved Indkøb af Fødevarer og Klæder.

Casper ville selv aflevere sit arkiv til de danske myndigheder, ligesom det såkaldte Schutzbereichamt ville efterlade sit arkiv med hensyn til afregningforholdene. Casper foreslog Herschend at sætte sig i forbindelse med Wehrmachtintendant Dänemark for at få efterladt den del af arkivet, der måtte have særlig interesse for de danske myndigheder. Endelig lovede Casper, at planerne over de af tyskerne nedlagte miner ville blive overgivet til de danske myndigheder. Ingen af disse løfter blev holdt. Alle tyske instanser sørgede med ubetydelige undtagelser for at destruere deres arkiver. Undtagelsen var dr. Wiedemann, men den del han afleverede, gav ikke nyt i forhold til de danske arkiver (se Herschends telegram nr. 137, 13. maj 1945 og skovrider Sabroes rapport nr. 72, 15. maj 1945 til Udenrigsministeriet m.m.).

De indfandt sig i Anledning af, at der i Gaar Aftes er kommet et Tog til Grindsted med ca. 1.200 Flygtninge. Imidlertid har den stedlige Byleder, uanset at der er forberedt Kvarterer til Flygtningene i Grindsted og Omegn, og uanset at Flygtningene har været undervejs fra København i 6 Dage, kategorisk nægtet at lade Flygtningene komme ud af Toget, idet han har erklæret, at Flygtningene skal tilbage til København, hvor de kommer fra, og at han i øvrigt skal bruge Kvarterer til engelske Soldater.

Lovet at tale med Bylederen om Sagen.

Talte derefter med Bylederen i Grindsted, Vejassistent Christensen. Vejassistent Christensen forklarede, at Sagen nu er gaaet i Orden, da han har faaet Ordre fra Frihedsbevægelsens Ledelse i Aarhus til at lade Flygtningene slippe ud.

Kl. ca. 18 indfandt Dr. Casper sig paa ny.

Dr. Casper meddelte, at Schutzbereichamt's Arkiv desværre allerede er brændt. Dette er sket i Henhold til en almindelig Ordre om at brænde Arkiverne og uden Graf von Pahlens Vidende.

Dr. Casper oplyste, at Festungspionierstab har sørget for, at Mineplanerne bliver holdt tilbage, og at de vil kunne udleveres til os. Imidlertid kan Tyskerne ikke udlevere dem uden Englændernes Tilladelse, og Dr. Casper henstillede derfor, at vi henvender os til de engelske Myndigheder for at opnaa deres Tilladelse.

Dr. Casper havde endvidere talt med Oberstløjtnant Kubbe om Fjernelsen af Minerne, Oberstløjtnant Kubbe har erklæret, at han eller en anden Sagkyndig vil kunne fjerne Minerne, hvis de vil kunne blive her med et Kompagni.

Dr. Casper afgav til Stiftamtmanden en Liste over Flygtningekvartererne i Sydjylland. Han oplyste i øvrigt, at det samlede Antal Flygtninge her i Landet nu andrager ca. 207. 000. Heraf befinder ca. 116.000 sig i Jylland, 55.000 i København, 22. 000 paa Sjælland, 9.300 paa Fyen og ca. 5.100 befinder sig endnu paa Skibe i Københavns Havn,

Dr. Casper meddelte, at han har haft Forbindelse med Dr. Best, og at Dr. Best har oplyst, at han har forhandlet med Direktør Svenningsen om, at den danske Stat skal overtage Flygtningeforsorgen – eventuelt i Forbindelse med Røde Kors. Direktør Svenningsen har endvidere oplyst, at en almindelig Internering af Rigstyskere ikke er tilsigtet.

Dr. Casper vil endvidere gerne vide, om de "Parteibeauftragten", Røde Kors Søstre og Børnehavelærere bør forblive her i Landet for at bistaa de danske Myndigheder med Flygtningeforsorgen.

Dr. Casper har selv oprettet en Central for bortkomne Flygtninge og bortkommet Flygtninge-Rejsegods. Den Tjenestemand, som er beskæftiget hermed, vil ogsaa kunne blive her og forestaa denne Virksomhed.

Under Dr. Caspers Besøg indfandt der sig en Oberstabsrichter Hilger, som bor paa Hotel Dania. Hr. Hilger forklarede, at han har hørt, at Dansk Røde Kors skal overtage Flygtningeforsorgen. Hans Kone og 5 yngste Børn befinder sig i Øster Vraa som Flygtninge. Da han kan blive afskediget fra Værnemagten paa Grund af Sygdom, vilde han gerne vide om det kan tillades, at han bliver afskediget her i Landet og overgaar til at være civil Flygtning, saaledes at han kan samles med sin Familie.

Stiftamtmanden meddelte, at Spørgsmaalet vil blive undersøgt, og at han vil kunne faa Besked i Morgen Formiddag.

Borgmesteren i Skanderborg spørger, hvordan der skal forholdes med Hensyn til Forplejning af Flygtninge og Værnemagten i Skanderborg. Hverken Værnemagten eller Flygtningene har Brødkort. Værnemagtens er vist brugt til Flygtningene. Der findes 550 Flygtninge og 750 Soldater.

Meddelte, at Borgmesteren maa kunne udlevere Varer Dag for Dag i fornødent Omfang, saaledes at Brødkort m.v. senere restitueres.

Departementschef Jespersen har tiltraadt dette overfor Stiftamtmanden.

Bylederen i Silkeborg, Fabrikant Gisselbeck, meddeler, at der stadig er Skydning ved Ludvigslyst.

Kunsthistoriker Jens Gandrup, Svejlbæk, bekræfter, at der er et skrækeligt Skyderi derude. Soldaterne smider Haandgranater ud i Vandet for at faa den Fornøjelse at se Fiskene flyde døde op.

Har bedt Dr. Casper tage sig af Sagen.

Boghandler Anker Mogensen, Byledelsen, meddeler, at der er foregaaet Tyverier paa Koopmanns Svineslagteri af Landbrugsmin.s Lager af Konserves, ca. 50 t. Det er Flygtninge og Værnemagtssoldater, der har foretaget Tyverierne.

Mogensen fortæller samtidig, at der er stillet særlig meget Skyts op baade ude ved Silkeborg Bad (Tanks er kørt op der) og ved et Etablissement under Dansk Automobil Byggeri paa Ansvej. Frihedskæmperne er urolige for, at der skal komme gale Ting ud af dette. Vi blev dog enige om, at det vist kun skyldes, at Tyskerne var bange for at blive angrebet, og at man saavidt muligt skulde holde Danske, navnlig Frihedskæmpere, fra disse kriminelle Steder.

Wegener-Clausen og jeg tog derefter ud og besaa Koopmanns Svineslagteri og talte med Direktør Schack. Det viste sig, at Tyskerne har haft nogle Lagre paa Stedet, og at disse vist helt er blevet tømt om Formiddagen. Samtidig havde et Vagthold fra Modstandsbevægelsen forladt Posterne. Kort efter kom i Hundredvis af Soldater og Flygtninge ind paa Omraadet, i stor Stil brød de igennem Hegnene eller kravlede over disse, og det lykkedes dem at finde Konserveslageret, uden at de tyske Vagtposter, der efter Sigende gjorde, hvad de kunde, for at holde Folk tilbage, opdagede, at de ogsaa var trængt ind i denne Bygning. Vagtposterne vidste overhovedet ikke, at der fandtes et lager her. Direktøren mener, der er taget for ca. 800 Kr. Konserves. Vagtposterne har nu faaet Besked om, at uvedkommende Personer ikke maa komme ind paa Stedet. De har lovet at holde Øje med Konserveslageret, og det aftaltes, at vi skulde have nogle Frihedsfolk ud at passe paa paa Stedet ogsaa.

Har ved Hjemkomsten bedt Boghandler Anker Mogensen tage sig af Sagen.

Kl. 18.00 meddeler Skovrider Schoubye, at der staar et tysk Flygtningetog paa Jernbanen i Silkeborg ved Dalgasgade. Flygtningene er meget sultne og strømmer nu ud fra Jernbaneomraadet ind til Folk og forlanger Mad (da Castberg fik Bohnhoff i Tale, oplyste denne straks, at man var ved at gribe ind og ordne Forholdene).

Tog ud om Aftenen og saa paa Toget og konstaterede, at der nu var Orden i Sagerne.

Besaa samtidig Vagtpostordningen ved DAB's Anlæg paa Ansvej. Der synes ikke at være nogensomhelst Grund til at blive urolig over de trufne Foranstaltninger.

Kl. 19.30: Ingeniør Jæger meddeler, at Schutzbereichamt, d.v.s. Graf von Pahlen, udtrykkelig har lovet Jæger ikke at ødelægge nogle Planer over Anlæg m.v. omkring Esbjerg.

Lovede Jæger at spørge Pahlen direkte, om disse Planer var undtaget fra ødelæggelse.

Pahlen oplyser derefter paa Forespørgsel, at alt er ødelagt. Han har for 3 Dage siden meddelt Casper, at det hele Materiale kunde stilles til Raadighed for de danske Myndigheder. Han har siden ikke hørt fra Casper, og da hans Afdelinger ikke kunde have Sagerne liggende længere, er de da blevet ødelagt i Formodning om, at vi fra dansk Side ikke havde Interesse i Materialet.

Har underrettet Jæger om det sørgelige Resultat vedrørende Schutzbereichamt-Akterne.

Kontorchef Studnitz, Vejle Amt, meddeler, at den er gal ved Vandel Flyveplads, idet Tyskerne i Morgen tidlig vil drage af Sted med 20 Spand Heste, der bruges paa de af Tyskerne tidligere drevne Landbrug paa Flyvepladsen. Man vil gerne have denne Hesteeksport standset.

Talte straks med Casper om Sagen. Han lovede at foretage det videre fornødne.

Kl. 4 ringede Dr. Casper og meddelte, at Vandledningen til Hovedkvarteret var blevet afbrudt, og at Generalobersten, hvis Ledningen ikke kom i Orden, vilde komme i en vanskelig situation og maatte træffe sine "Massnahmen". Han uddybede ikke nærmere, hvad han tænkte paa i denne Forbindelse. Dr. Casper bad os drage Omsorg for, at Vandledningen paa ny kom i Orden.

Jeg forsøgte herefter at komme i telefonisk Forbindelse med Borgmesteren og med Kommunaldirektøren, men ingen af d'Herrer svarede. Jeg satte mig herefter i Forbindelse med Vandværksbestyreren, der straks lod foretage en Undersøgelse, der gav til Resultat, at der ikke var noget i Vejen med Vandtilførslen fra Vandværket til Silkeborg Bad, men at der maatte være Tale om et Brud paa Ledningen paa selve Stedet. Dette kunde Vandværket ikke tage sig af, men Arbejdet maatte overlades til en autoriseret Gas- og Vandmester,

Jeg satte mig herefter i Forbindelse med Gas- og Vandmester Mikelsen, der tidligere har arbejdet paa Silkeborg Bad og kender Installationerne, og han lovede straks at tage ud paa Badet og sørge for, at Sagen kom i Orden.

Jeg meddelte Dr. Casper dette og bad ham samtidig drage Omsorg for, at Vagtposterne blev orienteret om Gas- og Vandmesterens Ankomst, saaledes at han ikke risikerer, at der bliver skudt.

Kl. 12:20: Den af Frihedsbevægelsen i Silkeborg indsatte Leder af Politiet, Politifuldmægtig Grønkvist, indfandt sig her for at spørge, hvad han skulde gøre i Anledning af, at der i vidt Omfang bliver klippet Piger, som har gaaet med Tyskerne. Grønkvist har sendt Højtalervogne ud og sagt, at der vil blive skredet ind mod Klipperne, men at han ikke fortsat kan true dem mere uden at gøre Alvor af Truslen, og at han ikke ønsker at gøre Alvor af Truslen af Hensyn til den foreliggende Situation. Han havde ogsaa talt med Kredslægen, som havde tilbudt at faa Pigerne (ca. 30) af de tilbageværende interneret paa Sygehuset og saa henvise til, at de var smittefarlige.

Svarede, at jeg ikke syntes, det var nogen god Løsning, da der jo var Grænser for, hvor længe man kan huse dem paa Sygehuset, og at jeg derfor syntes, det vilde være bedre, om man paany sendte Højtaler-

vogne ud og udtrykkelig i Meddelelserne fra Vognen understregede, at det er Frihedsbevægelsen, og at man bør efterkomme dennes Opfordring om værdig Optræden.

Kl. 12.45: Medlem af Frihedsraadets Lokalkomite, Skovrider Schoubye, Silkeborg, meddeler, at der i Statsungdomslejren ved Naaege laa et Depot, som imidlertid, da Tyskerne for et Stykke Tid siden syntes at interessere sig for Lejren, blev flyttet ud til Godsejer Faber, Ry Nørskov. Forholdet er nu det, at Frihedskæmperne i Silkeborg maa have 60-70 Kapper og maa have dem i Aften. Schoubye spurgte, om man ikke kunde tage dem i Depotet.

Svarede, at jeg syntes, det var en fuldstændig rimelig Ordning, naar man sørgede for, at Kapperne saavidt muligt blev tilbageleveret til sin Tid. Schoubye sagde, at hver Mand vilde komme til at kvittere for sin Kappe.

Dagbog Nr. 491.

Mandag den 7. Maj 1945.

Kontorchefen i Fyens Stiftamt forespørger telefonisk, hvordan man skal forholde sig overfor de tyske Flygtninge.

Jeg meddelte ham, at de jo indtil videre skulde blive her i Landet, idet Værnemagten først skulde drage bort. Der var Mulighed for, at et Antal Værnemagtsmedlemmer indtil videre bliver her i Landet for at tage sig af Flygtningespørgsmaalene.

Kontorchefen oplyste, at der i visse af Sogneraadene paa Fyn var Strid om, hvorledes man nu skulde forholde sig overfor Flygtningene, nogle havde været af den Opfattelse, at man skulde ophøre med at levere dem Levnedsmidler. Kontorchefen mente imidlertid ikke, at man kunde gøre dette, og jeg bestyrkede ham heri og henviste til den allerede i Dagspressen kundgjorte Meddelelse om, at Levering af Levnedsmidler til Værnemagten og Flygtninge indtil videre skal finde Sted som hidtil.

Kontorchefen oplyste i øvrigt, at Landmændene enkelte Steder var begyndt at sløjfe tyske Dækningsgrave, idet disse var til stor Ulempe for Kreaturerne etc. Han havde, naar han var stillet overfor Spørgsmaalet, svaret de paagældende, at de maatte gøre dette paa eget Ansvar, idet jo Beviset for sket Skade derved forsvandt, hvilket kunde medføre Vanskeligheder, naar Erstatningsspørgsmaalet skulde afgøres.

Kontorchefen bad om at erholde Oplysning herfra om Flygtningesagens Stilling, naar vi hører Nyt fra København, Telefon Odense 1457.

Vinderup Tømmerhandel forespørger D.D. telefonisk, hvorledes man nu skal forholde sig i Bilbeslaglæggelsessagerne.

Jeg gjorde Firmaet bekendt med Landrat Caspers Udtalelse i Gaar om, at saadanne Vogne, som var blevet beslaglagt, og som ikke var blevet ført ud af Danmark, skulde forblive her i Landet. Det gjaldt herefter blot om at faa Oplysning om, hvor Vognen befandt sig. Tømmerhandelen vil forsøge herpaa.

Sogneraadsformanden i Grene ved Vandel Flyveplads meddeler telefonisk, at Tyskerne er i Færd med at fjerne beslaglagte Heste.

Jeg gjorde ham bekendt med Caspers Udtalelse i Gaar og sagde til ham, at han skulde søge at hindre dette.

Talte herefter straks med Oberløjtnant Esche, der oplyste, at Sagen i Øjeblikket er Genstand for en Drøftelse mellem Oberstløjtnant von Gärtner og Fuldmægtig Lundsteen. Han vilde nu foranledige, at ogsaa dette Spørgsmaal blev taget op ved denne Drøftelse.

Han mente i øvrigt, at der ikke ved Vandel Flyveplads var Tale om beslaglagte Heste, men derimod Heste (og i øvrigt ogsaa Kreaturer) der i sin Tid var indkøbt af den tyske Værnemagt til Brug ved Driften af Landbrug.

Jeg svarede hertil, at dette efter min Opfattelse ikke gjorde nogen Forskel, idet det jo var bekendt, paa hvilken Maade de tyske Indkøb havde fundet Sted nemlig over Værnemagtskontoen. Jeg maatte derfor være af den Opfattelse, at ogsaa disse Heste og Kreaturer skulde blive her i Landet, og vi maatte i hvert Fald forbeholde vor Stilling hertil.

Firmaet Christian Christensen, Herning, forespørger telefonisk, hvorvidt der nu er nogen Mulighed for at faa udleveret den Firmaet tilhørende Lastvogn. Jeg gjorde Firmaet bekendt med Dr. Caspers Udtalelse, at samtlige Lastvogne, der endnu befinder sig her i Landet, vil blive frigivet. Firmaet vil nu undersøge, hvor Vognen befinder sig. Hvis der bliver Vanskeligheder ved Udleveringen, vil man paany henvende sig her.

Kontorchef Jørgensen, Aalborg Amt, anmodede telefonisk om Oplysning om de i Forbindelse med den tyske Besættelses Ophør opstaaede Problemer vedrørende Flygtninge, Frigivelse af beslaglagte Vogne, Dækningsgraves Sløjfning etc. Jeg gjorde Kontorchefen bekendt med Dr. Caspers Udtalelser i Gaar angaaende disse Spørgsmaal. Kontorchefen forespurgte, hvorvidt Schutzbereichs Amts Arkiv vil blive udleveret til de danske Myndigheder. Jeg svarede, at Tyskerne havde erklæret sig rede hertil, men at visse af Akterne desværre ved en Fejltagelse var blevet brændt.

Kl. ca. 10.30 Lu. og Ca. til Møde hos Oberstløjtnant von Gärtner. Til Stede var desuden Dr. Casper, Dr. Nieland, Oberløjtnant Esche samt en Hauptmann.

Det blev aftalt med Oberstløjtnant von Gärtner at vi skal have udleveret det Kort, han har, hvorpaa Flygtningekvarterene er markeret. Vi skal desuden have en Fortegnelse over de Officerer, som bliver tilbage for at sørge for Flygtningene, indtil de danske Myndigheder overtager Flygtningeforsorgen. De faar Ordre til at afgive deres Bilag til Røde Kors, og det blev aftalt, at vi skal sørge for, at Repræsentanter for Røde Kors straks sætter sig i Forbindelse med disse Officerer.

Oberstløjtnant von Gärtner blev endvidere anmodet om at sørge for, at vi faar en Liste over de i den seneste Tid beslaglagte Motorkøretøjer, hvoraf jo Størsteparten nu skal tilbagegives.

Oberstløjtnant von Gärtner udtalte, at en Del af Motorkøretøjerne efter Aftale med Englænderne skal anvendes af Tropperne til at medføre de fornødne Forraad, idet Tropperne jo ikke kan forvente at blive forplejet efterhaanden, som de kommer frem.

Oberstløjtnant von Gärtner kom ogsaa ind paa Sagen om Hestene og Kvæget fra Vandel Flyveplads. Han oplyste, at Kvæget skal blive der, derimod vil Afdelingen ikke kunne rejse, hvis den ikke kan anvende de 20 Spand Heste. Da der imidlertid findes rigeligt med tyske Heste ved Grænsen, blev det ordnet saaledes, at Hestene bliver efterladt her i Landet.

Oberstløjtnant von Gärtner forklarede i øvrigt, at de her i Landet værende tyske Tropper skal samles umiddelbart ved Grænsen (Størsteparten skal i al Fald være syd for Grænsen), og her er det Oberquartiermeisterens Hensigt, at alt det medførte Gods skal gennemgaas, og det der maa anses for dansk Ejendom, skal tilbageleveres. Han anser det for ganske givet, at vi vil kunne faa Bilerne tilbage dernede, da hverken Tyskerne eller Englænderne derefter har Interesse for Vognene.

Oberstløjtnant von Gärtner lovede i øvrigt at sørge for, at vi snarest muligt faar en Liste over de Veje, som Tyskerne vil benytte sydover. Han regner selv med at have Listen i Aften.

Dr. Casper anmodede om, at man herfra vil tage sig af følgende Sager:

Den 5.5.45 skal en tysk Vagt paa 1 Underofficer og 30 Mand i Tiegelholzgade i København være afvæbnet og være holdt tilbage.

Det samme skal være Tilfældet ved et Ford-Værksted, i Ryesgade. Vagten bestod her af 4 Underofficerer og 35 Mand.

I Ryesgade 19-21 er den tyske Vagt, som bestod af 1 Underofficer og 18 Mand, ført væk.

Dr. Casper afleverede i øvrigt forskellige Kort og Skrivelser vedrørende Flygtningeindkvartering. Han oplyste i øvrigt, at der foruden de tyske Officerer, som blev tilbage, vilde kunne forhandles med de tyske Konsulater om Flygtningeforhold.

Endvidere oplyste han, at følgende 3 tyske Læger, som leder den lægelige Forsorg i al Fald bliver her i Landet:

Dr. Friemert, Silkeborg,

Dr. Behrens, Aabenraa, og

Dr. Munter, Aalborg.

Dr. Casper vilde i øvrigt gaa ud fra, at alle de civile Flygtningelæger, Røde Kors-Søstrene o. lign. bliver tilbage her, og det blev fra dansk Side anført, at man godkender denne Ordning.

Sogneraadets formanden i Bryrup meddeler i Tilslutning til sin Telefonsamtale med Fuldmægtig Lundsteen i Lørdags, at han meget gerne ser, at der foretages Skridt overfor Oberløjtnant Heinemar fra Afdeling M 61767 E, idet den paagældende – som allerede oplyst – har optraadt paa provokerende Maade overfor Frihedskæmperne og Befolkningen ved at fratage Frihedskæmperne Vaaben samt en Tid lang holde en Frihedskæmper arresteret.

Sagen var nu gaaet i Orden, og Løjtnanten var over alle Bjerge, men fra Sogneraadets Side var man interesseret i, at denne blev yderligere forfulgt. Jeg svarede, at det under Hensyn til, at der jo trods alt ikke var sket noget alvorligt, kunde være Vanskeligheder hermed. Sogneraadets formanden forstod dette, men vil dog hertil indsende en skriftlig Indberetning om det passerede.

Kl. 9.30: Dr. Casper meddeler, at de tyske Vogne bliver standset og undersøgt i Skern-Området.

Lovet at søge denne Trafik standset.

Kl. 9.50: Jens Gandrup meddeler, at det stadig gaar skævt til i Svejbæk. Tyskerne skyder fuldstændig vildt. Det siges, at Afdelingschefen ikke vil respektere Kapitulationen. Afdelingen skal have faaet store Ammunitionsforsyninger udleveret.

Kl. 10.00: Casper har lovet at tage sig af Sagen.

Kl. 10.05: Fuldmægtig Grønkvist henleder Opmærksomheden paa, at det vil være af Interesse at faa Tyskernes Marschveje at vide.

Lovede, at Spørgsmaalet skal blive bragt paa Bane.

Kl. 10.10: Oberstløjtnant Feddersen, Kommandoen i Aarhus, har lovet at tage sig af Skern-Sagen. Han oplyste i øvrigt, at man er opmærksom paa Problemet om Standsning af de tyske Vogne.

Kl. 11.45: Byraadssekretær Staal meddeler, at Verwaltungskompagni 629 har sendt Telegram om øjeblikkelig Udlevering af 137.000 kg Sukker og 28.800 kg Marmelade, der ligger paa Jydsk Kølehus for Regning Fa. Andersen & Reimers, Gothersgade, København. Kølehuset er vist i Aalborg.

Meddelte, at saa store Lagre ikke maa udleveres, at Staal bør faa nærmere Forholdsordre fra Handelsmin., før videre foretages.

For at sikre hurtig Ekspedition af denne Sag, har vi haft Forbindelse med Sekretær Bartels, UM, der lovede, at der hurtigt skal blive givet Forholdsordre vedrørende Sagen til Byraadssekretær Staal.

Silkeborg Bryghus spørger, hvorvidt der stadig skal leveres Øl til Tyskerne, idet der jo kan være Spørgsmaal om, hvorvidt Øl er et Næringsmiddel eller et Nydelsesmiddel. Jeg oplyste, at for mig var Øl et Næringsmiddel, og at det var det nok ogsaa for Tyskerne, samt at det i øvrigt stemte med de almindelige Forholdsordrer, at Forsyningerne skal fortsættes paa rimelig Maade, derfor ogsaa Ølforsyningen.

Firmaet A.W. Kirkeby, Aarhus, forespørger telefonisk, hvorvidt der er Mulighed for, at vi kan være Firmaet behjælpelig med at faa udleveret den Firmaet tilhørende Vogn X 2307 – Bedford – som blev beslaglagt af Tyskerne for nogen Tid siden. Jeg drøftede Sagen med Oberløjtnant Esche, der imidlertid henviste til den Samtale, der har været mellem Fuldmægtig Lundsteen og Oberstløjtnant von Gärtner angaaende denne Sag. Jeg har herefter underrettet Firmaet Kirkeby om det i Sagen passerede samt bedt Firmaet ringe hertil noget senere, saaledes at det kan faa Besked om, hvornaar Vognen kan udleveres.

Provst Schülein, Løgumkloster, meddeler telefonisk, at Gestapo under en Razzia, som man sidste Tirsdag foretog i Hostrup Præstegaard, samtidig med at man arresterede Præsten samt bortfjernede Præstegaardens Embedsstempel. Præsten er nu kommet paa fri Fod, men Embedsstemplet er endnu ikke blevet afleveret, og man spørger nu, hvorledes man skal forholde sig.

Jeg svarede, at vi jo ikke længere havde Forbindelse med Gestapo og derfor næppe har nogen Mulighed for ved Henvendelse til Tyskerne at faa stemplet udleveret. I Stedet for foreslog jeg Provsten at indberette Sagen til Kirkeministeriet og til Udenrigsministeriet. For en Ordens Skyld bad jeg om, at en Genpart af Indberetningen maatte blive fremsendt hertil.

Kl. 9.30: Indehaveren af Fa. Reimar Nielsen meddeler, at han den 4. d.M. fik beslaglagt for Kr. 630,- Træ, som skulde bruges til Reoler. Han fik for Beløbet en Check, som han har indsendt til Nationalbanken. I Dag kom vedkommende Østriger og forlangte Træet, hvilket Firmaet nægtede at udlevere under Henvisning til den nu opstaaede Situation. Tyskerne forklarede, at de nu vilde bruge Træet til Vogne.

Jeg var ganske enig med Firmaet i, at Træet ikke kunde udleveres, og foreslog Firmaet at henvise Østrigeren til at henvende sig til mig. Det havde Firmaet allerede gjort, sagde Reimar Nielsen, og Østrigeren vilde vist snart komme.

Kl. 9.45: Silkeborg Motorkompagni meddeler, at det har nogle tyske Vogne til Reparation, og spørger, om disse kan udleveres til Tyskerne.

Svarede, at der ikke er anden Udvej, da Vognene jo tilhører Tyskerne og derfor maa betragtes som Krigsbytte, samt at det maa blive Engländernes Sag at fratage Tyskerne deres Vogne.

Kl. 10.15: Kontorchef Bach, Aarhus Amt, meddeler, at Amtet har haft en Del Henvendelser fra Landmænd, som spørger, om de kan sløjfe de tyske Løbegrave, da man skal i Gang med Roesaaning og i øvrigt ogsaa maa have Kreaturerne paa Græs. Bach havde sagt, at Landmændene maatte sløjfe Løbegravene (det drejer sig ikke om Enkeltmandsdækningsgravene) paa eget Ansvar.

Svarede, at der kunde være en vis Risiko forbundet med Sløjfning af Løbegrave, som ligger tæt op til tyske Vagtposter, idet man ikke kan udelukke Muligheden af, at disse, saa længe de stadig har Bevogtningsopgaver, kan finde paa at skyde, men at vi i øvrigt skal komme tilbage til Spørgsmaalet.

Kontorchef Bach kom derefter ind paa Spørgsmaalet om de tidligere af Tyskerne rekvirerede Lastvogne.

Svarede, at vi allerede har taget dette Spørgsmaal op med Casper, og at det vil blive drøftet med Oberquartiermeisteren.

Kl. 10.25: Borgmesteren i Skanderborg meddeler, at han i Øjeblikket har Besøg af Amtmand Schau og gerne vilde have Retningslinier vedrørende forskellige Spørgsmaal, som foruden i Skanderborg ogsaa kan blive aktuelle i den øvrige Del af Amtet. Der er rettet Henvendelse til Byen fra Værnemagtens Side angaaende Forplejningen af Garnisonen ialt 1.100 Mand, som skal drage af Sted i Morgen. De har intet at leve af nu eller til Turen og har derfor anmodet om at faa udleveret:

4.800 kg Brød, 400 kg Smør, 600 kg Pølse, 600 kg Spæk, 600 kg Ost.

Borgmesteren vilde nu gerne vide, om Byen straks kan samle Varerne og udlevere disse uden Mærker, samt hvorledes man kan faa Restitu-

tion af Mærkerne. Tyskerne havde henvist til, at det var umuligt med det Kaos, som vil opstaa paa Vejene, at skaffe sig Mad undervejs fra Skanderborg til Grænsen. Borgmesteren luftede ogsaa Muligheden for at anvende de af Handelsmin. til Amtmændene udsendte Reserverationsmærker.

Jeg svarede, at jeg ikke kunde bedømme, hvor meget ovennævnte Kvanta svarede til pr. Soldat pr. Dag, og at jeg senere skulde komme tilbage til Sagen.

Borgmesteren spurgte derefter, hvorledes man skulde stille sig til Flygtningespørgsmaalet.

Svarede, at Tropperne først skulde ud af Landet, før det blev Flygtningenes Tur, og at Kommunerne derfor maatte rekvirere Fødevarer til Flygtningene fra Dag til Dag, indtil Flygtningenes Forplejning overtages af andre Myndigheder, antagelig Røde Kors.

Kl. 11.00: Amtmand Karberg spørger ligeledes, hvorledes man skal stille sig vedrørende Bevogtningen af Flygtningene og disses Bespising.

Svarede, at Kommunerne maatte tage sig af det, indtil der forelaa nærmere Direktiver, og at det maatte ske fra Dag til Dag.

Kl. 11.05: Medlemmerne af Frihedsbevægelsen i Silkeborg, Mikkelsen og Hans Juhl, indfandt sig her og anmodede om Bistand til Fremskaffelse af 2-3 Revolvere til Bevogtningsopgaver. Frihedsbevægelsen havde i den sidste Tid faaet saa mange ind, at det viste sig ugørligt at skaffe Vaaben til dem alle. Da Mikkelsen er ansat paa Kontoret her og hidtil har været Kontorassistent hos Kriminalpolitiet i Silkeborg, svarede jeg, at vi antagelig i Løbet af en Timestid kunde oplyse, hvorvidt der kunde skaffes 2 Revolvere.

Kl. 12.00 fik Mikkelsen udleveret de henholdsvis Lundsteen og Bejtjent i Færdselspolitiet Schmidt tilhørende, her beroende 2 Revolvere med tilhørende 42 Patroner.

Kl. 11.10: Sekretær Kønigsfeldt, UM, spørger, om Frøslev-Lejren er tom, idet Ministeriet modtager en Mængde Forespørgsler fra Fangerne Paarørende.

Svarede, at i Forgaars skulde alle Fangerne – 2.800 – ud, og Borttransport ifølge Distriktschef Humles Oplysninger ske saaledes, at 1.000 om Eftermiddagen skulde afgaa med Tog til Sjælland og Fyn og Resten afgaa i et Tog til Østjylland og i et Tog til Vestjylland. Hvis disse Planer ikke lod sig udføre, vilde Humle telefonere. Det har han ikke gjort, hvorfor jeg maatte gaa ud fra, at Lejren er tom. Hvis der er efterladt Syge i den, maa det kunne oplyses gennem Røde Kors.

Kl. 11.15: Amtmand Egedorf rejser Spørgsmaalet om, hvorledes man skal forholde sig med Hensyn til Flygtningenes Bispising, herunder Anvendelsen af Rationeringsmærker.

Svarede som sket ovenfor til Amtmændene.

Amtmand Egedorf oplyste, at der findes 300 Georgier, der er deserteret fra Tyskerne. Georgierne havde tilbudt Amtmanden at befri Thisted og kæmpe mod Tyskerne. Amtmanden fik dog ved Forhandling med Georgierne og den tyske Kommandant en Overenskomst om, at de skulde ud i en Lejr hos Overklitfoged Rasmussen. De bevogter sig selv. De havde ogsaa udtalt Ønske om at komme ind i den danske Modstandsbevægelse, der dog afviste Tilbudet med Tak. Nu har de bedt om at faa noget Brød, og Amtmanden vil derfor skrive en Rekvisition paa Brød til dem.

Jeg svarede, at vi ganske kunde tiltræde Amtmandens Dispositioner.

Amtmanden spurgte, hvem der skulde betale, og hvorledes man skulde stille sig med Mærker.

Besvarede Forespørgslen som sket overfor de øvrige Amtmænd.

Kl. 11.30: Stiftamtmand Friis meddeler, at det er rent galt med Flygtningene i Amtet, idet den tyske Værnemagt ganske har ladet dem i Stikken. Ingen tager sig af dem, ingen Læger vil tilse dem (der findes kun 1 tysk Læge), og naar de dør, vil ingen levere Kister til dem. Ingen vil grave en Grav for dem.

Svarede, at man i Fredericia og andre Byer i lang Tid havde klaret sig uden Kister og hjulpet sig med Papirposer, idet der efterhaanden var stor Mangel paa Kister. Stiftamtmand Friis bemærkede imidlertid, at det ofte drejede sig om Transport af Ligene et Stykke Vej, og at man derfor maatte have Kiste. Der havde saaledes nu i 3 Dage ligget et Lig uden Kiste, og Stiftamtmanden vilde derfor nu rekvirere Kiste paa Kommunens Regning.

Svarede, at hele Flygtninge-Spørgsmaalet med det allerførste vilde blive ordnet fra København, og at det saa ud til, at Røde Kors skulde forestaa det. Stiftamtmanden vilde nu underrette Kommunerne om, at der snart vil komme Retningslinier paa dette Omraade, og at de i Mellemtiden maa tage sig deraf.

Kl. 11.35: Konsul Müller, Aalborg, meddeler, at han nu har samlet forskellige Nationers Folk, som før var Krigsfanger, paa et Hotel i Aalborg, saaledes at de kan blive hjemsendt, efter at de tyske Tropper er kommet ud af Landet.

Konsul Müller rejste derefter Spørgsmaalet om Ligene af de i Ildkamp faldne eller af Gestapo skudte Danskere.

Svarede, at dette Spørgsmaal ifølge Udtalelse fra Kriminalrat Renner til mig den 3. Maj i Aarhus ikke har henhørt under Gestapo, men under vedkommende tyske Militærkommandant, idet Fængslerne har været bevogtet af Militær, og at Dr. Best for nogen Tid siden overfor Direktør Svenningsen har forsikret, at hvert Lig kan identificeres ved Hjælp af en Metalplade paa Liget eller en Glasbeholder, hvori den paa-gældendes Identifikationspapirer er lagt, samt at Dr. Best ligeledes har forsikret, at Gravstedet er nøje afmærket.³¹ Konsul Müller vilde lade Meddelelsen gaa videre til en Dame, som han netop har Besøg af angaaende et saadant Spørgsmaal.

Kl. 11.40: Direktør Svenningsen meddeler, at vi meget snart i Dag vil faa Svar paa vort Telefontelegram angaaende en Række Spørgsmaal, dog kunde han sige, at Svaret tenderede i, at man overhovedet ikke vilde have nogen Tyskere til at passe de tyske Flygtninge.

Angaaende Minefelterne i Danmark kunde oplyses, at dette er et rent militært Spørgsmaal, som kun kunde afgøres af Englænderne.

Direktør Svenningsen sagde sluttelig, at alt, hvad der kunde skaffes af Arkivalier fra Tyskerne, herunder ogsaa Gestapo-Arkiver, vilde det være af stor Betydning at sikre.³²

Svarede, at Casper havde oplyst, at man i Schutzbereichamt uden Graf von Pahlens Vidende havde brændt dets Arkiver, men at disse ifølge Casper ikke skulde indeholde stort andet end Kopier af Brevene fra Schutzbereichamt til danske Myndigheder, samt at Graf von Pahlen senere har oplyst, at han for 3 Dage siden havde bedt Casper undersøge, om Arkiverne var af Interesse for danske Myndigheder, og at han, da Casper ikke kom tilbage til Sagen, havde ladet Arkiverne brænde. Jeg tilføjede, at Casper aldrig førend i Gaar har beskæftiget sig med saadanne Arkivspørgsmaal, førend vi rejste dem overfor ham.

Kl. 12.15 meddeler Vestre Luftværnskommando, at der fra Padborg foreligger Melding om, at store allierede Styrker Kl. 11.45 har overskredet Grænsen.

Har omgaaende underrettet Telefonvagten i UM, Sekretær Kønigsfeldt.

Kl. 14.00: Underrettet Amtmand Schau om, at Udlevering af Fødevarer til Militærafdelingen, som skal drage fra Skanderborg, kun bør ske

³¹ Trods Bests forsikringer var afmærkningen af gravene ikke foretaget nøje. Røde Kors måtte efter 5. maj søge efter gravene og påfølgende identificere ligene (Herschends telefonmeddelelse til Udenrigsministeriet 14. maj 1945. Jfr. Andrésen 1945, s. 184).

³² Arkivspørgsmålet bliver løbende fulgt i dagbogen. For Gestapo-arkiverne blev så godt som alt totalt destruerede. For Ålborgs vedkommende er enkelte rester bevaret.

i Forhold til, hvad der er nødtørftigt og rimeligt, d.v.s. næppe udover et Par Dages Forbrug, idet vi jo ingen Sikkerhed har for, at Afdelingen ikke i hver By, den passerer under sin March Sydpaar, forlanger fuld Forplejning til Grænsen, hvilket er ensbetydende med, at den skaffer sig saa mange Fødevarer, at den kan leve et godt Stykke Tid i Tyskland, og at dette jo ikke er Meningen. Jeg tilføjede, at Rekvisitioner til Fordel for Militærafdelinger og Flygtninge kan ske i Henhold til Mærker og Penge, hvis Tyskerne har saadanne, ellers maa Kommunen lægge ud og senere faa Restitution.

Amtmand Schau meddelte, at Bønder og Slagtere i vidt Omfang opkøber Heste af Tyskerne til billig Pris. En tysk Veterinærmand sælger ud under Henvisning til, at de skal efterlade syge Heste. Der er saaledes en Slagter, som har købt 23 Heste à 200 Kr., ligesom en Del Bønder har benyttet sig af Lejligheden.

Svarede, at dette jo var groft, men at man fra dansk Side ikke burde skride ind, dels fordi det er af større Interesse, at Hestene bliver i Landet, dels fordi det i Øjeblikket ikke lader sig gøre at kontrollere saadanne ulovlige Køb, men at man saa bagefter kan prøve at finde ud af gennem Sogneraadsformanden, hvem der har faaet sin Hest for billigt.

Kl. 14.20: Borgmesteren i Skanderborg meddeler sejerstolt, at det er lykkedes at skaffe Forsyninger til Militærafdelingen (de l.100 Mand) i et saa stort Omfang, at det er tilstrækkeligt til Afdelingens Ankomst til Grænsen. Borgmesteren oplyste, at der pr. Soldat pr. Dag skal bruges: 600 gr Brød, 50 gr Smør, 200 gr Pølse eller 200 gr Ost eller 200 gr Spæk.

Svarede, at man kun maatte give Afdelingen, hvad der var nødtørftigt og rimeligt, d.v.s. for et Par Dage, da man ellers maa regne med Muligheden for, at Afdelingen i hver By, den passerer, forlanger Forsyninger til Grænsen.

Afdelingen havde ogsaa, sagde Borgmesteren, forlangt Kaffeerstatning til Morgendrikke under Turen til Grænsen. Borgmesteren havde dog sagt, at de jo kunde prøve at faa noget Mælk paa Mejerierne, de passerede om Morgenen. Borgmesteren vil nøjes med at lade dem faa varm Morgendrik, naar de drager af i Morgen.

Kl. 14.45: Konsul Müller, Røde Kors, Aalborg, mener nu at vide, hvor Gestapochefen, Kriminalrat Bolle, og hans øvrige Bøddler opholder sig. De er stadig Nord for Limfjorden og har blandet sig med tyske Soldater for bedre at skjule sig. De to mishandlede Fanger, Nikolaj B. Frandsen (G-27) og Aage Ingemann Christensen (G-34), er paa Kommunehospi-

talet paa Müllers Foranledning blevet fotograferet, og Billederne viser meget slemme Mishandlinger.

Jeg svarede, at nu var Englænderne jo rykket godt op i Jylland, og vi maatte saa haabe, at det ved deres og Frihedskæmpernes og evt. vor fælles Bistand maa lykkes at faa fat i Bolle og Kompagni.

Kl. 17.00: Bybud Martin Jensen, Drewsensvej 36, Silkeborg, meddeler, at hans af Tyskerne beslaglagte Lastbil (en Chevrolet) nu staar paa Smedebakken ved Forplejningsdepotet i Silkeborg, og Tyskerne har trods flere Henvendelser ikke villet tilbagelevere den, skønt alle andre Vogne er tilbageleveret. Nummerpladerne er taget af, og paa Vinduet er klistret et Nummer 0 1060, og for et Par Dage siden har Tyskerne malet Vognen graa, hvilket tyder paa, at de vil beholde den og føre den med sig.

Svarede, at vi intet kunde gøre, idet Hovedkvarteret i den Grad er i Opløsning, at vi ikke kan regne med, at man vil interessere sig for et Spørgsmaal som dette, men at der jo er den Mulighed, at Tyskerne, inden de skal ud af landet, kommer til at aflevere Bilen til Englænderne.

Kommandocentralen meddeler:

Odense melder Kl. 18.17: De første engelske Vogne har passeret Byen med Kurs mod Nyborg. Der er endnu enkelte Vogne Vest for Byen.

Byledelsen i Vejle meddeler, at Panserafdeling Nr. 233, der indtil fornylig befandt sig i Gram i Sønderjylland, har medtaget Vejle Politis Vaaben. Byledelsen beder os om at foranledige, at disse Vaaben tilbagegives.

Jeg satte mig straks i Forbindelse med Dr. Casper, der oplyste, at samtlige Politivaaben ifølge en Befaling fra Generalen vilde blive tilbagegivet. Vaabnene vil blive afleveret Syd for Grænsen og efter Dr. Caspers Udsagn skilt ud fra de Vaaben, der bliver udleveret til Englænderne.

Meddelte Byledelsen i Vejle dette (Tlf. Vejle 522). Paa Foranledning af Dr. Casper forespurgte jeg Byledelsen, hvorvidt det var rigtigt at Frihedskæmpere i Vejle kropsvisiterede tyske Officerer. Byledelsen mente, at der forelaa en Aftale med den stedlige Kommandant herom.

Jeg henstillede, at man i videst muligt Omfang undgik Incidenter. Byledelsen var ganske enig heri.

Dr. Casper forespørger telefonisk, hvorvidt der foreligger Tilladelse fra Udenrigsministeriet til, at der kan udfærdiges Erklæring om, at de i Dr. Caspers Skrivelse af 7. Maj d.A. omhandlede Personer uhindret kan afrejse fra Silkeborg til Flensborg.³³

³³ Herschends telefontelegram nr. 135, 7. maj 1945 opregner 10 personer fra den rigsbeholdningsstab, som Casper ønskede uhindret udrejse for.

Efter at have drøftet Sagen med Sekretær Oldenburg i Udenrigsministeriet, meddelte jeg Dr. Casper, at Sagen var forelagt de danske Myndigheder, og at der formentlig inden længe vilde foreligge Svar i Sagen, dog kunde jeg ikke give ham Løfte om, at Sagen kunde ordnes allerede i Morgen.

Dagbog Nr. 492.

Mandag den 7. Maj 1945.

Borgmesterkontoret i Mariager spørger om eventuel Forplejning af Flygtninge m.v.

Svarede som tidligere.

Kl. 14.30: Sogneraadformanden i Vorbasse meddeler, at der pludselig er ankommet 200 Flygtninge dertil.

Aftalte, at Sogneraadformanden maatte tage sig af dem paa rimelig Maade, de kan bo i forladte Værnemagtskvarterer indtil videre.

Tilsvarende Flygtningeproblemer forelagt af Kontorchef Schøler, Viborg.

Kl. 15.10: Ingeniør Willumsen om Udlevering af Biler i Varde.

Meddelt, at vi her mener, man maa kunne sætte stærkt ind paa, at i hvert Fald beslaglagte Biler skal blive her.

I denne Forbindelse oplyste Willumsen, at vore Modstandskæmpere er inde paa at standse Vogne ved Grænsen.

Kl. 15.15. Landsretssagfører Friis-Jespersen, Vejle, spørger, om man nu kan give sig til at rive den af Tyskerne opførte Dæmning ved Salten Aa ned igen.

Svarede, at der intet kan være i Vejen herfor, blot de paagældende selv er klar over, at de kan løbe en vis Risiko, hvis tyske Soldater ser det.

Kl. 17.00: Afdelingschef Skat-Rørdam meddeler Stiftamtmanden, at der har været Møde i UM om forskellige Spørgsmaal, hvorefter man regner med, at Røde Kors evt. Statens civile Luftværn skal tage sig af Flygtningeforsorgen. De paagældende skal have primitiv, men rimelig Kost (Rugbrød, Smør og Kartoffler). De sociale Udvalg bør tage sig af Bespisningen, evt. oprettes Folkekøkkener, subsidiært Tjeneste ved D.K.B.,³⁴ forsaavidt der skulde komme vanskelige Situationer.

Kl. 17.30: Oberløjtnant Esche meddeler, at Hedeselskabets Vogn i Viborg kan hentes paa Kasernen efter Henvendelse hos Kommandanten.

³⁴ DKB = Danske Kvinders Beredskab.

Esche meddeler samtidig, at Fortegnelserne over beslaglagte Vogne desværre allerede er ødelagte.

Man har vistnok Fortegnelse over Vogne, der henstaar paa Værksteder m.v., og den Liste skal vi faa.

Han oplyste samtidig i Overensstemmelse med Oberquartiermeisteren, at samtlige beslaglagte Vogne, der er ført Syd paa, nok skal blive afleveret i Tønder som Opsamlingssted!

Jeg henledte Opmærksomheden paa, at der jo fra vor Side ogsaa var Spørgsmaal om købte Vogne (disse Spørgsmaal er det vel i øvrigt ikke af nogen Interesse at tale med Tyskerne om, da det er Englænderne og os selv, der bestemmer Farten).

Kl. 17.40: Casper meddeler, at nogle Personer, tilknyttet den tyske Rigsbefuld mægtigede, skal rejse i Morgen tidlig med Omnibus og gerne vil have en "Bescheinigung" herfra om, at vi intet har at erindre imod, at de paagældende rejser ud af Landet.

Jeg bemærkede, at det vil være vanskeligt for os at udtale os om dette Forhold, allerede fordi vi ikke kender de paagældende, men bemærkede, at Sagen skal blive undersøgt, naar vi faar en Skrivelse fra Casper.

Kl. 17.50: Kontorchef Peschardt meddeler, at man i København har truffet Bestemmelse om, at der overhovedet ikke skal blive nogen tyske Ledsagere her i Landet i Anledning Flygtningeforsorgen.

Jeg henledte Opmærksomheden paa det lidt mærkelige i en saadan Afgørelse, da det jo vist maa være i alles Interesse, at de tyske Røde Kors- og Plejesøstre, Læger m.v. fejer op under Flygtningene i Stedet for, at vi skal gøre det.

Peschardt var ikke uenig heri og vilde sørge for, at Sagen blev taget op til Overvejelse igen.

Han sagde i øvrigt, at der kommer Telegram i Morgen som Svar paa Telefontelegrammerne 132, 133 og 134.³⁵

³⁵ Med telegram nr. 132, 5. maj havde Herschend viderebragt generaloberst Lindemanns ønsker om, at der ikke blev gjort forsøg på at afvæbne de tyske tropper, at vigtige tyske transporter ikke blev søgt standset, at virksomheder, der foretog livsvigtige leverancer til værnemagten, ikke standsede disse, samt at de hidtige betalingsmidler fortsat kunne anvendes. Med telegram nr. 133, 6. maj videregav Herschends bl.a. Caspers oplysninger om, hvordan det mellem generalmajor Reinhardt og general Dewing var aftalt, hvordan den tyske udmarch skulle foregå, ligesom Casper spurgte til den fremtidige danske forplejning af de tyske flygtninge. I telegram nr. 134, 7. maj spurgte Herschend til, om det var ønskeligt, at de tyske myndigheder, der hidtil havde forestået flygtningeforsorgen, indtil videre blev i landet.

Aftalt med Kontorchef Peschardt, at man overfor Englænderne bør tage Spørgsmaalet om Tilbageholdelse af de af Tyskerne beslaglagte og købte Vogne, evt. ogsaa andre, op overfor Englænderne i København. Lovede, at vi herovrefra omgaaende skal skaffe Navnene paa saadanne Sagkyndige, der kan tage sig af Sagen, naar Vognene skal bedømmes.

Kl. 22.00 indfandt jeg mig hos General Bennike i Aarhus sammen med Ingeniør Willumsen.³⁶

Det oplystes her, at Englænderne kun syntes at have liden Interesse for de tyske Vogne, og at vi derfor maa kunne regne med, at disse kan holdes tilbage, evt. alle, evt. kun de her fra stammende Vogne.

Det aftaltes, at vi skulde anmode UM om at faa klarlagt de principielle Forhold snarest, medens jeg i Morgen tidlig skulde tage Sydpaar for at forhandle med Modstandsbevægelsens Myndigheder i "Region 3" samt om fornødent besigtige Forholdene ved Krusaa og de to andre Overgangssteder Tønder og Rends for at tage Stilling til, hvordan Forholdene ligger i Praksis.

Kl. 18.50: Medlem af Modstandsbevægelsen i Silkeborg Herluf Jensen meddeler, at der paa Silkeborg Station holder et Tog med ca. 600 Flygtninge, vistnok for en stor Del bestaaende af Polakker og Tjekkere. De skal i 3 Døgn have været uden Mad, og adskillige af dem er syge, og flere har Koldbrand og maa derfor paa Hospital.

Vi aftalte, at Byledelsen skal sende en Ordonnans ud til Toget for at søge at skaffe nærmere Oplysninger, inden vi herfra evt. prøver at gribe ind.

Kl. 19.30 meddeler Herluf Jensen, at det nu er konstateret, at det drejer sig om tyske Flygtninge.

Jeg tilføjede, at vi her havde faaet oplyst, at Toget i Morgen tidlig Kl. 7 skal køre videre til Kjellerup med Flygtningene.

Kl. 20.15: Meddeler Redaktør Schultz, *Socialdemokraten*, Silkeborg, at Bladet i Dag har bragt en Artikel om ovennævnte Flygtninge, hvilket har resulteret i, at Folk i Silkeborg i Massevis er styrtet ud til Toget og har afleveret Mad til Flygtningene. Dette maa imidlertid antages at være forbundet med stor Smittefare, og Redaktøren bad os derfor gribe ind, idet Kredslægen ikke er til at faa fat i.

Kl. 20.30: Anmodet Herluf Jensen om at foranledige, at Frihedsfolkene afspærrer Terrænet omkring Toget og tager mod Folks Madpakker og videregiver disse til Flygtningene.

³⁶ Vagn Bennike, chef for modstandsbevægelsens Jyllandsledelse.

Kl. 20.40: Underrettet Redaktør Schultz om min Samtale med Byledelsen og dennes Oplysninger om, at Flygtningene er tyske, samt meddelt, at de i Morgen tidlig drager videre til Kjellerup.

Redaktør Schultz oplyste, at Byledelsen nu har afspærret Terrænet, og at Kredslægen er kommet til Stede.

Dagbog Nr. 493.

Tirsdag den 8. Maj 1945.

Lokalkomiteen i Silkeborg (Tlf. 1505) forespørger telefonisk, hvorvidt der er Pligt til at levere til Flygtningene.

Jeg svarede, at der efter Radiomeddelelsen i Gaar Aftes var Forbud mod at sælge til Flygtningene, dog maatte Undtagelse gøres med Hensyn til Levnedsmidler, idet der maatte sikres Flygtningene Levnedsmidler i strengt nødvendigt Omfang.

Hotel DANIA, Silkeborg, forespørger telefonisk, hvorvidt man stadig kan give de derboende tyske Officerer deres Maaltider. Jeg bekræftede dette.

Andelsslagteriet i Silkeborg forespørger telefonisk, hvorvidt man er pligtig til at udlevere Flæsk, Kød etc. til Værnemagtsmedlemmer.

Jeg svarede, at Værnemagten maatte forsynes med Levnedsmidler i samme Omfang som tidligere.

Frihedsbevægelsen i Kellerup meddeler telefonisk, at Tyskerne hos en Mekaniker i Kellerup, der tidligere var blevet tvunget til at udføre Arbejde for Værnemagten, havde efterladt forskellige Reservedele til Biler etc. Værkstedets Indehaver har efter Forhandling med Frihedsbevægelsen henlagt de paagældende Genstande i et særligt Rum, hvor de skulde forblive, indtil der var truffet Afgørelse om, hvem de skulde tilfalde.

Jeg erklærede overfor de paagældende, at dette forekommer mig at være ganske korrekt.

Gartner Petersen, Gl. Ry, forespørger telefonisk, hvorvidt han kan afhente 2 Jagtgeværer hos den tyske Værnemagt paa Ny Hattenæs. De paagældende Jagtgeværer blev for nogen Tid siden afleveret der.

Jeg svarede ham, at han selv kunde henvende sig til Værnemagten og forlange Jagtgevæernerne udleveret.

Hvis der opstod Vanskeligheder, kunde han paany rette Henvendelse hertil.

Sogneraadsformanden i Give forespørger telefonisk, hvorvidt man stadig er pligtig til at forsyne tyske Flygtninge med Levnedsmidler.

Jeg svarede, at Forsyning med Levnedsmidler maatte ske i strengt nødvendigt Omfang, men at Salg til Flygtninge i øvrigt er forbudt.

Sogneraadsformanden forespurgte, hvorvidt man kunde regne med at 600-700 Kr., som var blevet anvendt til Aflusning af Flygtningene, vilde blive refunderet. Jeg svarede, at Socialministeriet jo maatte tage Stilling til dette Spørgsmaal, men at jeg gik ud fra som givet, at Refusion fandt Sted.

Landrat, Dr. Casper forespørger telefonisk, hvorvidt der herfra kan udfærdiges en Erklæring om uhindret Passage til København af hans Chauffør, som er dansk Statsborger. Den paagældende agter at rejse til København, da hans Kone venter et Barn.

Jeg svarede, at Kontoret ikke kunde udfærdige en saadan Erklæring, da man jo ikke vidste, om Andersen havde noget Udestaaende med Frihedsbevægelsen, og jeg foreslog Dr. Casper at henvise Chaufføren til at sætte sig i direkte Forbindelse med det lokale Frihedsraad.

Jeg drøftede senere Sagen med Byledelsen, der ikke mente, at en saadan Erklæring kunde udfærdiges, da Andersens Forhold først maatte undersøges. Det forekommer mig i øvrigt at være urimeligt at ulejliges os med en saadan Sag.

Ry Husholdningsskole forespørger telefonisk, hvorvidt der nu er nogen Mulighed, for straks at komme af med de i Kommunen værende Flygtninge.

Jeg svarede, at man maatte se Tiden an og indtil videre sørge for deres Forsyning med Levnedsmidler i strengt nødvendigt Omfang. I øvrigt var Salg til Flygtningene nu strengt forbudt.

Man forespurgte i øvrigt, hvorvidt de paagældende Flygtninge kunde overføres til Kvarterer i andre Kommuner.

Jeg svarede hertil, at jeg ikke syntes, at man burde rejse dette Spørgsmaal, derimod var der naturligvis intet til Hinder for, at de paagældende Flygtninge blev indkvarteret andre Steder indenfor samme Kommune, hvis deres nuværende Indkvartering medfører særlige Ulemper.

Byledelsen i Silkeborg henstiller, hvorvidt der er Mulighed for, at Byledelsen kan faa overladt Dr. Caspers Bolig, naar de forskellige Embedsmænd, der har Kontor her, nu afrejses.

Jeg svarede, at Dr. Casper jo selv skulde blive her endnu et Stykke Tid, og at han skulde være os behjælpelig med Aflevering af Arkiver etc. Jeg syntes derfor ikke, at man endnu skulde rejse dette Spørgsmaal, men ved Lejlighed kunde der maaske blive Tale om, at han blev installeret et Sted, hvor der i Forvejen bor Officerer, som indtil videre skal blive her i Landet.

Borgmesteren i Skanderborg forespørger telefonisk, om Skanderborg By kan levere de bortdragende Værnemagtsafdelinger Levnedsmidler for 8 Dage – den Tid som Marchen til Grænsen varer –. Han vilde fore-

trække dette frem for at rette sig efter den Besked, som i Gaar Aftes var givet ham af Kontoret, og hvorefter der kun skulde kunne leveres Levnedsmidler til Brug for de første Par Dage.

Frihedsbevægelsens midtjyske Afdeling skulde – efter hvad han oplyste – have udtalt, at han roligt kunde afgive Forsyninger for 8 Dage, og at det ogsaa var bedst, at dette principielt blev fulgt andre Steder, saaledes at de Tropper, der drog gennem en By, ikke her kunde stille noget Krav om Levnedsmidler til Brug under den videre March mod Grænsen.

Jeg lovede, at jeg skulde tage Spørgsmaalet op med Udenrigsministeriet og Handelsministeriet og senere give ham Besked.

Kontorchef Jørgensen, Hjørring Amt, oplyser, at han har forsøgt ved Forhandling med den tyske Kommandant at faa frigivet nogle af de fornylig beslaglagte Vogne. Den tyske Kommandant havde imidlertid oplyst, at han havde faaet Befaling fra den Øverstbefalende om ikke at aflevere de beslaglagte Vogne, da disse efter Aftale med Englænderne skulde anvendes til at transportere de tyske Tropper ud af Landet, for at denne Transport kunde ske hurtigst muligt.

Jeg meddelte, at der ikke var Kontoret noget bekendt om, hvilke eventuelle Aftaler, der kunde være mellem Tyskerne og Englænderne angaaende dette Spørgsmaal. Det forekommer mig dog i og for sig lidet sandsynligt, at Englænderne skulde have taget dette Spørgsmaal med. Forholdet var sikkert dette, at der var truffet Aftale om, at de Vogne, der tilhører Værnemagten, skulde anvendes til den omhandlede Transport, og at saa Tyskerne fortolkede dette, som om det ogsaa gjaldt de beslaglagte Vogne.

For ikke at prejudicere noget, vilde det dog være rigtigst ikke lige-frem at forlange de paagældende Vogne udleveret, men kun at søge Udlevering opnaaet ved Forhandling.

Jeg underrettede i øvrigt Kontorchef Jørgensen om, at der næppe var Fare for, at de paagældende Vogne ikke vilde blive afleveret igen, idet der nu ved Grænsen var blevet etableret en Kontrol med de Vogne, der passerede.

Jeg oplyste i denne Forbindelse, at Fuldmægtig Lundsteen i Nat var afrejst til Grænsen for personligt at overvaage, at denne Kontrol blev iværksat paa bedst mulig Maade.

Telefonisk vejledet Kontorchef Skaalum, Thisted, med Hensyn til de forskellige Problemer i Forbindelse med Forsyningen af Værnemagten og Flygtningene. Kontorchef Skaalum forespørger, hvorledes man skal forholde sig overfor russiske Krigsfanger. Jeg svarede, at russiske Krigsfanger efter mit Skøn ikke kunde interneres. Vi var imidlertid enige om,

at Kommunerne skulde sørge for at de paagældende Russeres Samkvem med Befolkningen ikke bliver for intimt. De vil nu under gode Forhold blive holdt i samlet Indkvartering i Kommunerne.

Jeg har straks telefonisk forespurgt Udenrigsministeriet, hvorledes Myndighederne skal forholde sig overfor de paagældende Krigsfanger. Sekretær Königsfeldt lovede at foranledige, at der omgaaende skulde tilgaa os Meddelelse herom.

Under Samtalen med Kontorchef Skaalum nævnede denne, at der i Thisted Amt er ca. 1.000 Ungarere, som bestemt vægrede sig ved at følges med Tyskerne under Afmarchen fra Landet.

Vi enedes om, at man skulde forsyne de paagældende Ungarere med Levnedsmidler, indtil samtlige Tyskere var draget bort, hvorefter det saa er Mening, at Ungarerne skal afrejse.

Kl. 10.50: Forespurgt Sekretær Bartels, UM, for hvor lang Tid de enkelte Troppeafdelinger skal have nødtørftige Levnedsmidler med.

Sekretær Bartels oplyste, at der helst maa gives Tropperne Levnedsmidler med fra de Steder, hvor de bryder op, saaledes at de kan klare sig til Grænsen.

Underrettede endvidere Sekretær Bartels om, at vi her ligger med visse Oplysninger om Antallet af de tyske Flygtninge her i Landet og spurgte, om UM var interesseret i at faa disse Oplysninger.

Bartels oplyste, at man i København regner med at faa alle de nødvendige Oplysninger fra Tyskerne, men at UM, hvis Oplysninger ikke viser sig at være tilstrækkelige, eventuelt til sin Tid vil sætte sig i Forbindelse med os.

Underrettede til sidst Bartels om, at Kredslægen her i Silkeborg lige har ringet til os i Anledning af Handelsministeriets Forbud mod Salg til Tyskerne og meddelt, at Flygtningene her i Silkeborg nu hverken kan faa Mad, Medicin eller Ligkister. Spurgte, om Forbudet skal forstaas saaledes, at Flygtningene overhovedet ikke kan købe mere, eller om det dog ikke er saaledes, at Lederne af Flygtningene kan købe Mad til dem.

Bartels oplyste, at det kun er tyske Organisationer, som har en egentlig Ledelse, der kan købe nu, og at dette ikke er Tilfældet med Flygtninge. Kommunerne maa derfor sørge for Flygtningene i alle Retninger i det første Par Dage, indtil Forsorgen for Flygtningene endelig er ordnet.

Bartels oplyste i øvrigt, at Ledelsen af Forsorgen for Flygtninge kommer til at sortere under Socialministeriet, som i øvrigt vil anvende Luftværnets Organisation til denne Forsorg.

Kl. 11: Ingeniør Jæger forespørger, hvorledes det nu skal gaa med Betaling af tyske Kvartergodtgørelser og Leje for Ejendomme, som er beslaglagt eller lejet af Værnemagten. Jæger oplyser, at i al fald Lejebeløbene hidtil i vidt Omfang er betalt med Checks, og Checks kan jo ikke indløses mere.

Meddelte, at man efter min Mening maa stille denne betaling i Bero nogle Dage, indtil der kommer nærmere Besked fra København. Amtet kan jo samle Kravene foreløbig.

Ingeniør Jæger meddelte endvidere, at der var opstaaet endnu et Problem i Anledning af, at de tyske Checks ikke bliver indløst, idet en Del af Afdelingerne ikke kan betale den Fourage, de skal have med til Grænsen med Checks.

Meddelte, at Kommunerne i saadanne Tilfælde maa betale Fouragen for senere at faa Beløbet refunderet.

Kl. 11.15: Borgmesteren i Struer meddeler, at nogle tyske Officerer, som vist i øvrigt er tilknyttet det tyske Lazaret i Struer, plejer at spise paa Hotel. Man vil i Struer nu gerne vide, om Forbudet mod Udlevering af Varer til den tyske Værnemagt ogsaa medfører, at disse Officerer maa ophøre med at spise paa Hotel.

Efter aftale med Sekretær Bartels meddelte jeg Borgmesteren, at de paagældende nu maa henvises til at spise hos de tyske Afdelinger. Det vil i dette Tilfælde sige paa Lazarettet.

Bartels oplyste i øvrigt, at Tyskerne nu kun kan spise paa Restauranter i særlige Undtagelsestilfælde, hvor der overhovedet ikke vil kunne skaffes dem føde paa anden Maade.

Kl. 12.10: Ingeniør Willumsen meddeler, at de Motorsagkyndige, som man tidligere har givet os Navnene paa, er rede til at bistaa ved Udpegningen af automobiler ved Grænsen. Yderligere er den Motorsagkyndige i Tønder, Daldorf Hansen, ogsaa villig til at bistaa.

Kl. 12.20: Oscar Jacobsen, Resdal, meddeler, at det ham tilhørende af Tyskerne beslaglagte Lastautomobil nu henstaar ved "Lunden" i Silkeborg tilligemed en Del andre Lastautomobiler. De tyske Vagtposter har forladt "Lunden" og Frihedskæmperne har overtaget Bevogtningen af Lastbilerne. Han har henvendt sig til Frihedskæmperne for at faa sin Vogn udleveret, men Frihedskæmperne har henvist ham hertil.

Lovet, at Sagen skal blive undersøgt.

Kl. 12.50: Efter Stiftamtmandens Anmodning har jeg forespurgt Afdelingschef Skat-Rørdam, hvorvidt de bortdragende tyske Afdelinger saa vidt mulig skal have Fourage fra det Sted, hvor de drager af, saaledes at de kan klare sig til Grænsen, eller om man fra dansk Side kun

bør tillade dem at sikre sig det nødtørftige Underhold til en eller to Dage, saaledes at man maa regne med, at de skal have assistance hos de danske Myndigheder, efterhaanden som de kommer sydpaa.

Afdelingschefen erklærede, at det vil være mest praktisk, hvis Afdelingerne er forsynet fra det Sted, hvor de sidst har haft fast Kvarter, med tilstrækkelige Levnedsmidler til hele Turen.

Afdelingschefen bemærkede i øvrigt, at Kommunerne bør træde til, bl.a. med Mærker, i det Omfang de tyske Afdelinger ikke kan klare sig selv. Kommunerne vil senere kunne faa Mærkerne refunderet i Handelsministeriet.

Afdelingschefen bad til sidst om, at samtlige Amtmænd i Jylland herfra maa blive underrettet om foranstaaende med Anmodning om at lade Beskeden gaa videre til Kommunalbestyrelserne.

Underrettet Stiftamtmand Hvidt, Stiftamtmand Pinholt, Amtmand Egedorf, Amtmand Schau, Amtmand Grev Schack og Kontorchef Studnitz om Meddelelsen fra Afdelingschef Skat-Rørdam vedrørende Forsyningen af de tyske Tropper med Levnedsmidler.

Kl. 15.35 meddeler Stiftamtmand Berner, at en af Sogneraadsformændene i Aalborg Amt har forhandlet med den stedlige tyske Kommandant om Tilbagegivelsen af en dansk Politibil, som befinder sig i den derværende Afdelings Varetægt. Kommandanten har imidlertid i Dag meddelt, at han i Dag har faaet en Fjernskrivermeddelelse, hvorefter Tyskerne efter Aftale med Englænderne skal anvende alle de beslaglagte Biler til Grænsen.

Stiftamtmand Berner vil nu gerne vide, om denne Oplysning er rigtig.

Svarede, at vi ikke herfra er underrettet om noget saadant, men at det paa den anden Side næppe kan anses for usandsynligt, da Englænderne vist er interesseret i, at Tyskerne hurtigt kommer ud af Landet.

Lovede dog at spørge i UM, om man der kender noget til, at de beslaglagte Vogne skal anvendes til Grænsen.

Kl. 15.40: Underrettet Ekspeditionssekretær Ricard om, at følgende tyske Officerer, som hidtil har haft med Flygtningeforsorgen at gøre, vil blive paa deres Poster, indtil denne Forsorg overtages af de danske Myndigheder:

Bjerringbro:	Hauptmann Emde
Brønderslev:	Hauptmann von Stein
Lemvig:	Oblt. Tatzel
Varde:	Hptm. Fischer
Haderslev:	Major von Uglanski
Roskilde:	Major Scheunemann

Underrettede samtidig Ricard om, at disse Officerer er instrueret om, at de kan forvente Henvendelse fra danske Myndigheder om Udlevering af Arkivmateriale og vedrørende Flygtningsspørgsmaalet.

Kl. 15.45. indfandt Dr. Casper, Dr. Nieland og en Dr. Friemert sig hos Stiftamtmanden. Til Stede var desuden Dr. Sabroe, Henn og Ca.

Dr. Casper indledte med at forestille Dr. Friemert og forklarede, at han var den øverste Flygtningelæge her i Landet, samt at han, naar Dr. Casper rejser, ogsaa vil varetage de Opgaver, som ikke er løst inden Dr. Caspers Afrejse.

Paa Forespørgsel om, hvilke danske Myndigheder Dr. Friemert skal træde i Forbindelse med, meddelte Stiftamtmanden, at dette Spørgsmaal endnu ikke er afklaret.

Dr. Casper meddelte, at han gik ud fra, at alle de tyske Myndigheder, som har været beskæftiget med Flygtningeforsorgen, forbliver her i Landet for at bistaa de danske Myndigheder.

Stiftamtmanden meddelte, at han endnu ikke kunde oplyse Dr. Casper om, hvorvidt vi ønsker, at disse Personer skal forblive her i Landet.

Efter Anmodning fra Oberstløjtnant von Gärtner spurgte Dr. Casper, om Stiftamtmanden kunde skaffe oplyst, hvorvidt en Baronesse Fürstenberg, som er strandet her i Silkeborg paa en Rejse fra Slesvig Holsten til sin Fætter Grev Plessen paa Lindholm ved Roskilde, vil kunne fortsætte Rejsen til Lindholm og forblive der.

Stiftamtmanden lovede at undersøge Spørgsmaalet.

Dr. Casper rykkede endvidere for sit eget og Dr. Nielands Pas. Det blev meddelt, at vi flere Gange har rykket i København for disse Pas, og at dette vil ske paa ny.

Casper bemærkede i øvrigt, at det var dem bekendt, at Grænsen saa at sige er lukket for civile Personer, kun ganske enkelte Civilpersoner faar Tilladelse til at rejse ud af Landet. De er derfor bange for, at de skal blive standset ved Grænsen, og de anmoder Stiftamtmanden om at undersøge, om de vil kunne blive udstyret med en særlig Udrejsetilladelse.

Dr. Nieland forespurgte, hvorvidt det er rigtigt, at der er udstedt Forbud mod Salg til alle Tyskere. Da dette blev bekræftet, forespurgte de, hvorledes Tyskere, som ikke var tilsluttet nogen Organisationer, skal blive forplejet. Stiftamtmanden bemærkede hertil, at saadanne Tyskere maa søge at blive forplejet af de nærmeste Værnemagtsafdelinger eller ved de nærmeste Flygtningekantiner.

Dr. Casper henledte herved Opmærksomheden paa, at der rundt om i Landet findes en Del Rigestyskere, som ikke har nogen Forbindelse eller særlig let Adgang til Flygtningekvarterer eller Værnemagtsafdelinger.

Dr. Casper meddelte derpaa, at han og Dr. Nieland vil afrejse fra Danmark sammen med Generaloberst Lindemann. Da det er uvist, hvornaar Generalobersten rejser, men da dette paa den anden Side kan ske meget snart, ønskede Dr. Casper nu at tage Afsked, og han takkede Stiftamtmanden for det tillidsfulde Samarbejde.

Stiftamtmanden bemærkede hertil, at han ogsaa vilde takke Dr. Casper for Samarbejdet. Stiftamtmanden gik ud fra, at det havde været pinagtigt for begge Parter, men Stiftamtmanden var glad for, at det i al Fald var forløbet uden Gnidninger mellem Dr. Casper og Stiftamtmanden.

Stiftamtmanden benyttede i øvrigt Lejligheden til at forespørge Dr. Casper, hvorvidt det af ham benyttede Hus vil blive tomt, naar han rejser.

Dr. Casper bemærkede hertil, at man fra tysk Side havde tænkt sig at anvende Huset som Domicil for Dr. Friemert og hans Stab, som bl.a. bestaar af en Stedfortræder og en Apoteker. Dr. Casper bemærkede, at man fra tysk Side netop havde anset det for hensigtsmæssigt, at Dr. Friemert blev boende i dette Hus, som er lejet ved almindelig Lejekontrakt.

Stiftamtmanden oplyste, at man fra dansk Side gerne vilde kunne disponere over Huset, naar Dr. Casper rejste, og forespurgte, om Dr. Friemert ikke kunde anbringes et andet Sted. Dr. Friemert oplyste i denne Anledning, at han vil kunne rykke ind med sine Folk paa "Grand Hotel", hvor de tidligere har boet i nogle mindre Lokaler.

Dr. Casper bemærkede herefter, at Huset vil være til Raadighed, naar han rejser.

Kl. 16.15: Sekretær Bartels, UM, meddeler, at det nu er bestemt, at Flygtningeforsorgen skal varetages af Statens civile Luftværn, hvilket igen vil medføre, at det i Byerne bliver Borgmestrene, der skal forestaa denne Opgave.

Efter Aftale med Direktør Jacobsen, Røde Kors, deltog jeg i Dag i et Møde paa Aarhus Raadhus. Til Stede ved Mødet var Stiftamtmand Hvidt, Amtmændene Holck og Schau, Direktør Jacobsen, Kontorchef Bach, Aarhus Stiftamt, Socialdirektør Orla Jensen, Fuldmægtig Jarde, Aarhus Kommune, endvidere Lægerne Strunge og Baaskov (?) samt Røde Kors' Sekretær, Grosserer Vorbeck.

Direktør Jacobsen oplyste indledningsvis, at der i de seneste Dage havde vist sig store Vanskeligheder med Hensyn til Behandlingen af de Flygtninge, der opholdt sig i Aarhus, Randers og Skanderborg Amter. Han havde faaet udarbejdet en samlet Opstilling over de enkelte Flygtningelejre i det omhandlede Omraade, og af denne Liste fremgik det, at der ialt i Aarhus-Omraadet befandt sig over 17.000 Flygtninge.

De Personer, som hidtil havde sørget for Flygtningenes Forplejning m.m., var Værnemagtsmedlemmer, og mange af dem havde allerede forladt Landet eller var i Færd dermed, og de lod nu Flygtningene sejle deres egen Sø, hvilket medførte en Række Problemer for de danske Myndigheder. Direktør Jacobsen havde allerede været i Forbindelse med Ekspeditionssekretær Ricard i Socialministeriet, men denne havde oplyst, at der endnu ikke i København var Klarhed over, hvem der skulde tage sig af Flygtningeproblemerne. Saavidt Direktør Jacobsen forstod, skulde Ekspeditionssekretær Ricard samt en Del af Socialministeriets Embedsmænd nu sortere under det nyoprettede Ministerium for særlige Anliggender, og der opstod, indtil Spørgsmaalet om, hvilket Ministerium der skulde tage sig af Flygtningesagerne, var afgjort, et Interregnum, hvor Røde Kors i Forbindelse med de lokale Myndigheder maatte tage Affære. Naar der ikke længere var tyske Læger til at tilse Flygtningene, maatte det – af Hensyn til den danske Befolkning – paalægges Amtslæger og Kredslæger at udøve lægetilsynet med Flygtningene.

Endvidere maatte der træffes en Ordning med Hensyn til Spørgsmaalet om Flygtningenes Opholdssted. Mange Steder var Flygtningene indkvarteret særdeles ubelejligt, f.Eks. ofte paa Skoler, hvor man med Længsel venter paa at tage fat paa Arbejdet, og der var nu Grund til at undersøge Mulighederne for at overflytte Flygtningene fra saadanne Kvarterer, hvor de voldte uforholdsmæssig Ulejlighed, til andre Kvarterer, i hvilken Forbindelse der var Enighed om, at Flygtningene i stort Omfang kunde anvende de af den tyske Værnemagt byggede Baraker. Der var Enighed om, at den praktiske Organisation i Byerne var forholdsvis let, derimod kunde der paa Landet være ret store Vanskeligheder, og der herskede rundt omkring stor Uklarhed med Hensyn til Sogneraadenes Stilling til Flygtningeproblemerne. Det var derfor af stor Betydning, at Sogneraadsformændene snarest erholdt Vejledning.

Jeg oplyste, at vi under en Samtale med UM i Dag til Morgen havde bragt i Erfaring, at der snarest vilde blive udsendt en Bekendtgørelse om Spørgsmaalet (denne Bekendtgørelse er nu modtaget her), ligesom jeg gjorde opmærksom paa, at der formentlig ikke var Mulighed for at gennemføre den Ordning, som man en Tid lang havde overvejet,

og hvorefter ca. 2.000 Værnemagtsmedlemmer, bestaaende af Køkkenpersonale, Chauffører og Forsyningspersonale, skulde efterlades her indtil videre for at tage sig af Flygtningespørgsmaalene. Der var derimod Mulighed for, at Flygtningespørgsmaalet vilde blive henlagt under Luftværnet.

Under Drøftelserne var der Enighed om, at det gjaldt om at samle Flygtningene mest muligt, saaledes at man bedre havde Kontrol med dem, end Tilfældet var nu. Der syntes at være visse Vanskeligheder ved at etablere en Vagttjeneste ved Flygtningelejrene, men der var dog Enighed om, at en vis Bevogtning maatte finde Sted.

Syge Flygtninge skulde ikke behandles paa Sygehusene, medmindre der var Tale om Flygtninge, der led af saadanne epidemiske Sygdomme, som ogsaa frembyder Fare for den danske Befolkning. Andre Sygdomstilfælde skulde behandles i Sygestuer, som maatte oprettes paa de Steder, hvor Flygtningene er samlede.

Efter Drøftelsen af en Række Enkeltheder opnaaedes Enighed om, at de tilstedeværende Amtmænd i Forening skulde udarbejde en Instruktion til Sogneraadformændene, gaaende ud paa, at Sogneraadene skulde lade Socialudvalgene tage sig af Flygtningesagerne. I Instruktionsskrivelsen skulde det kort omtales, hvilke Opgaver Socialudvalgene skulde have i Forbindelse med Forplejningen af Flygtningene. Det vilde være hensigtsmæssigt i Instruktionsskrivelsen at omtale, at Levnedsmidler, hvis Mærker ikke forefandtes, kunde afleveres mod Rekvisitionssedler, underskrevet af Sogneraadformændene.

Dette svarede ogsaa til den Besked, man har faaet fra Kontoret her. Det oplystes for øvrigt i denne Forbindelse, at det var Hensigten i saa stort Omfang som muligt at lade tidligere Værnemagtsleverandører foretage de til Flygtningene fornødne Leverancer. Det blev under Mødet understreget, at der var Enighed om, saaledes som det ogsaa var blevet tilkendegivet fra Kontoret her at undgaa Episoder med Værnemagten. Omkostningerne ved Flygtningenes Ophold her i Landet maatte udredes af Socialministeriet. Direktør Jacobsen vilde i øvrigt drøfte de nærmere i Forbindelse med hele Sagen staaende Spørgsmaal med Departementschef Koch i Socialministeriet.

Da det var givet, at der vilde opstaa Vanskeligheder ved i Landkommunerne at tilvejebringe fornøden Bevogtning af Flygtningelejrene, foreslog Direktør Jacobsen, at der i hver enkelt Lejr skulde udnævnes en Lejrfører, som skulde være ansvarlig for Roens og Ordenens Opretholdelse. Hvis der herefter blev Vanskeligheder med en Lejr, skulde Lejrføreren holdes ansvarlig. Hvis en saadan Ordning etableredes, var

det den almindelige Mening, at man kunde undvære Vagt ved Lejrene, kun maatte man betyde Flygtningene, at Vagt vilde blive anbragt, saafremt de ikke fulgte de dem givne Forskrifter.

Amtmand Holck understregede, at der var et Brændselsproblem i Forbindelse med Forplejningen af Flygtningene. Der var Enighed om, at dette maatte løses. Der burde kun stilles meget smaa Mængder Brændsel til Disposition og kun Brændsel af den daarligste Art.

Efter at foranstaaende var skrevet, kom Meddelelsen om, at Luftværnet overtager Flygtningeforsorgen.

Dagbog Nr. 494.

Tirsdag d. 8. Maj 1945

I Gaar Aftes ved ca. 21-Tiden, da jeg var paa Vej herfra ind til Silkeborg, erfarede jeg, at Vagten ved Gl. Skovridergaard netop havde skudt en ung Mand fra Silkeborg, og at de havde nægtet at udlevere ham. Da jeg et Par Minutter efter passerede Gl. Skovridergaard, saa jeg, at Vagten var ved at blive forstærket, idet der blev placeret et Maskingevær i Dækningsgraven uden for Bommen, og 2 mand med Patroner tog Plads ved Maskingeværet. Samtidig saa jeg, at yderligere et Maskingevær blev anbragt i Haven bag Gl. Skovridergaard, og at Soldaterne løb af Sted med Kasser med Patroner. Da man aabenbart fra tysk Side havde indstillet sig paa at afslaa eventuelle Angreb fra Frihedsbevægelsen eller af andre unge Mennesker fra Silkeborg, henstillede jeg til Frihedsbevægelsens 2 Vagter paa Sanatorievej at advare Folk mod at nærme sig Gl. Skovridergaard, da der tydeligt raadede Nervøsitet blandt de tyske Soldater. Derefter gik jeg ind paa Politistationen i Silkeborg og anmodede den fungerende Leder af Politiet om ligeledes at advare Folk i Silkeborg mod at nærme sig Gl. Skovridergaard.

Kl. 22.20 meddelte Medlem af Byledelsen, Boghandler Mogensen, at en ung Mand ved Navn Arni Thomsen var blevet skudt af Vagten paa Gl. Skovridergaard. Bylederen og Boghandler Mogensen vilde i denne Anledning gerne have en Samtale med den tyske Kommandant for Silkeborg og bad mig om Bistand til at arrangere et saadant Møde, idet man gerne vilde have mig med som Tolk.

Kl. 22.25 lykkedes det at faa Forbindelse med Oberquartiermeister von Gärtner, som kendte Sagen og i Øjeblikket var ved at afgive Melding til Generaloberst Lindemann. Jeg anmodede von Gärtner om sam-

men med ByledeIsen at faa et Møde med ham. Han lovede at tage imod os Kl. 22.45.

Kl. 22.30 meddelte Casper fra Generaloberst Lindemann, at 2 danske, som kom paa Cykle, med Vaaben havde forsøgt at afvæbne Vagten ved Gl. Skovridergaard. Generaloberst Lindemann har i denne Anledning anmodet om, at det passerede blev paatalt, og at man sørger for at hindre Gentaabelser, idet Generalobersten henviste til sin Befaling om, at Forsøg paa at afvæbne tyske Vagtposter vilde blive mødt med Vaabenmagt. – Samtidig meddelte Casper fra Oberstløjtnant i Generalstaben Toepke, at Frihedskæmpere i Vejle foretager Kropsvisitation af Officerer. Generalobersten anmodede om at sørge for, at den Slags ikke skete fremtidig, og hvis det ikke blev overholdt, saa Generalobersten sig nødsaget til at sætte sig i Forbindelse med den engelske General Dewing.³⁷

Jeg underrettede Byledelsen om, at Gärtner kunde tage imod os Kl. 22.45 og aftalte, at de to Herrer skulde holde paa Vejen foran Gl. Skovridergaard, hvor jeg da vilde være forinden og sørge for, at de tyske Vagtposter ikke beskød Bilen. Da denne var kommet, indfandt Oberløjtnant Esche sig paa Vejen og meddelte fra Oberquartiermeisteren, som var paa Silkeborg Bad hos Generaloberst Lindemann, at Sagen kunde forhandles med Landrat, Dr. Casper. Dette afslog jeg blankt under Henviisning til det mig udtrykkelig givne Løfte fra Gärtner om, at han vilde modtage os. Vi aftalte da, at Esche skulde ringe til mig, naar Gärtner kom tilbage fra Mødet med Lindemann, hvorefter vi hver gik til sit.

Kl. 23.45 meddelte Esche, at Generaloberst Lindemann havde befaleet, at Forhandlingerne skulde foregaa paa Badet med Major i Generalstaben Müller, som var "Sachbearbeiter".

Kl. 23.55 fik jeg Forbindelse med Bylederen, Fabrikant Gisselbæk og hans Kollega, boghandler Mogensen og foreslog dem, at de, da der var fare for, at deres Bil blev beskudt, hvis den passerede Gl. Skovridergaard for at hente mig, straks kørte til Badeanstalten ved Almindsø, hvor jeg vilde støde til, og hvorfra vi saa kunde køre til Silkeborg Bad. Hertil ankom vi Kl. 0.15. En Major modtog os ved Indkørslen og ledsagede os til Major Müller. Til Stede var hos denne den under vore Møder med Lindemann benyttede fortræffelige unge Tolk samt en Dame, der stenograferede, hvad der skete under de følgende Forhandlinger.

³⁷ Generalmajor Richard Dewing var chef for SHAEF's mission i Danmark.

Fabrikant Gisselbæk oplæste en af den skudte unge Mands Kammerat afgivet kort Rapport, hvoraf fremgaar, at de 2 unge Mennesker var cyklet ud til Gl. Skovridergaard for at prøve at købe et Par Revolvere af Vagten. De unge Mennesker var ubevæbnede. Den ene af dem havde holdt sig lidt i Baggrunden, medens den anden gik hen til Vagten ved Bommen. Forsøget paa at afkøbe Vaaben havde været resultatløst. Da den unge Mand derefter vendte sig om for at cykle bort, skød Vagtposten ham gennem Ryggen. Den anden unge Mand flygtede pr. Cykle mod Silkeborg, medens Vagten affyrede et Par Skud efter ham, men uden at ramme, da han cyklede i Zig-Zag. Gisselbæk oplyste, at ingen af de unge Mænd hørte til Frihedsbevægelsen, i hvert Fald var de denne ubekendt.

Gisselbæk maatte nu forlange oplyst, sagde han, hvor den unge saarede Mand befandt sig. Major Müller oplyste, at Liget befandt sig paa Gl. Skovridergaard. Indtil dette Øjeblik vidste vi ikke, at han var død. Gisselbæk forlangte straks Liget udleveret. Major Müller tog øjeblikkelig Telefonen for at konferere med Oberquartiermeisteren og meddelte derefter, at Liget straks kunde udleveres.

Gisselbæk udbad sig nu en Forklaring fra Müller om, hvorledes man overhovedet kunde tænke sig at skyde paa en ubevæbnet Mand.

Müller udtalte en Beklagelse af det indtrufne Dødsfald og erklærede derefter paa Generaloberst Lindemanns Vegne, at Skydningen var sket i Henhold til de almindelige foreliggende Ordre. Som bekendt havde Tyskerne kapituleret overfor Englænderne, og blandt Betingelserne var den, at den tyske Værnemagt under Generaloberst Lindemanns Ledelse skulde marchere ud af Danmark med deres Vaaben i Behold. Der var ligeledes udstedt Befaling om, at Bevogningen skulde fortsættes af de tyske Tropper, og at forsøg paa at afvæbne disse vilde blive mødt med Vaabenmodstand. Denne Befaling var blevet meddelt Stiftamtmand Herschends Kontor og den danske Regering og maatte forudsættes at være bekendt.

Gisselbæk bekræftede, at den var ham bekendt, men kunde ikke forstaa, hvorledes man fra tysk Side skulde kunne tale om et Forsøg paa Afvæbning af tyske Tropper, naar det drejede sig om en ung ubevæbnet Mand.

Müller svarede hertil, at Tyskerne i vidt Omfang havde Erfaringer for, at tilsyneladende ubevæbnede Mennesker nærmede sig tyske Vagtposter, talte lidt med dem og derefter, naar de havde fjernet sig nogle faa Skridt, vendte sig om og skød paa Vagtposterne. Vagtposten havde i hvert Fald følt sig truet.

Gisselbæk bemærkede hertil, at Vagtposterne, der jo alle var stærkt bevæbnede, blot kunne have visiteret den unge Mand og overbevist sig om, at han var uskadelig.

Müller kom derefter ind paa en Række Incidenter forskellige Steder i Jylland, hvilket foranledigede mig til at bede Müller om at holde sig til Sagen, idet jeg gjorde opmærksom paa, at d'Herrer Frihedsfolk kun havde Ansvaret for Silkeborg og kun kom for at drøfte en Silkeborg Sag, samt at det vilde være ørkesløst, hvis vi skulde tilbringe Natten med at drøfte alle Episoder i Jylland for ikke at sige hele Landet over. Müller fastholdt imidlertid, at det var nødvendigt for at illustrere den her omhandlede Sag, idet den til Tropperne udstedte Befaling var almindelig, og man ikke kunde lave en Særbefaling for Vagtposterne i Silkeborg. Man kom endog ind paa Forholdene paa Sjælland, hvor han netop havde været sammen med den tyske Kommission, der forhandlede med Englænderne. Det havde, sagde han, været nødvendigt for det kgl. danske Krigsministerium at sende en Officer til Korsør for at modtage Tyskerne, idet den danske Officer havde oplyst, at Frihedskæmperne skød paa samtlige Tyskere i Uniform, hvis de nærmede sig paa Strækningen Korsør-København. I København havde Kommunisten endog afvæbnet tyske Biler med Officerer og Soldater, hvilket havde nødvendiggjort, at en engelsk Officer tog Plads paa hver tysk Bil for at sikre dennes uskadede Passage.

Jeg bad atter Müller holde sig til Sagen, idet vi ellers aldrig blev færdige.

Gisselbæk udtalte nu skarpt, at der ikke fra tysk Side kunde paavises eet eneste Tilfælde i Silkeborg, hvor man kunde bebrejde Frihedsledelsen noget. Tværtimod kunde Frihedsledelsen derimod bebrejde Tyskerne en utilbørlig Optræden i adskillige Tilfælde. Saaledes havde man i Lørdags, altsaa samme Dag som Vaabenstilstanden var indtraadt, standset en Frihedsbil og taget alle Vaaben, hvilket først blev ordnet ved Oberquartiermeisterens Mellekomst. Gisselbæk kunde nævne adskillige andre Tilfælde, men vilde nøjes med at meddele, at tyske Soldater i vidt Omfang solgte Revolvere for 25 Kroner til Gangsters og andre i Underverdenen. Frihedsbevægelsen skred meget haardt ind hver Gang, den konstaterede saadanne Tilfælde og arresterede omgaaende vedkommende danske. Gisselbæk syntes derfor ikke, at det var saa mærkeligt, at den unge Mand havde forsøgt at skaffe sig et Vaaben ved at spørge Vagten paa Gl. Skovridergaard.

Müller, der af vore Møder med Lindemann syntes at have lært noget, raabte: "Beispiele".

Gisselbæk svarede tørt, at han havde mange, men naar Müller ønskede at vide: "Wann, wie und wo", kunde Gisselbæk straks meddele, at det bl.a. var sket ved Teknisk Skole og paa Skoletorvet i Silkeborg. Endvidere optraadte Tyskerne i høj Grad provokerende og skræmte Befolkningen ved i disse Dage at afholde Skarpskydningsøvelser og Haandgranatkastning i Dele af Byens Udkant. Endvidere forelaa der Daglig Rapporter fra Omegnen om lignende Tilfælde. Bl.a. i Svejlbæk, hvor Tyskerne terroriserede Befolkningen.

Jeg bekræftede, at vort Kontor ogsaa havde Klager fra mange Sider over, at Afdelingen paa "Ludvigsløst" i Svejlbæk morer sig med at skyde paa Mennesker, Køretøjer, Baade og lign., og at vi talrige Gange gennem Casper havde klaget, men at det stadig ikke syntes at hjælpe. Major Müller noterede sig disse Tilfælde.

Gisselbæk spurgte derefter Müller, hvad man foretog sig for at afstraffe Vagtposten, der havde skudt den unge Mand.

Müller svarede, at sagen straks var kommet for en Krigsret.

Gisselbæk spurgte, om man, hvis Dommen faldt utilfredsstillende ud set fra et dansk Synspunkt, kunde faa Vagtposten udleveret til Paadømmelse af en allieret Domstol.

Müller afviste dette indigneret.

Gisselbæk forlangte derefter at faa tilstillet en Udskrift af den tyske Krigsrets Dom, hvilket Müller lovede.

Paa Forespørgsel erklærede Müller, at han ikke kunde udtale sig om, hvornaar Dommen blev afsagt, idet dette ikke hørte under ham, men under Krigsretten. Dog vilde han love, at det skete, inden Tropperne marcherede ud.

Müller udtalte derefter sin Glæde ved at træffe de to Repræsentanter for Frihedsbevægelsen og komplementerede dem til, at det var lykkedes at rejse en saadan Bevægelse med en saa stor Slagkraft, som den viste sig at have. Han henstillede, at man benyttede den kraftigt til at holde Justits, hvortil Gisselbæk bemærkede, at man nu i 5 Aar netop havde holdt streng Justits, idet man aldrig havde ladet sig provokere, og at der ogsaa i Dag herskede den strengeste Disciplin.

Müller mente nu nok, at man kunde undlade at give Tyskerne de smaa Naalestik saa som at forhindre dem i at faa deres lille Rundstykke om Morgenen samt Mælk. Personlig var det uden Betydning for ham selv, sagde Müller, men det virkede irriterende paa dem alle.

Gisselbæk svarede, at naar det kneb med Mælken, skyldtes det bl.a.:
1) at ogsaa Rationerne til danske som bekendt var skaaret meget stærkt ned,

- 2) at der i den sidste Tid var sprængt flere Mejerier og Mælkeudsalg i Luften, uden at Frihedsbevægelsen havde haft noget dermed at gøre,³⁸
- 3) at der var kommet et Par Tusinde Flygtninge til Omegnen og at ogsaa disse tærede paa de i Forvejen knappe Mælkerationer.

Müller syntes derefter, at man var uridderlig, naar man klippede de Piger, der havde gaaet med Værnemagten.

Gisselbæk svarede, at man, som Tyskerne maatte kunne forstaa, kun kunde se med Foragt paa disse Piger, men at man nu fra dansk Side havde draget Omsorg for, at de med Haar blev indlagt paa Sygehuset til Observation for Kønssygdomme, efter at de saa kraftigt "havde ligget i" med Værnemagten. Og hvad en Udtalelse fra Müller om, at Mælkeleverandørerne nu havde faaet "kolde Fødder", angik, kunde Gisselbæk kun sige, at det ikke vil hjælpe disse Mælkeleverandører det fjerneste til at fri dem for Straf, selv om de nu var ophørt med deres Leverancer, saafremt disse havde fundet Sted i de foregaaende Besættelsesaar.

Müller sagde, at han fuldt ud forstod Frihedslederen og dennes Følelser, idet han selv i sin Tid havde været illegal. Da jeg herefter indskød, om det vilde sige, at han og Frihedsfolkene skulde kunne betragtes som en slags Kolleger, udbrød man baade fra dansk og tysk Side i en hjertelig Latter, og det endte med, at Müller udtalte, at han meget gerne i den kommende Tid, saafremt det var gørligt, vilde have direkte Kontakt med Frihedsfolkernes Ledere i Silkeborg. Disse udtalte paa deres Side, at de meget gerne saa en saadan Kontakt, og det endte med, at man udvekslede Telefonnumre og aftalte, at Forhandlinger kunde føres mellem Parterne enten telefonisk eller ved, at Frihedsfolkene begav sig ud til Silkeborg Bad. Derved vilde sandsynligvis mange Incidenter kunne ordnes paa bedste Maade.

Paa Gisselbæks Forespørgsel, om de kunde faa et "Ausweis", svarede Müller imidlertid benægtende, men jeg trøstede dem alle med, at det vilde være unyttigt nu at bede om et "Ausweis", da vi d. 9. April bad om et saadant for Wegener-Clausen, og det først i Dag d. 8. Maj er blevet tilstillet ham.

Forhandlingerne sluttede Kl. 1.30.

Kl. 8.45: Amtmand Egedorf, Thisted, spørger, om der foreligger noget Nyt vedrørende Flygtningene.

³⁸ Det var ikke Gestapo, der lod foretage sprængninger af mejerier og mælkeudsalg, men modstandsbevægelsen.

Svarede benægtende, og at man derfor stadig maa klare sig fra Dag til Dag.

Amtmændene omtalte ligeledes Georgierne, der stadig sidder i Lejren, men nu eventuelt kunde tænke sig at drage til Grænsen.

Svarede, at det ikke gik, da vi saa blot risikerede, at de skulde sendes tilbage og maaske betragtes som Russere. Det er derfor bedst at stille Spørgsraaet i Bero. Det samme gælder et Antal Ungarere, der ligeledes nægter at drage til Tyskland. Da de tyske Tropper synes at have forladt Egnen, maa det ligeledes vente til senere med at afgøre, hvad der skal gøres af Ungarerne.

Kl. 8.5: Direktør Petersen, Silkeborg Motorkompagni, meddeler, at Folk er begyndt at stjæle Dele af de 6-7 tyske Biler, som endnu henstaar hos Motorkompagniet, hvorfor han gerne vilde køre dem ned til "Lunden" i Silkeborg, hvor Tyskernes Vognpark bevogtes af Modstandsbevægelsen.

Svarede, at hvis der ikke kunde arrangeres tysk Bevogtning af Silkeborg Motorkompagni, hvad Direktør Petersen ikke ønskede, saa jeg intet til Hinder for at køre Bilerne til "Lunden" og henvise Tyskerne til at henvende sig der, men at man ikke burde være ivrig for at hindre Tyskerne i at benytte deres egne Biler, da vi fra dansk Side kun er interesseret i, at Tyskerne saa snart som muligt naar Grænsen, hvor Engländerne alligevel tager Bilerne fra Tyskerne og lader disse spadserere ind i Tyskland.

Kl. 9.30: Vagtmand Kofoed fra Frihedsbevægelsen meddeler, at Silkeborg Motorkompagni har oplyst, at jeg har givet Tilladelse til, at Firmaets tyske Biler føres til "Lunden". Kofoed vilde i denne Anledning gerne henlede Opmærksomheden paa, at Silkeborg Motorkompagnis Leder aldrig tidligere har haft noget imod at have et stort Antal tyske Biler staaende, idet Firmaet er en af de største Værnemagere. Frihedsbevægelsen vil derfor ikke bevogte Firmaets Biler.

Svarede, at jeg kun havde udtalt mig om Motorkompagniets Forhold til Tyskerne, hvad Bilerne angaar, men at jeg selvfølgelig ikke kunde blande mig i, om Frihedsbevægelsen ønskede at bevogte Bilerne eller ej, og at Sagen jo saa var ganske klar, idet Frihedsbevægelsen blot kunde afvise Firmaets Henvendelse, hvorefter Bilerne maatte blive staaende.

Kl. 10.10: Direktør Jacobsen, Røde Kors, Aarhus, meddeler, at han i Øjeblikket har Besøg af nogle tyske Herrer, som paa Foranledning af Dr. Casper har henvendt sig til Røde Kors angaaende Forsorgen for 17.204 Flygtninge. Samtidig oplyste Direktør Jacobsen, at der er mange Spørgsmaal at tage sig af paa dette Omraade, bl.a. skal der begraves

97 Lig, der har ligget i 14 Dage. Endvidere er der russiske Krigsfanger, som Socialvæsenet foreløbig har taget sig af og afluset dem.

Svarede, at vi endnu intet Nyt havde vedrørende Flygtningeforsorgen, men at jeg vilde ringe, saa snart Oplysning foreligger.

Kl. 10.15: Medlem af Frihedsbevægelsen i Silkeborg, Skovrider Schoubye, meddeler, at der vist er Vanskeligheder ved at faa Liget af den af Tyskerne ved Gl. Skovridergaard i Gaar Aftes dræbte unge Mand udleveret.

Svarede, at det let maa kunne ordnes ved en Opringning fra Bylederen, Fabrikant Gisselbæk, til Major Müller. I Nat paa vort Møde paa Silkeborg Bad efter en Opringning til Oberquartiermeisteren udtaltes det, at Liget straks kunde udleveres. Jeg tilraadede, at man ikke lod Faderen men Frihedsraadet – efter forudgaaende telefonisk Aftale med Gl. Skovridergaard – hente Liget i Ambulance og derefter foranledige legalt Ligsyn foretaget. Jeg tilbød, hvis der mod Forventning skulde blive Vanskeligheder – Schoubye kunde ikke oplyse, i hvilke disse bestod – at gribe ind og søge Sagen ordnet.

Kl. 10.25: Kredslægen i Silkeborg meddeler, at han gerne vil se Liget af den unge Mand for at kunne udstede Dødsattesten. Vi aftalte, at Kredslægen skal forsøge samtidig at faa Liget udleveret og underrette Fabrikant Gisselbæk om sin Hensigt.

Kl. 10.40: Konsul Müller, Røde Kors, Aalborg, meddeler, at han nu har faaet overladt en Del Barakker, hvor Tyskernes Krigsfanger kan anbringes. Samtidig har han talt med Konsul Brandtner. I øvrigt oplyste Konsul Müller, at der rundt om i de smaa Byer, som Tyskerne er draget fra, staar hjælpeløse Flygtninge tilbage.

Jeg lovede at ringe, saa snart der forelaa Nyt om Flygtningeforsorgen.

Konsul Müller meddeler, at en til Sverrig ved Røde Kors' Foranstaltning transporteret dansk Statsborger, der stadig opholder sig i Sverrig, ligger alvorligt syg. Müller spørger, om hans Broder i Aalborg i den Anledning kan rejse til Sverrig. Jeg lovede at søge Oplysninger fremskaffet gennem Udenrigsministeriet.

Kl. 10.50: Kontorchef Bach, Aarhus Amt, meddeler, at Socialtjenesten i Forbindelse med Røde Kors foreløbig vil tage sig af Flygtningene.

Kl. 11.00: Major Müller i Hovedkvarteret meddeler, at Frihedsraadet i Øjeblikket lader Højttalervogne køre rundt i Silkeborg og meddele, at der ikke maa sælges Varer til den tyske Værnemagts Repræsentanter.

Svarede, at jeg ikke havde Kendskab til, hvad der blev sagt fra Højttalervognene, men at der i Morgenbladene fra i Dag fandtes gengivet

Indholdet af en af Handelsministeriet udstedt Bekendtgørelse, hvori det forbydes at sælge Varer til de enkelte Medlemmer af den tyske Værnemagt og af de til denne sluttede Organisationer. Müller vidste ikke dette og bad mig derfor søge oplyst, om det, som man meddelte gennem Højttalervognene, var identisk med Indholdet af Bekendtgørelsen,

Har umiddelbart derefter bedt Politifuldmægtig Grønkvist undersøge og ringe.

Kl. 11.10: Politimester Martensen Larsen meddeler, at han netop til Brug for de engelske Myndigheder har faaet Anmodning om at oplyse, hvilke Lokalteter i Landet, der har været belagt med tyske Tropper.

Svarede, at vi vist havde modtaget over 4.000 Beslaglæggelsesdekreter, der alle var kommunikeret Indenrigsministeriet og Odel-Udvalget, hvortil man kunde henvende sig,³⁹ samt at der hertil kom alle de mellem private Folk og Tyskerne indgaaede frivillige Lejemaal om Overtagelse af fast Ejendom, samt at Odel-Udvalget ogsaa beskæftiger sig med saadanne Tilfælde.

Martensen Larsen vilde derefter paa en direkte Linie tale med København om Spørgsmaalet.

Kl. 11.15: Borgmesteren i Ribe spørger, om de af de tyske Tropper hidtil benyttede Lokalteter, som efter at Tropperne er draget bort i disse Dage staar ubenyttede, atter kan tages i Brug. Det drejede sig om en Del af en Ejendom, der beboes af en Lærer.

Jeg svarede, at man endnu et Par Uger maatte have Taalmodighed, idet det var Hensigten, at bortdragende Tropper fra de nordlige Dele af Landet skulde overnatte i Kvarterer, som de allerede bortdragne Tropper havde benyttet.

Borgmesteren bemærkede, at det drejer sig om en privat Bolig, men indrømmede paa Forespørgsel, at den havde været beboet af tyske Officerer.

Svarede, at efter de internationale Regler havde Officerer, endog naar de var i Fangenskab, Krav paa saa vidt muligt at faa eget Værelse og ikke at skulle sove sammen med deres Soldater i en Sal.

Kl. 11.30: Politiledelsen i Silkeborg meddeler, at tyske Soldater i Nat har stjaalet en Jumpevogn hos Fru Sørensen, Svejlbæk, og nu trækker med den efter Virklund, hvor Tyskerne har Heste.

³⁹ Odel-udvalgets formål var at kontrollere priser og fortjenester ved danske virksomheders leverancer til værnemagten. Udvalget skulle godkende alle danske virksomheders kontrakter med værnemagten.

Kl. 11.35: Hr. Gustav Hansen fra Frihedsraadet i Silkeborg meddeler, at tyske Soldater i Øjeblikket opholder sig i Butikken hos Bagermester Carlsen, Evaldsgade 7, og forlanger Brød, idet de erklærer, at de ikke forlader Forretningen, før de har faaet Brødet.

Jeg lovede at rette Henvendelse til Hovedkvarteret.

Samtidig gjorde jeg Gustav Hansen opmærksom paa Højttalervognen, som kører rundt og fortæller, at Folk ikke maa sælge til Tyskerne. Jeg tilføjede, at jeg fandt det uheldigt, da det kun kan vildlede og føre til Misforstaaelser, navnlig da der jo bestaar Pligt til at sælge de tyske Afdelinger, men ikke til deres enkelte Medlemmer.

Gustav Hansen var ganske enig heri og vilde straks søge at finde den paagældende Vogn.

Kl. 12: Amtmand Schau, Skanderborg, ringede i Anledning af vor Meddelelse i Gaar om, at den tyske bortdragende Militærafdeling fra Skanderborg kun maatte faa udleveret Forsyning til et Par Dage.

Svarede, at vi kendte Skanderborgs Standpunkt og nu paany vilde tale med København.

Amtmanden oplyste, at Afdelingen drager bort Kl. 14.

Kl. 12.10: Politifuldmægtig Grønkvist, Silkeborg, meddeler, at man dybt beklager, at en Højttalervogn er kørt ud for at forbyde Folk at sælge til Tyskerne. Den paagældende har selv faaet Ideen, men vil aldrig oftere blive udsendt med Højttalervogn, idet den Slags Spørgsmaal skal forelægges og ordnes.

Kl. 12.15: Overbetjent Mortensen, Silkeborg Politistation, meddeler, at der i Forretningen hos Bagermester Harald Jensen, Vestergade 87, Silkeborg, er fuldt af tyske Soldater, som nægter at forlade Butikken, førend de har faaet det, de forlanger.

Umiddelbart efter ringede jeg til Major Müller og gjorde ham bekendt med:

- 1) Forholdet vedrørende Højttalervognen,
- 2) tyske Soldaters Optræden i de to Bagerbutikker,
- 3) det stjaalne Jumpekøretøj.

Major Müller erklærede, at han straks vilde udsende Feltgendarmer for at ordne Forholdene i Bagerbutikkerne, og samtidig vilde han sørge for, at Forholdet med Jumpekøretøjet blev ordnet.

Kl. 12.20: Underrettet Overbetjent Mortensen, som oplyser, at Frihedsraadet – han ved ikke hvilken Gruppe – nu har smidt de tyske Soldater ud af Butikken.

Svarede, at det var meget uheldigt, at Frihedsraadet, Byledelsen og Politiet trak i hver sin Retning og samtidig gennem mig foranlediger,

at det tyske Feltgendarmeri griber ind. Den Slags vil let kunne føre til Sammenstød. Overbetjent Mortensen var ganske enig heri.

Kl. 12.55: Amtmand Egedorf meddeler, at Korvettenkapitän Knippenberg i Hansted, som er Chef for det tyske Minedistrikt, der strækker sig fra Bulbjerg til Thyborøn, har tilbudt at blive her i Landet nogen Tid for at faa Minerne bort. Det lokale danske Frihedsraad gaar stærkt ind for Tanken og vil henvende sig til dets Hovedafdeling. Korvetkapitajnen karakteriseres som en ordentlig Mand, der altid har optraadt pænt overfor Befolkningen og bl.a. af Overklitfoged Rasmussen faar det bedste Skudsmaal.

Svarede, at vi ogsaa er meget interesseret i Mine Spørgsmaalet og har indsendt Telefontelegram til Udenrigsministeriet, som imidlertid foreløbig har meddelt, at det er et engelsk Militæranliggende.⁴⁰

Vi faar Skrivelse fra Amtmanden om Sagen.

Kl. 13.55. underrettet Borgmesteren i Skanderborg om, at den tyske Afdeling paa 1.100 Mand kan faa nødtørftige Forsyninger med af, hvad der er nødvendigt for Marchen til Grænsen, og at det skyldes en Misforstaaelse i Telefonen mellem Handelsministeriet og Kontoret her, at der er afgivet Meddelelse om, at der kun maatte udleveres Forsyninger til et Par Dage. Borgmesteren oplyste, at Afdelingen var afmarcheret med Forsyninger til 8 Dage, Sagen var blevet ordnet ved Konference med midtjysk Frihedsledelse i Aarhus (en Oberstløjtnant), der havde dekretet, at Afdelingen skulde have Forsyning til Grænsen, uanset Instruktion herfra.

Kl. 14.20 spurgt Sekretær Hude, Udenrigsministeriet, om Syge i Sverrig internerede danskes Paarørende her i Landet kan rejse til Sverrig og besøge deres Slægtninge. Hude svarede, at det som Hovedregel ikke lod sig gøre. I et enkelt Tilfælde, hvor den paagældende i Sverrig laa for Døden, var det dog blevet ordnet. Hude vilde undersøge og ringe.

Kl. 15.00: Boghandler Mogensen, Silkeborg Byledelse, meddeler, at det igen er galt i Svejlbæk. Der skydes atter fra den tyske Afdeling i Ludvigslust. I Gaar modtog Byledelsen 5 Rapporter og i Dag 3. Bl.a. har man skudt paa Mælkemanden.

Kl. 15.05 klagede jeg til Dr. Casper og sagde, at vi nu ikke længere vilde finde os i den tyske Afdelings Opræden.

Casper syntes at være noget chokeret og erklærede, at han Kl. 16.30 skulde til Generaloberst Lindemann og da vilde ordne Sagen.

⁴⁰ Se Herschends telegram nr. 133, 6. maj 1945.

Casper beklagede samtidig, at Oberquartiermeisteren ikke havde truffet mig i Gaar Aftes. Oberquartiermeisteren havde villet sige, at han om 20 Minutter vilde meddele mig, hvornaar han kunde modtage Frihedskæmperne og mig.

Svarede, at der ikke forelaa nogen Mulighed for Misforstaaende, idet jeg flere Gange i Telefonen havde gentaget, at saa kom Frihedskæmperne og jeg Kl. 22.45. Jeg tilføjede, at hele Sagen jo nu var ordnet under vort andet Møde hos Major Müller. Casper sagde, at han var bekendt med, hvad der sket paa dette.

Kl. 15.25 underrettet Boghandler Mogensen. Denne vilde gerne vide, om Casper rejser nu, idet Byledelsen skal have hans Hus paa Aldersrovej snarest. Jeg lovede at undersøge Spørgsmaalet, naar Casper kom paa Afskedsvisit Kl. 15.45.

Kl. 16.45 underrettet Konsul Müller om, at Statens civile Luftværn, d.v.s. Borgmestrene, skal overtage Flygtningeforsorgen. Oplyste samtidig, at Udenrigsministeriet undersøger, hvorvidt man kan rejse til Sverrig for at besøge syge Slægtninge.

Kl. 16.55 underrettet Direktør Jacobsen, Røde Kors, Aarhus, om Flygtningespørgsmaalets Løsning. Jacobsen vilde underrette Amtmændene for Aarhus, Randers og Skanderborg, der netop var samlet til Møde hos ham.

Kl. 17.05 underrettet Stiftamtmand Friis som ovenfor.

Kl. 17.45: Politifuldmægtig Halsteen, Esbjerg, spørger fra Bykommandanten om, hvad der gøres, for at de Biler, som Tyskerne har taget, tilbagegives. Jeg redegjorde for, hvad der herfra er gjort og gøres.

Politifuldmægtigen spurgte derefter om, hvorledes det stiller sig med Hensyn til Spørgsmaalet om de tyske Miner.

Svarede, at vi i Telefontelegram har rejst Sagen overfor Udenrigsministeriet, men endnu ikke faaet Svar.

Kl. 18.15: Ekspeditionssekretær Ricard, Socialministeriet meddeler, at han efter Anmodning af Departementschef Sauerbrey gerne vilde oplyse os om, at der nu til Luftværnscheferne udsendes følgende Fjernskrivermeddelelse vedrørende Overtagelsen af Forsorgen for de tyske Flygtninge (herefter oplæstes hele Bekendtgørelsen)

Ricard tilføjede, at Skrivelse om Spørgsmaalet er afgaaet til Amtmændene, herunder om at de skal indberette til Socialministeriet om de Udgifter, der er afholdt i Tidsrummet mellem Tyskernes Sammenbrud og Bekendtgørelsens Udstedelse.

Kl. 18.20: Landpolitibetjent Hvass, Politistationen i Silkeborg, spørger, om Folk nu kan tage deres af Tyskerne beslaglagte, i "Lunden" anbragte Biler.

Svarede benægtende og tilføjede, at Spørgsmaalet om Bilerne forhandles med Englænderne.

Dagbog Nr. 495.

Tirsdag den 8. Maj 1945.

Mødte tidligt om Formiddagen efter Aftale hos Chefen for "Region 3", Kaptajn Højland Christensen, Kolding, der oplyste, at der var gaaet Ordre ud om, at samtlige tyske Vogne skal afleveres og Tyskerne gaa videre. Han regnede med, at Bremsning af Vogne, Heste og Cykler kunde blive ordnet helt og holdent af Frihedskæmperne, men det hele var saa nyt, at man ikke ganske kunde se, hvorledes det hele vilde gaa.

Under Samtalen med Kaptajn Højland Christensen oplyste denne, at der fra Tid til anden kom Henvendelser til "Region 3" om, hvorledes de tyske Afdelinger og forresten ogsaa Flygtningene skulde blive forplejet.

Jeg meddelte ham, hvordan vi besvarede den Slags Spørgsmaal, men han mente, at "Region 3" blev nødt til at sikre sig, at Forsyningerne kunde bringes i Orden. Han havde derfor sat sig i Forbindelse med Direktør Thorvald Andreasen, Buen 2, Kolding, som vilde foranledige, at Forsyninger tilgik de Steder, der ikke kunde klare sig. Andreasen vilde straks indrykke en Annonce i Avisen for at faa Oplysning om, hvilke Lagre der laa hos de Handlende, men som var købt af og saaledes forbeholdt Værnemagten, idet man maatte kunne bruge af dem i første Række til Forsyning af Værnemagten. Jeg oplyste de Herrer om, at der er ved at blive etableret en Forplejningsordning for Flygtninge og for bortdragende Værnemagtsafdelinger, at Luftværnet vistnok skal tage sig af disse Spørgsmaal, og at man maa være forberedt paa, at den Ordning, som "Region 3" nu er ved at indrette, muligt vil blive afløst af en anden Ordning. Jeg lovede at underrette Luftværnet om den Ordning, man midlertidigt vilde etablere i Sydjylland.

Langt om længe kom jeg videre og tog direkte til Krusaa, hvor jeg fik Lejlighed til at iagttage det besynderlige Liv, der foregik dernede. De tyske Kolonner eller Grupper blev af danske Frihedskæmpere afvæbnede, efter at samtlige deres Køretøjer var blevet dem frataget og parkeret. Tyskerne blev derefter stillet i Grupper paa ca. 25 Mand, der saa vandrede Sydover, slæbende paa Rygsække, Tasker o.s.v. af og til

kom der enkelte engelske Krigskøretøjer kørende den modsatte Vej, en grænseløs Modsætning til de slagne Tyskere. Befolkningen var, da jeg saa paa det, forholdsvis fornuftige, naar Tyskerne kom forbi, og syntes ikke at komme med særlige Mishagsytringer. Jubelen fandt derimod selvfølgelig ingen Ende, naar der viste sig nogle Englændere.

Der var store Skarer af Publikum og ikke særlig god Organisation med Henblik paa Placering af Publikum paa uskadelige Steder.

Medens Tyskerne i Gaar havde kunnet køre igennem Grænsen, var der i Dag givet Ordre fra engelsk Side, at en saadan Kørsel ikke maatte finde Sted, jfr. foran. Jeg saa dog, at et Par Generaler fik Lov til at køre videre, men alle andre maa gaa, bortset fra Syge. Medens Tyskerne vistnok i Gaar i et vist Omfang kunde beholde Vaaben, indtil de kom Syd for Grænsen, blev det i Gaar ved Krusaa gennemført, at alle Vaaben blev dem frataget, dog bortset fra Haandvaaben for Officerer. Senere paa Dagen kom der en ny Ordre om, at samtlige "Bæltevaaben" kunde medføres, og paa et senere Tidspunkt synes det at være blevet beordret, at Tyskerne kunde beholde alle personlige Vaaben, altsaa ogsaa Geværer.

I Dagens Løb havde Englænderne saa godt som intet med Afvæbnningen og Fratagelsen af Køretøjer at gøre, dette forestodes udelukkende af Frihedskæmpere. Om Eftermiddagen skal der dog være kommet en Ordre om, at tyske Kommandoer ikke maa antastes af Danske, medmindre disse har Englændere med sig. Denne nye Ordning var ikke traadt i Kraft, da jeg forlod Krusaa. Frihedskæmperne havde dog stadig en vis Forbindelse med en engelsk Løjtnant paa Stedet, med hvem man fra Tid til anden konfererede, og Chefen for Grænsebevogtningen, Oberstløjtnant Skjoldager, havde haft Forbindelse med en engelsk Officer i Aabenraa, der har det paagældende Omraade under sig og træffer evt. fornødne Aftaler med denne.

En Overgang var man blandt Frihedskæmpernes Ledere lidt nervøse for, hvordan det hele skulde gaa, hvis Tyskerne protesterer mod at afgive Vaabnene, idet der ikke var ret mange Englændere paa Stedet og vistnok ikke saa godt kunde afgives ret mange til dette Formaal. Om Eftermiddagen kom imidlertid den første Gruppe af de danske Tropper fra Sverige, og der ventes flere i Løbet af Dagen i Morgen.

Organisationen af Fratagelse af Vaaben m.v. var maaske en lille Smule forvirret, man havde lidt Indtryk af, at der var for faa virkelige overordnede blandt de egentlige Frihedskæmpere og for mange Løjtnanter blandt "Svenskerne", uden at nogen havde den virkelige Kommando paa de forskellige Steder, men det gik ellers altsammen ganske fred-

sommeligt og roligt, og der er Grund til at tro, at Frihedskæmperne, naar det hele falder lidt til Rette, med Lethed kan udføre herfra den Opgave, der allerede i Øjeblikket udføres af dem ved Grænsen.

Drøftede hele Sagen med Oberstløjtnant Skjoldager, der havde overtaget Kommandoen over Grænsebevogtningen sammen med 500 andre Fanger fra Frøslev, der allerede i de sidste Dage i Frøslev havde organiseret en Bataillon, som straks kunde træde i Funktion, efter at de var kommet ud af Frøslev.

Vi var enige om, at Skjoldager i videst muligt Omfang burde aftale alle de praktiske Spørgsmaal med de lokale engelske Officerer.

I Dagens Løb havde jeg ventet Besked fra UM om, hvorvidt der havde fundet Forhandling Sted vedrørende de principielle Spørgsmaal om hvor evt. Overtagelse af det opsamlede Materiel, men saadan Forhandling fandt ikke Sted i Dagens Løb.

Paa Hjemvejen til Silkeborg havde jeg en Samtale med Politimester Brix, der oplyste, at man havde Indtryk af, at Gestapofolkene, deriblandt de værste Forbrydere, mænger sig med Værnemagten, til dels gaar i Værnemagtsuniform og antagelig saaledes vil søge at smutte ud over Grænsen upaaagtet (altsaa ganske svarende til de Oplysninger, vi har om Bolle fra Aalborg).⁴¹ Der er danske Kriminalfolk, der let kan kende de vigtigste Personer, ved Grænsen og faa dem udpeget, men Englænderne vil ikke tage sig af, at de paagældende sættes fast. Brix, der var meget hæs, bad derefter straks gennem mig Direktør Svenningesen spørge overfor Englænderne i København, hvilket Svenningesen lovede.

Paa Hjemvejen stødte jeg i øvrigt paa Folk, der fandt forskellige Sager, bl.a. Haandgranater, som Tyskerne havde smidt fra sig i Grøfterne.

Dagbog Nr. 496.

Onsdag d. 9. Maj 1945.

Kl. 9.30: Kontorchef Studnitz meddeler, at Chefen for den tyske Flyveplads paa Vandel, Kaus, kun vil overgive sig til Englænderne og agter at blive paa Flyvepladsen med sine Folk foreløbig. Da Sagen synes lidt uklar, raadede jeg til, at man snarest fra Amtets Side, evt. ved Henvendelse til Hr. Kaus, fik Oplysninger om, hvad Meningene egentlig er, evt. kan Spørgsmaalet tages op her.

⁴¹ Det var den af Gestapofolkene mest anvendte fremgangsmåde for at slippe uhindret ud af Danmark.

Bohnhoff meddeler, at Oberbefehlshaber har anmodet om, at der stilles 4-5 rm Brænde til Raadighed for Silkeborg Bad m.v. i Dagene indtil Afmarchen.

Har straks efter talt med Skovrider Schoubye, der erklærede, at man straks kunde svare, at man skulde sørge for, at Tyskerne kunde faa Brændet, saaledes at det blev anvist, hvor Tyskerne selv kunde hente det.

Bohnhoff har endvidere henstillet, at der gives Tilladelse for Overborgmesteren i Flensborg, Dr. Kracht,⁴² der har med Røde Kors at gøre, til at begive sig fra Flensborg til Silkeborg og tilbage.

Satte mig straks efter i Forbindelse med Modstandsbevægelsen (Kollund 411) og bad om, at der sikres Kracht frit Lejde frem og tilbage.

Der er lovet mig Besked om, hvorvidt Tilsagn herom kan afgives til Tyskerne.

Har underrettet Oberstløjtnant Møller og Ingeniør Willumsen om Resultatet af Undersøgelserne vedrørende Vogntilbageholdelserne ved Grænsen.

Afdelingschef Wassard har ligeledes faaet Underretning herom. Han regner med at faa en Forhandling med en engelsk Officer (muligt en amerikansk Oberst), der desværre havde ymtet noget om, at man senere skulde se, hvad de allierede vilde bruge af Vognene dernede, forhaabentlig faar vi dog Lov til at beholde det hele. Dette Spørgsmaal vil blive drøftet i UM med Englænderne.

Oberstløjtnant Møller meddeler, at det overalt oplyses, at de tyske Afdelinger smider Sprængstof, Haandgranater m.v. fra sig samt hælder Granater og andet i Havne og Vandløb.

Lovede, at vi herfra skal sætte os i Forbindelse med den tyske Generalstab for at søge denne uheldige Praksis hindret. Vi var dog begge klar over, at et Tilsagn fra tysk Side om Hindring af dette ikke vilde have praktisk Betydning.

Har derefter talt med Major Müller, der lovede, at Sagen skulde blive taget op og en Ordre udgaa (jeg gad nok vidst, ad hvilken Vej).

Kl. 13.00: Fuldmægtig Wedel-Heinen, UM, meddeler, at Fængselsdirektør Tetens gerne vil have Horserød-Lejren, som er fyldt med saarede tyske Soldater, fri. Wedel-Heinen spurgte, om der herfra kunde rettes Henvendelse derom til Generaloberst Lindemann.

Svarede, at jeg ansaa det for udelukket, at tysk Militær under de nuværende Forhold kunde flytte rundt med deres saarede Tropper. Tyskerne

⁴² Dagbogen staver konsekvent overborgmesterens navn Kascht. Det er rettet til Kracht her og i det følgende.

skulde jo i disse Dage marchere ud med deres væbnede Styrker, efterladende de saarede. Det maatte, sagde jeg, vel snarere blive et dansk eller maaske et dansk-engelsk Spørgsmaal at flytte de saarede, men jeg tilbød at tale med Stiftamtmanden om Sagen.

Kl. 13.30: Kaptajn Dohlmann, Silkeborg, meddeler, at han har faaet overdraget Forsorgen af de tyske Flygtninge og i den Anledning forhandlet med tyske Læger om Indretning af Silkeborg Bad til Opholdssted for Flygtningene. Dohlmann havde ogsaa talt med gamle Redaktør Sørensen og et andet Medlem af Bestyrelsen for Silkeborg Bad og derefter ringet til Indenrigsmin., der havde henvist til os. Dohlmann spurgte, om vi kunde rette Henvendelse i Sagen til Generaloberst Lindemann.

Svarede, at Stabene forblev paa Silkeborg Bad endnu en kort Tid, maaske kun 4-5 Dage, men der kunde godt – ifølge Major Müllers Udtalelse til mig i Gaar – gaa 1-2 Uger, og jeg maatte anse det for udelukket, at Generaloberst Lindemann flyttede sine Kontorer fra Barakkerne paa Silkeborg Bad (der ifølge Dohlmann i første Omgang var tilstrækkelige) til Stenhusene dersteds.

Kl. 13.50: Talte med Stiftamtmanden, som er enig i, at der ikke herfra kan rettes Henvendelse til Tyskerne angaaende Rømning af Horserød-Lejren, da dette ikke er et tysk Spørgsmaal.

Kl. 14.50: Underrettet Fuldmægtig Wedel-Heinen, idet jeg tilføjede, at jeg vil anse det for rimeligt, at man gennem os underretter den tyske Oberstarzt, Professor Nissen, om Flytningen fra Horserød, hvis denne finder Sted.

Wedel-Heinen mener, at man saa vil lade det danske Krigsministerium forestaa Flytningen.

Kl. 10.20: Grev Schack meddeler, at en tysk Afdeling i Dag er ankommet til Møgeltønder og har krævet Kvarter der paa Stedet. Der findes ikke frigjorte Kvarterer i Møgeltønder endnu, men Soldaterne vil sagtens kunne anbringes i Lader, hvilket Grev Schack havde tænkt sig.

Fra anden Side er der protesteret herimod, idet det er blevet erklæret, at Tyskerne skal bivakere. Grev Schack vil derfor gerne vide, om Kravet om Kvarterer bør afvises.

Svaret, at ogsaa vi har forstaaet, at det fra engelsk Side er tilkendegivet Tyskerne, at de skal bivakere. Fra dansk Side kan man maaske se igennem Fingre med, at Tyskerne paa Rejsen af og til benytter Kvarterer, som er rømmet af Afdelinger, som er draget sydpaa, men at man næppe bør give sig til at indkvartere tyske Soldater i Omraader, hvor der endnu ikke er frigjort Kvarterer.

Kl. 11: Underrettet Amtmand Friis Jespersen om Afdelingschef Skat-Rørdams Meddelelse vedrørende de tyske Troppers Forsyninger.

Amtmanden meddelte, at han allerede har faaet en saadan Meddelelse fra Handelsministeriet over Luftværnets Fjernskrivsystem.

Kl. 11.05: Gartner Petersen, Struer, spørger, hvorvidt han kan sælge Kranse og Tulipaner til det derværende Lazaret.

Varerne bliver som Regel købt af en Ordonnans, men Gartneren mener, at det er til Enkeltpersoner, Salget i Virkeligheden sker.

Svarede, at Varerne herefter ikke bør leveres.

Anmodet Sekretærvagten i UM (Sekretær Carstens) om at undersøge, hvorvidt Baronesse Fürstenberg kan rejse videre fra Silkeborg til sin Fætter paa Lindholm, eller hvorledes vi skal forholde os med hende.

Anmodede samtidig Sekretær Carstens om at undersøge, hvorvidt der kan udstedes en særlig Udrejsetilladelse til Dr. Casper og Dr. Nieland.

Lidt senere meddeler Sekretær Carstens, at Baronesse Fürstenberg kan rejse videre til sin Fætter paa Lindholm, hvis hun har Indrejsetilladelse og Opholdstilladelse fra de danske Myndigheder. Er dette ikke Tilfældet, skal hun betragtes som tysk Flygtning og maa antagelig anbringes i en Flygtningelejr.

Justitsministeriet havde i øvrigt oplyst, at det hverken kan finde Dr. Caspers eller Dr. Nielands Pas.

Dr. Casper underrettet om, at Baronesse Fürstenberg vil blive betragtet som Flygtning, hvis hendes Papirer ikke er i Orden.

Kontorchef Hinrichsen meddeler, at Tyskerne ikke gider slæbe Ammunitionen med og henkaster den derfor i Vanddamme og Vandgrave. I Randers mener man, at denne Trafik straks maa standses.

Henviste Kontorchefen til at sætte sig i Forbindelse med Frihedsbevægelsen i Aarhus, som jo har direkte Kontakt med Englænderne.

Kl. 16.10: Kontorchef Jørgensen meddeler, at Tyskerne er draget af med hele Besætningen fra Knivholt ved Hjørring. Godset var lejet af Tyskerne, hvorimod de havde købt Besætningen. Kontorchefen spørger, om man mon ikke kan faa standset Afdelingen og faa frataget den Besætningen, da det jo vil være mere praktisk straks at faa denne tilbageført til Knivholt, saaledes at Godset kan drives videre. Kommer Besætningen først helt ned til Grænsen, bliver det meget vanskeligt at faa den tilbage til Knivholt.

Da Kontorchefen mente, at Afdelingen endnu befandt sig i Vendssyl, foreslog jeg, at han først prøver at sætte sig i Forbindelse med Konsul Brandter.

Senere paa Dagen meddeler Kontorchef Jørgensen, at han nu har talt med Konsul Brandtner, som har erklæret, at det vil være umuligt for de centrale tyske Myndigheder at komme i Forbindelse med Afdelingen nu, som maa antages at være spredt over en stor Del af Jylland.

Meddelte, at det herefter ogsaa vil være umuligt for os, at faa Afdelingen standset.

Kl. 20.30: Sogneraadsformanden i Skern meddeler, at der maa indrettes et Flygtningelazaret. Man vil helst have dette indrettet i en Del af Missionshotellet, som nu er forladt af Tyskerne. Ejeren af Missionshotellet protesterer imidlertid. Sogneraadsformanden spørger, om vi har Hjemmel til at forlange Indkvarteringen gennemført i Missionshotellet.

Udtalte, at dette næppe kunde lade sig gøre, og raadede til, at man i Stedet for brugte et Par Værelser i Skolen, der ogsaa netop er forladt af Tyskerne.

Kl. 20.45: Har meddelt Oberstløjtnant Skjoldager, at Afdelingschef Wassard har oplyst, at man i København vil tage det principielle Spørgsmaal op, hvorvidt de tilbageholdte Vogne kan forblive i dansk Eje, eller om noget skal afgives til Englænderne.

Oberstløjtnant Skjoldager meddeler samtidig, at Henvendelsen om Overborgmester Kracht's Indrejse hertil Landet maa forelægges Englænderne i Flensborg, da vi ikke kan raade i denne Sag.

Kl. 21.00: Direktør Basse meddeler, at Major Richter ikke vil udlevere Hedeselskabets Vogn. Lovet at tage Sagen op.

Kl. 21.10: Skovrider Schoubye meddeler paa Forespørgsel, at der staar ca. 120 rm Brænde i Sønderskoven, som er beslaglagt, men ikke benyttet af Tyskerne. Dette kan Tyskerne hente af til deres Daglige Brug paa Silkeborg Bad, indtil de rejser. Skovfoged Munk Jørgensen vil tage sig af Detaillerne.

Kl. 22.00: Aftalt med Skovfoged Munk Jørgensen, at Tyskerne skal komme ud og hente ham med en Lastbil ved "Lunden", hvor han er Frihedskæmpervagt, han vil da – evt. kørende i eget Befordringsmiddel – anvise Tyskerne, hvor de kan tage, d.v.s. selv hente Brænde.

Casper underrettet om Brænde-Sagen og om Spørgsmaalet om Overborgmesteren i Flensborg,

Casper oplyste samtidig, at han forlader sit Hus i Morgen, og at det saa kan overgives til andre.

Anmodede samtidig Casper om at undersøge, hvorvidt nogle Brevduer, som den tyske Værnemagt har, og som er hugget i Belgien, kan udleveres til os til Afgivelse til Belgien. Henvendelse herom har vi modtaget fra Jydsk-fynsk Kommando i Aarhus.

Casper lover at tage sig af Spørgsmaalet og siger samtidig, at Duerne ikke vil blive "vernichtet".

Casper meddeler senere, at han nu har sikret sig, at Duerne kan overleveres til os uden videre.

Jeg meddelte derefter, at der nu vil komme Duekyndige ud og se paa Duerne, der er i Laven.

Underrettet Oberstløjtnant Møller om Due-Sagen.

Underrettet Skovrider Schoubye om, at Caspers Hus kan overtages i Morgen.

Schoubye vil da give Møde og modtage Nøglerne.

Dagbog Nr. 497.

Torsdag den 10. Maj 1945.

Konsul Müller, Røde Kors, Aalborg, meddeler telefonisk, at samtlige Medarbejdere ved Gestapokontoret i Aalborg nu er blevet paagrebet ved den tyske Værnemagts Foranstaltning og overgivet til Frihedskæmperne. Kriminalrat Bolle og en af hans nærmeste Medhjælpere Thezet har dog begaaet Selvmord.

Der er Tale om 16 Personer, heraf 3 danske Stikkere.

Firmaet Kirkeby, Aarhus, meddeler, at man nu har skaffet oplyst, at den Firmaet tilhørende Lastvogn, som var beslaglagt af den tyske Værnemagt, er blevet fundet i Horsens, hvor den henstaar i en Garage. Firmaet vil nu sende en Mand til Horsens for at hente Vognen.

Savværksejer Eriksen, Resenbro, meddeler telefonisk, at han har erholdt oplyst, at den ham tilhørende Lastvogn, der var beslaglagt af den tyske Værnemagt, er blevet fundet i Rødding. Hr. Eriksen vil nu rejse til Rødding og forsøge at faa Vognen udleveret.

Kl. 23.00: Konsul Müller, Aalborg, meddeler, at den tyske Konsul Brandtner, dersteds, i Aften er blevet arresteret af den danske Frihedsbevægelse. Müller var i den Anledning blevet ringet op af Konsulinde Brandtner, der havde spurgt, om han kunde gøre noget for hendes Mand. Müller havde ved Henvendelse til Frihedsbevægelsen faaet oplyst, at Arrestationen var sket paa Foranledning af en Afdeling af Frihedsbevægelsen, som hidtil har været i Sverige. Der var kommet et Par Stykker af dem pr. Hurtigbaad fra Sverige, og en af dem havde ladet Frihedsbevægelsen foretage Anholdelsen. Den paagældende hører til en Afdeling i Sverige, der betegnes ved P.D.⁴³ I Sverige har man nøje skygget alle, der kunde tænkes at give sig af med Spionage.

⁴³ Se herom J. Grundt Larsen: *Modstandsbevægelsens kontaktudvalg i Stockholm 1944-45*, 1976, s. 43.

Brandtner opholder sig i Øjeblikket paa Hotel "Kong Frederik" i Aalborg. Müller spurgte mig, om Brandtner som udsendt tysk Konsul ikke var dækket af de internationale Regler.

Svarede, at kun Gesandtskabspersonale kunde paaberaabe sig de internationale Regler om Exterritorialitet. Müller vilde skaffe yderligere Oplysninger og ringe hertil i Morgen.

Om Gestapochefen, Kriminalrat Bolle, og Souschefen Thezet Meyer's Selvmord oplyste Müller yderligere følgende:

En af Gestapofolkene Jessen, der er Sønderjyde, har et Par Gange under Gestapofolkenes Flugt ringet til Müller og bedt om hans Bistand under Paaberaabelse af, at Jessen jo altid havde været saa pæn imod de danske Fanger. Samtidig havde Fru Jessen henvendt sig til Müller og paa dennes Forespørgsel om, hvor Jessen da opholdt sig, plumpet ud med Opholdsstedet, og dette sammenholdt med de stedfundne Opringninger til Müller havde været tilstrækkeligt til at lokalisere Gestapofolkene. Disse var omsider trukket ud til Løkken. Derefter havde Frihedsfolkene rettet Opfordring til Aalborgs tyske Kommandant, Oberst, Graf Schimmelmänn, som var ankommet til Aalborg for 3 Uger siden, og havde bedt ham om at tage Affære under Henviisning til, at det drejede sig om Krigsforbrydere. Schimmelmänn havde sendt sine Feldgendarmere til Løkken og omringet Gestapokvarteret, hvorefter Kriminalrat Bolle og Thezet Meyer skød sig og døde, medens de øvrige blev taget til Fange af Feldgendarmene, som bragte dem til Aalborg, hvorefter de blev overgivet til Frihedsbevægelsen. 9 af dem blev straks indsat i det Fængsel, hvor de selv har pint danske Fanger, medens der i Dag vil komme en Eftersending af Gestapofolk, som skal anbringes samstedts.⁴⁴

Kl. 10.00 meddeler Oberstløjtnant Møller, at General Bennike agter sammen med Major Fisher, Royal Dragoons i Aarhus, at aflægge Visit hos Stiftamtmanden i Morgen Kl. ca 11.

Oberstløjtnanten bemærker, at Besøget ikke, forinden det finder Sted, bør kundgøres, da Major Fisher paa den ene Side gerne vil hilse paa den øverste administrative Institution i Jylland, men paa den anden Side jo fortrinsvis har med militære Opgaver at gøre og nødig vil foregribe en evt. civil Kommissions Funktioner.

Jeg lovede, at vi ikke, før Mødet finder Sted, skal omtale Mødet, men bemærkede samtidig, at naar det har fundet Sted, ved alle, hvad der er sket.

⁴⁴ Fritz Bolle og Meyer skød sig ikke. Det lykkedes dem at undslippe.

Ordnet Spørgsmaalet vedrørende Hedeselskabets Bil med Esche og Kontorchef Dahlberg Larsen.

Kl. 14.00: Paa Dueekskursion i Laven sammen med Intendant Lillemoes og Formanden for en Række Duesammenslutninger Juul (Tlf. Aarhus 6138 eller 7101).

Det viste sig, at der er ca. 600 meget fine belgiske Duer, meget fint og meget kostbart installeret i Laven, Chefen for Duehusholdningen er en verdensberømt "Duelist" Hauptmann Seel, der passer Duerne sammen med 11 Mand, der alle er Duesagkyndige.

Man vedtog, at Halvdelen af Duerne skal køres bort i Morgen, medens den anden Halvdel, der har Unger, skal køres af Sted om 14 Dage, forsaavidt de tyske Duepassere kan blive der saa længe.

Hauptmannen (der staar direkte under Oberst von Etdorf) havde intet mod selv sammen med sine Folk + 1 Oberveterinär at blive i 14 Dage og passe Duerne, men han vilde gerne have, at der sikredes Soldaterne Fred og Ro og Mad samt Mulighed for ikke at blive standset, naar de kørte Syd paa med Vogne.

Under Forudsætning af, at det godkendes, at de 13 maa blive paa Stedet, aftalte jeg med Hauptmannen, dernæst med Socialinspektør Frank og endelig med en af Frihedskæmperlederne, at Afdelingen faar Mad som hidtil, mod at Udlæggene sker ved Sogneraadet og saaledes, at Soldaterne ikke selv betaler. Naar der kommer en almindelig Ordning om Forplejning af Flygtninge, forberedte jeg Hauptmannen paa, at Soldaterne maatte gaa ind under denne Ordning (man kendte intet til denne Ordning i Laven, og baade Soldaterne og Flygtningene var derfor selvfølgelig begyndt at sulte, efter at de Handlende har nægtet at sælge til dem).

Forsaavidt Staten ikke vil betale for Soldaternes Ophold paa Stedet, vil Dueforeningerne gøre dette.

Lovet at faa undersøgt, hvorvidt Soldaterne kan være der i de 14 Dage, der er Tale om, samt at undersøge, om der kan tilsikres dem en rolig Affart.

Kl. 21.00 spørger Amtmand Friis Jespersen, hvorledes man skal forholde sig med Hensyn til Spørgsmaalet om Beboelse af de tyske Kvarterer ved disses Afgivelse.

Raadede til, at man lod Sagkyndige Folk, selv om de ikke var Medlemmer af Vurderingskommissioner, se paa Husene og afgive en Erklæring om disses Tilstand, og at man saa senere skulde lægge saadanne Erklæringer til Grund. Man kan ikke vente paa, at Kommissionerne kan komme ud at besigtige Husene.

Dagbog Nr. 498.
Fredag den 11. Maj 1945.

Direktør Jacobsen, Røde Kors, Aarhus, meddeler telefonisk, at Røde Kors i Aarhus har taget sig af nogle polske Krigsfanger – polnisches Arbeits- und Baubataillon 30, Feldpost Nr. 32117 A, ursprünglich Norwegen – De paagældende polske Krigsfanger befinder sig godt og har henstillet, at der gennem den polske Udsendelse i Londons Radio udsendes Meddelelse herom, saaledes at deres Paarørende kan erfare dette.

Direktør Jacobsen forespurgte endvidere, om det kan forventes, at de russiske Krigsfanger, der befinder sig i Aarhus, snart vil blive afhentet eventuelt pr. Skib. Røde Kors har hidtil taget sig ogsaa af disse Fangers Forplejning.

Endelig oplyser Direktør Jacobsen, at man ikke kunde finde ud af, hvor Gestapo har begravet de henrettede danske Statsborgere i Aarhus. Det drejer sig om ialt 34 Personer. Direktør Jacobsen henstiller, at dette Spørgsmaal tages op gennem Udenrigsministeriet.⁴⁵

Kl. 9.05: Konsul Müller, Aalborg, meddeler, at den tyske Konsul Brandtner nu er blevet løsladt. Der var forskellige Ting som Frihedsledelsen vilde spørge ham om, men han synes aabenbart at have kunnet klare sig.

Kl. 9.15: Sygehusforvalter Laier, By- og Amtssygehuset i Silkeborg, meddeler, at man meget gerne vilde af med de tyske syge Soldater, som har en Afdeling af Sygehuset, idet det kniber svært med at skaffe Plads til de danske Patienter. Han spørger, om der herfra kan gøres noget.

Svarede, at det i den tyske Kapitulation er en Betingelse, at de tyske Soldater skal marchere ud af Landet først, hvorefter de saarede og syge Soldater samt Flygtningene skal følge.

Jeg sagde, at vi senere i Dag fik Besøg af en Englænder, som vi vilde prøve at tale med.

Under det af General Dewings Repræsentant for Jylland, Major Fisher, i Formiddags her aflagte Besøg, rejste jeg Spørgsmaalet om Muligheden for at flytte de syge tyske Soldater, som kunde taale at flyttes, til et andet Lazaret i Silkeborg, for at der paa Sygehuset kunde blive Plads til danske Patienter,

Majoren erklærede sig straks indforstaaet og anmodede den danske Kaptajn Helk, der ledsagede ham, om straks telefonisk at beordre det

⁴⁵ Se note 30.

tyske Hovedkvarter til at flytte de syge tyske Soldater. Det skete over Kontorets Telefon her.

Kl. 14.45: Underrettet Overlæge Østergaard-Christensen, som sagde, at Sygehusforvalterens Henvendelse til os var sket uden Overlægens Vidende, men at Overlægen naturligvis var glad ved at faa den paagældende Hospitalsafdeling fri.

Kl. 16.30: Sekretær Poul Hansen, Justitsministeriet, oplyser, at forhenværende Overborgmester Nieland's Pas d. 3. eller 4. Maj fra Justitsministeriets Visumkontor i Ny Kongensgade er blevet afleveret til det tyske Konsulats Bud, Krüger, og at det derfor maaske befinder sig i det tyske Konsulat i Vesterport. Passet var af Justitsministeriet blevet forsynet med Opholdstilladelse til d. 30/6.

Sekretær Hansen meddelte samtidig, at Justitsministeriet ikke ses at have modtaget Dr. Caspers Pas.

Paa min Forespørgsel, om Passet var gyldigt til Udrejse her fra Landet, svarede Sekretær Hansen, at derom kunde Justitsministeriet ikke udtale sig, men at det maaske var muligt at faa Oplysninger hos den danske Politikommando i København, der synes at have afspærret Grænsen.

Ca. Kl. 11.00 aflagde Chefen for de engelske Styrker i Nørrejylland, Major Fisher, General Bennike samt Kaptajn Helk Visit hos Stiftamtmanden. Til Stede var foruden Stiftamtmanden Dr. Sabroe, Henn, Wg.-Cl., Lu. og Ca. Besøget, som varede en Times Tid, var præget af stor Hjertelighed.

Kl. 12.45 indfandt Skovrider Poulsen, Fusingø, sig. Skovrideren kom for at spørge, om der ikke kunde gøres noget for Baronesse Fürstenberg, som naturligvis meget nødig vil ind i en Flygtningelejr.

Forklarede Skovrideren, at jeg næppe vilde tro, at Baronessen kan undgaa Flygtningelejren, men at jeg alligevel i Dag skal tale med Justitsministeriet i anden Anledning og da vil spørge paa ny.

Lidt senere talt med Sekretær Poul Hansen, Justitsministeriet i Anledning af, at Justitsministeriet ikke kan finde hverken Dr. Caspers eller Dr. Nielands Pas.

Sekretær Poul Hansen meddelte, at man i Justitsministeriet havde forstaaet, at Navnet var Wieland og ikke Nieland, og at man nu vil foretage et fornyet Forsøg. Der vil blive ringet Besked herom i Dag.

Spurgte endvidere Poul Hansen, om der kan gøres noget for Baronesse Fürstenberg.

Poul Hansen meddelte, at jeg kan sige til Baronessen, at hun kan rejse videre til sine Slægtninge, hvis jeg er sikker paa, at hun virkelig

har Slægtninge her i Landet. Da jeg erklærede, at jeg tilfældigvis ved, at hun virkelig har Slægtninge her i Landet, blev vi enige om, at Baronessen i Stilhed tager Ophold hos sine Slægtninge og straks søger Opholdstilladelse, naar det danske Politi bliver genoprettet om nogle Dage.

Skovrider Poulsen underrettet om foranstaaende.

Kl. 13.10: Forstander Petersen, Engelsholm Højskole, ved Vejle, meddeler, at Tyskerne har Forladt Engelsholm, og at Højskolen er ved at flytte ind igen. Imidlertid er Kommandanten paa Vandel Flyveplads, en Oberst Kraus, i Dag mødt op og har klistret gule Plakater paa Bygningen, hvori det meddeles, at Engelsholm er beslaglagt af den tyske Værnemagt til Brug for engelske Soldater.

Lovede, at vi skal tage os af Sagen herfra.

Kl. 16.35: Firma Hansen & Schneider, Aalborg, meddeler, at Aarhus Byledelse i disse Dage bekendtgør, at Byledelsen vil afholde Auktion over ca. 130 Heste, som Tyskerne har forladt i Aarhus. Imidlertid mener Firmaet, at der blandt disse Heste findes 3, som Tyskerne for ganske kort Tid siden har beslaglagt hos Firmaet, og som Firmaet naturligvis gerne vil have igen. Firmaet spørger, om denne Auktion ikke kan standses, i al fald for saa vidt angaar disse 3 Heste.

Foreslaaet, at Firmaet umiddelbart sætter sig i Forbindelse med Byledelsen.

Kl. 21.25: Kaptajn Agger, Jysk-Fynsk Kommando, meddeler, at der herfra i Dag er klaget over Forholdene paa Vandel og Tirstrup Flyvepladser.

Kommandanten har nu undersøgt Sagerne. Klagerne for saa vidt angaar Vandel har ved Undersøgelserne vist sig ikke helt at kunne holde Stik, men større Ulykker kan i al Fald ikke indtræde, da der er posteret 900 Frihedskæmpere omkring Vandel Flyveplads.

En Undersøgelse har derimod vist, at tyske Soldater fra Tirstrup i vidt Omfang sælger Vaaben til Befolkningen. Fra Frihedsbevægelsens Side er der rettet Henvendelse til Kommandanten, som dybt har beklaget Salget, og som har lovet at standse dette.

Kl. 10.00: Kaptajn Kragh fra Jydsk-fynsk Kommando spørger, om det er muligt, at vi herfra kan faa tryllet de Mineoplysninger frem, som Politiet i sin Tid har givet sig til at samle efter nærmere Ordre.

Lovede at undersøge, om det er muligt, men meddelte straks, at Politiets Oplysninger af denne Art sikkert næppe er til at faa fat i.

General Bennike mener ikke, der kan være noget i Vejen for, at de tyske Duefolk bliver i 14 Dage i Laven. Paa den anden Side mener han

ikke, der kan tilsikres en særlig sikker Vognkørsel, det er kun Tyskerne tilladt at have 15 t Vognrum pr. 1.000 Mand, og en Afdeling som den, der er en Enhed for sig selv, maa vel kunne køre med en enkelt Vogn, men heller ikke mere i Henhold til de af Englænderne givne Retningslinier.

Kaptajn Helk, der ledsagede General Bennike hertil, har herfra rykket Tyskerne for Mineplaner.

Kaptajn Helk meddelte dernæst Tyskerne, at den tyske Afdeling paa Silkeborg Sygehus skal rømmes omgaaende for Tyskere ifølge Krav fra Major Fisher.

Amtmand Holck spørger, hvorledes man skal forholde sig for at faa Flygtningene flyttet fra de Steder, de nu bebor – efter Omstændighederne til stor Gene for Befolkningen – til bedre placerede Kvarterer. Man har saaledes tænkt sig snarest at flytte Flygtninge til en Del af Tirstrup Flyveplads, som nu er rømmet af Tyskerne.

Jeg udtalte, at jeg maatte mene, at Amtet uden videre maatte kunne iscenesætte saadan Forflytning efter at have aftalt Dispositionerne med de lokale Folk og med Frihedskæmperne og saaledes, at de sidste sørger for, at Flygtningen finder Sted.

Amtmand Schau meddeler, at han er vred over, at Frihedsbevægelsen uden videre har sat sig i Besiddelse af Amtsraadssalen i Skanderborg. Han har beklaget sig til Lokalkomiteen i Skanderborg, der synes at have optaget Henvendelsen ilde.

Raadede paa en pæn Maade Amtmanden til at tage det roligt.

Direktør Skovboe Madsen, Vorladegaard, spørger, om Dæmningen ved Salten Aa nu ikke kan nedbrydes.

Raadede ham til selv at foranledige, at Dæmningen gennembrydes, evt. efter nærmere Aftale med de lokale tyske Soldater.

Amtmand Holck meddeler, at han i Dag har talt med Kontorchef Knud Larsen, der var tilbøjelig til at mene, at Amterne ikke skulde tage sig af Spørgsmaalet om Omplacering af Flygtninge.

Amtmand Friis Jespersen spørger, om vi nu har faaet nærmere Oplysninger om, hvordan Amterne skal forholde sig med Hensyn til Spørgsmaalet om Besigtigelse forinden Aflevering af tyske Kvarterer.

Meddelte, at vi ikke havde faaet nærmere Oplysninger.

Raadede stadig til, at Amtet paa bedste Beskub lader fornuftige sagkyndige Folk se paa Kvartererne og fremkomme med en skriftlig Udtalelse om disses Tilstand ved Afleveringen.

Kl. 17.50: Har anmodet Kaptajn Kragh om at undersøge, om ikke der kan gøres noget for, at Forholdene bl.a. paa Vandel Flyveplads kan bli-

ve i Orden. Tyskerne vil kun afgive Anlægget til Royal Airforce, og det er derfor ikke de danske Myndigheder muligt at sikre sig, at de forskellige Ting, der findes paa Flyvepladsomraadet, ikke nappes af Beboerne paa Egnen. Det hele flyder vistnok i Henhold til Meddelelse fra Kontorchef Studnitz, Skovrider Halskov-Hansen og Frihedskæmperne i Vejle.

Kaptajn Kragh lovede, at Spørgsmaalet skal blive undersøgt, antagelig vil Kaptajn Agger give Besked hertil om Resultatet.

Meddelte dernæst Kaptajn Kragh, at det antagelig vil være vanskeligt at faa evt. Materiale fra Politikredsene vedrørende Minefelterne ind, da Materialet næppe er til at faa fat i.

Kaptajn Kragh var meget interesseret i, at Planerne kom ind snarest muligt til Supplement af de Planer, vi evt. fik fra tysk Side, hvorfor han henstillede, at vi prøvede at faa sendt Meddelelse ud om, at evt. Oplysninger om Minefelter sendes til Jydsk-fynsk Kommando.

Lovede at sørge for, at der skal blive givet Meddelelse herom ud til Kredskontorerne, der muligt har overtaget Politiets Dokumenter i saa Henseende.

Telefonisk forelagt de af Direktør Jacobsen rejste Spørgsmaal vedrørende Polakkerne og Russerne for Udenrigsrrinisteriet – Sekretær Königsfelt – der lovede at give os Underretning.

Sekretær Ahlers, Udenrigsministeriet, meddeler, at Forstanderen ved Engelsholm Højskole ved Vejle har rette Henvendelse til Udenrigsministeriet i Anledning af, et nogle tyske Officerer, har indfundet sig paa Skolen medbringende nogle gule Plakater, ifølge hvilke Skolen paany maatte beslaglægges til Brug for Englænderne. Skolen har imidlertid tidligere været beslaglagt af Tyskerne men blev herefter frigivet, og man vil nu gerne vide, hvorvidt det kan være rigtigt, at de tyske Myndigheder skulde kunne foretage Beslaglæggelse til Brug for Englænderne. Forstanderen har samtidig direkte rejst dette Spørgsmaal overfor Castberg. Jeg har straks sat mig i Forbindelse med Stabsintendant Zimmermann, idet Oberstabsintendant Wollny ikke var til Stede. Hr. Zimmermann lovede omgaaende at undersøge Spørgsmaalet.

Dagbog Nr. 499.

Lørdag den 12. Maj 1945.

Fuldmægtig Knox, Udenrigsministeriet, meddeler telefonisk, at Dr. Best har meddelt Udenrigsministeriet, at Kriegsgerichtsrat, Dr. Cantor i Silkeborg er instrueret om at give fornødne Oplysninger vedrørende de

Steder, hvor Danskere, der er blevet henrettet, er blevet begravet. Denne Sag ligger Udenrigsministeren stærkt paa Sinde, og Hr. Knox beder os derfor straks drøfte Spørgsmaalet med Dr. Cantor.

Telefonisk underrettet Direktør Jacobsen, Røde Kors, om at de af ham G.D. rejste Spørgsmaal nu er blevet forelagt Udenrigsministeriet. Direktør Jacobsen oplyser samtidig, at der paa Banegaarden i Aarhus henstaar nogle særlige Tog med tyske saarede Militære. Han har været i Forhandling med Distriktschef Humle om Tilvejebringelse af Lokomotiver til at befordre disse Lazarettog over Grænsen, og spørger nu, om der skulde være noget til Hinder herfor.

Jeg svarede, at jeg gik ud fra, at dette ikke var Tilfældet, idet det jo var Mening, at alle Værnemagtsmedlemmer saa hurtigt som muligt skulde udbringes af Danmark. Jeg foreslog ham dog at søge Sagen ordnet ved Forhandling med den tyske Kommandant i Aarhus. Direktør Jacobsen vilde gøre dette.

Kriegsgerichtsrat Dr. Cantor oplyser paa telefonisk Forespørgsel, at han ikke ved noget om, hvor de henrettede Danskere er blevet begravet. Han kan kun oplyse, at de paagældende Kommandanter maa være i Stand til at underrette de danske Myndigheder herom, og han anmoder os om at foranledige, at de danske Myndigheder træder i Forbindelse med Kommandanterne i København, Aarhus og Oksbøl.

Jeg svarede ham, at der for Aarhus Vedkommende syntes at være Vanskeligheder, idet Direktør Jacobsen, Røde Kors, telefonisk havde meddelt mig dette.

Dr. Cantor mente, at Vanskelighederne maatte skyldes, at der i Aarhus gentagende Gange var skiftet Kommandant. I København og Oksbøl skulde Vanskeligheder ikke kunne vise sig. For saa vidt angik Aarhus lovede han at sætte sig i Forbindelse med Oberstløjtnant von Gärtner, der eventuelt kunde hjælpe med at faa Sagen klarlagt.

Foranstaaende er telefonisk meddelt Sekretær Holten Eggert, der lovede at lade Meddelelsen gaa videre til Fuldmægtig Knox,

Fuldmægtig Schøn, Udenrigsministeriet, meddeler i Besvarelse af Kontorets den 8. Maj rejste Spørgsmaal vedrørende Behandlingen af russiske Krigsfanger, at Englænderne i Henhold til en mellem Englænderne og Russerne indgaaet Overenskomst skal tage sig af baade civile og militære russiske Fanger. Myndigheder og andre, der retter Forespørgsel til Kontoret angaaende dette Spørgsmaal, bør herefter henvises til at sætte sig i Forbindelse med de paagældende militære engelske Tjenestesteder. Der er en engelsk Kaptajn Straus, der har med Sagen at gøre, og den paagældende sorterer under Colonel Hobbard.

Angaaende Polakkerne kan Schøn endnu intet sige. Han mener dog, at der ikke er ret mange egentlige polske Krigsfanger i Danmark, og saadanne polske Statsborgere, som har gjort Tjeneste i den tyske Hær, maa rejse ud af Landet sammen med Tyskerne. Schøn oplyser endvidere, at Regeringen overvejer alle Spørgsmaal om Behandlingen af de mange Flygtninge af forskellig Nationalitet, som befinder sig i Danmark.

Schøn oplyser endelig, at vi roligt kan henlægge samtlige Gestaposa-ger. Hvis enkelte af de arresterede ikke skulde være dukket op, hører Udenrigsministeriet sikkert fra de paagældendes Familier og vil saa underrette os.

Gartner Møller, Struer, forespørger telefonisk, hvorvidt han og hans Familie samt et Par andre Familier, der for nogen Tid siden maatte rømme deres Lejligheder, idet den paagældende Ejendom blev beslaglagt af den tyske Værnemagt, nu – da den paagældende Bygning er blevet ledig – kan rykke ind i denne.

Jeg foreslog, at Spørgsmaalet ordnedes lokalt, og gjorde den paagældende bekendt med, at de enkelte Afdelinger af den tyske Værnemagt, efterhaanden som de kommer sydpaa, benyttede de ledigblevne Kvarterer; først naar Gennemtransporten af tyske Tropper var afsluttet, vilde man være helt sikker paa, at Lokalerne ikke igen skulde benyttes.

Hr. Møller oplyste heroverfor, at Myndighederne i Byen ikke mener, at der kommer flere tyske Tropper gennem Byen. Jeg sagde herefter, at jeg ikke mente, at der kunde være noget til Hinder for, at han og de øvrige Familier paany flyttede ind i Ejendommen, men jeg bad ham dog forinden sætte sig i Forbindelse med Borgmesterkontoret og Byledelsen, for at han kunde være helt sikker paa, at Sagen var i Orden.

Telefonisk underrettet Direktør Jacobsen, Røde Kors, om den fra Udenrigsministeriet modtagne Meddelelse vedrørende russiske Krigsfanger og Polakker.

Telefonmeddelelse givet til samtlige Amtmænd, Borgmestre og Kreds-kontorer om Indsendelse af eventuelle Oplysninger, samlet af Politiet, vedrørende Minefelter.

Vestre luftværnskommando lovet at foranledige Meddelelsen afgivet omgaaende.

Har underrettet Ingeniør Willumsen om, hvad Sagen om Indsamling af Gods fra Tyskerne staar paa.

Willumsen er indstillet paa at give et Nap med, hvis der bliver Brug for ham og hans Kontor ved Spørgsmaal om Fordeling af Biler m.v.

Har underrettet en af Kontorchef Ricards Folk (Finn Nielsen(?)) om den Ordning, jeg har iscenesat i Laven vedrørende BESPISNING af det lille Duekornpagni.

Har paa et senere Tidspunkt underrettet Kaptajn Dohlmann, der intet havde at erindre mod Ordningen, og som var opmærksom paa, at Sogneraadet foreløbig betaler Udgifterne og evt. vil sende Regningen til Luftværnet.

Lovet Afdelingschef Skat-Rørdam at søge indhentet Oplysninger om, hvordan Indsamlingen af Gods fra Tyskerne foregaar. Man er i København inde paa Muligheden af, at det overdrages Politimestrene at sørge for Godsets Udlevering og Anvendelse paa bedste Maade.

Dagbog Nr. 500.

Søndag den 13. Maj 1945.

Drøftelse i Aarhus med Kaptajn Agger vedrørende de tyske Lagre. Kaptajn Agger forklarede, at Forholdene ligger saaledes:

I. Forsendelser:

- A. Betalte Varer behandles som den danske Stats og behandles altsaa som alle de andre Sager, der overtages af Staten.
- B. Ikke betalte Varer: Meddelelse gives til Sælgeren om, at Varerne henligger for hans Regning og Risiko, hvorefter man maa antage, at han handler paa bedste Maade.

II. Overtagne eller tilbagetagne Sager:

A. Opsamlingen:

Opsamlingen sker i Øjeblikket ved Frihedsbevægelsen; der er dels Tale om Opsamling ved Grænsen, dels Overtagelse af tyske Depoter rundt omkring i Landet. Ved Grænsen er fortrinsvis Biler, Heste og Cykler, medens Depoterne indeholder alle mulige Varer i stor Mængde og til meget stor Værdi.

Varerne ordnes straks ved Frihedsbevægelsens Foranstaltning under Bistand af Sagkyndige, der tilkaldes de forskellige Steder af Frihedsbevægelsen.

Der sondres i øvrigt mellem de fordærlige Varer og de ikke-fordærlige Varer.

De fordærlige Varer sælges normalt snarest muligt paa bedst mulig Maade, dog at Levnedsmidler saavidt muligt afgives til Luftværnet til Brug ved BESPISNING af Flygtninge etc.

De ikke-fordærlige Varer deponeres paa fornuftig Maade og saaledes, at Fortegnelser over Varerne sendes til Jydsk-fynsk Kommando i Aarhus.

I øvrigt samles disse Varer i et vist Omfang i Sydomraadet i Kolding og Esbjerg, hvor der efterhaanden findes meget store Mængder af Biler m.v.

Kaptajn Agger oplyste, at Jydsk-fynsk Kommando og Frihedsbevægelsen utvivlsomt var interesseret i, at selve Fordelingen og Behandlingen af de beslaglagte og oplagrede Varer blev overtaget af andre Myndigheder, og at det derfor sikkert vil være rigtigt, at der snarest kommer et fornuftigt og handlekraftigt Menneske f. Eks. til Aarhus, som kan lede hele Fordelingen af Varerne.

Jeg meddelte, at Handelsmin. netop var inde paa Spørgsmaalet om, hvorvidt de burde sende en Mand over, samt at man var inde paa at anmode Politimestrene om at sørge for Overtagelsen og Fordelingen af Varerne paa rette Maade.

Agger mente, at dette havde stor Interesse.

Dagbog Nr. 501.

Mandag den 14. Maj 1945.

Har underrettet Afdelingschef Skat-Rørdam om de af Kaptajn Agger givne Oplysninger.

Skat-Rørdam fortæller, at der netop er et Cirkulære under Udsendelse, hvorved Politimestrene anmodes om at overtage Overtagelsen af de mange Varer.

Raadede til, at man under alle Omstændigheder sendte f. Eks. Kontorchef Thygesen eller en anden handlekraftig Person til Aarhus, hvor han kan sidde sammen med Jydsk-fynsk Kommando og være Raadgiver for, hvad der foregaar.

Kontorchef Knud Larsen meddeler, at der ikke i Øjeblikket kan gives nærmere Vejledning med Hensyn til, hvorledes der skal forholdes med de af Tyskerne forladte Huse, da man ikke officielt ved, hvorvidt Englænderne skal bruge nogle af de paagældende Huse. Underhaanden er man imidlertid i Ministeriet ganske enig i, at Amterne i et vist Omfang lader Folk overtage deres Huse, efter at disses tilstand er blevet bedømt af fornuftige Folk, og idet det naturligvis maa staa Folk klart, at der heri ikke ligger nogen Tilkendegivelse fra Statens Side om, at Staten paatager sig nogen Forpligtelse til at betale Erstatning.

Kontorchefen bad mig om at komme til Møde Fredag til Forhandling om alle disse Forhold i Ministeriet.

Kl. 10.00: Ca. hos Wollny for at forespørge om, hvorvidt vi fra Intendantens Arkiv kan faa udleveret Akter, som er af Interesse for de danske Myndigheder.

Wollny oplyste, at han efter Anmodning fra Lu. allerede har undersøgt det Spørgsmaal, og han kunde oplyse, at der hverken inden for hans Omraade (Indkvarteringen) eller inden for Oberstabsintendant Schulenburgs Omraade (Forplejningen) i Intendantens Arkiv findes Akter af Interesse for os. De Akter, som kunde have Interesse for os, er allerede tilbagesendt til Afdelingerne, og Afdelingerne har som Hovedregel tilintetgjort dem. Selv om de ikke maatte være tilintetgjort, vilde det være vanskeligt at samle Materialet, da Afdelingerne jo kunne befinde sig paa Rejse Syd over.

Efter Anmodning fra Kaptajn Heiberg-Jürgensen, Jysk-fynsk Kommando meddelte jeg endvidere Wollny, at man fra dansk Side gerne vilde have en Fortegnelse over de Baraklejre, som Tyskerne efterlader her i Landet.

Wollny meddelte, at han ikke er i Besiddelse af saadanne Oplysninger, og at han vil anse det for tvivlsomt, om han kan skaffe dem nu, men han vil for en Sikkerheds Skyld undersøge Spørgsmaalet.

Dagbog Nr. 502.

Onsdag d. 16. Maj 1945.

Kl. 12.30: Stiftamtmanden ledsaget af Lu. Drøftelse med Kontorchef Kryger fra Handelsministeriet i Aarhus sammen med Kaptajn Agger vedrørende Etablering af Handelsministeriets Kontrol med de af Frihedsbevægelsen opsamlede Sager, der efterlades af eller tages fra Tyskerne.

Kl. 14: Stiftamtmanden ledsaget af Lu. til Frokost hos General Dewing paa Restaurant Ritz i Aarhus. Til Stede var General Dewings Adjutant, Major Croft, Kommandanten i Jylland, Major Fisher, den engelske Organisator for den danske Undergrundsbevægelse Major Garret, General Bennike, Forbindelsesofficererne Kaptajn Helk og Kaptajn Malling, Godsejer Juncker, Overgaard, der er kommet tilbage som Kaptajn i den engelske Hær m.fl.

Efter Frokosten havde Stiftamtmanden en Drøftelse med General Dewing. Til Stede var Major Croft, Major Fisher, Captain Juncker og Lu.

Stiftamtmanden spurgte, hvorvidt der er Mulighed for, at de tyske Kolonner kan tvinges til, før de starter fra deres Udgangspunkter, at lade Genstande blive tilbage, som ikke bør medføres til Tyskland.

General Dewing ansaa det for vanskeligt at hindre disse Transporter, men mente paa den anden Side, at det vil være forholdsvis lidt, som Tyskerne kan føre med sig, saaledes at Spørgsmaalet ikke vil faa væsentlig Betydning. Der kan ikke i Øjeblikket gives de danske Myndigheder Tilladelse til at overtage de tyske Lagre. Der afventes nærmere Ordre fra de overordnede engelske Myndigheder i saa Henseende, men denne Ordre, der gaa ud paa,

hvordan Forholdet skal ordnes, kan ventes forholdsvis snart.

Stiftamtmanden henstillede dernæst Muligheden af, at der stationeres en engelsk Officer med mindre Følge hos hver af Amtmændene i Jylland, saaledes at disse der i det væsentlige repræsenterer Befolkningen, kunde faa Støtte direkte hos vedkommende Englændere.

General Dewing var enig i, at en saadan Ordning vilde være særdeles hensigtsmæssig, men mente efter at have drøftet Spørgsmaalet med sine Officerer, at der i Øjeblikket ikke var tilstrækkeligt Personnel i Landet til, at en saadan Ordning kunde gennemføres. Han var dog indstillet paa at søge hidført saa mange Officerer, at Ordningen kan gaa i Orden. I hvert Fald vil han foranledige – og han gav Major Fisher Ordre hertil – at sørge for, at der skabes Kontakt mellem de engelske militære Myndigheder og hver enkelt af Amtmændene.

Stiftamtmanden gav derefter en Fortegnelse over Amtmændene og deres Placering i Jylland.

Stiftamtmanden berørte derefter Spørgsmaalet om, hvorvidt de danske Myndigheder kunde faa Lejlighed til at bruge de tyske Lastvogne, altsaa laane dem, indtil der fandt en Afklaring Sted med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvorvidt disse Lastvogne kan overgaa til den danske Stat.

General Dewing kunde ikke paa indeværende Tidspunkt give noget Løfte herom og bemærkede, at der var Mangel paa Lastvogne andre Steder, navnlig var der stor Mangel paa dem i Holland, og fra engelsk Side var man naturligvis indstillet paa snarest at hjælpe Holland, der som bekendt er langt ringere stillet end Danmark. Han kunde imidlertid godt tænke sig en Ordning, hvorefter Lastvogne udlaanes til danske Selskaber eller Myndigheder, men foreslog, at man forløbige formulerede Ønskesedler med Hensyn til hvor mange Lastvogne der ønskedes de forskellige Steder.

General Dewing bekræftede, at der ikke er Mulighed for de danske Myndigheder til at sætte sig i Besiddelse af de tyske Flyvepladser. Disse skulde afgives til Royal Air Force, og Afdelinger af Royal Air Force vilde antagelig først komme til Landet d. 25. Maj. I et vist Omfang vil der imidlertid blive sendt engelske Soldater til Flyvepladserne. Der vil formentlig i en forholdsvis nær Fremtid kunde gives Danskerne Adgang til Yderdistrikterne, medens Centraldelene af Flyvepladserne foreløbig ikke kan betrædes.

Stiftamtmanden bemærkede, at Tyskerne i stor Stil rekvirerer Kvæg fra de af Tyskerne tidligere drevne, nu til Danskerne overgivne Landbrug paa Vandel Flyveplads, uden at disse Kvægrekvisitioner synes at svare til det fornødne Behov for vedkommende Troppeafdelinger.

General Dewing bemærkede, at saadanne Rekvisitioner snarest mulig burde anmeldes til de engelske Myndigheder, da disse ikke kunde tillades.

General Dewing bemærkede endelig, at der ikke paa indeværende Tidspunkt kunde gives de danske Myndigheder Tilladelse til at overtage Værnemagtens Benzinbeholdninger, men ogsaa paa dette Spørgsmaal vil der komme nærmere Klaring.

Major Croft bemærkede bagefter, at Generalen havde udtrykt sig meget tilbageholdende, men at man nok kunde være nogenlunde optimistisk. Generalen maatte naturligvis udtrykke sig meget forsigtigt i sine Udtalelser.

Umiddelbart efter refererede Stiftamtmanden sin Forhandling med General Dewing for Oberstløjtnant Møller, der for sit Vedkommende fandt det meget hensigtsmæssigt, at der kunde skabes en Kontakt direkte mellem de civile Myndigheder og Englænderne, idet dette vilde være en Lettelse for den Jydsk-fynske Kommando, der for sit Vedkommende ogsaa vilde sørge for at være i Forbindelse med Amterne.

Og med dette Referat af Stiftamtmand Herschends Forhandling med den engelske General kan Kontorets Dagbog passende sluttes. Man maa haabe paa, at Stiftamtmandens og Kontorets Anstrengelser i Kontorets Levetid ikke i alt for udpræget Grad har staaet i omvendt proportionalt Forhold til de opnaaede Resultater.

SUMMARY

JOHN T. LAURIDSEN: *The last days of the Silkeborg Office. Peder Herschend's daily log, during the time of the German capitulation, May 1945.*

In November 1943, the German Wehrmacht's Commander-in-Chief in Denmark, Hermann von Hanneken, moved his headquarters from Copenhagen to Silkeborg. He demanded that a representative of Danish department heads be sent there to ensure efficient arrangement for, and implementation of, the Wehrmacht's needs. The department heads unanimously appointed Chief County Administrator Peder Herschend to "provisionally carry out the central administration and administer its central institutions according to due process of law on their behalf for urgent decisions." Herschend took on the task and established an office in Silkeborg (the Silkeborg Office) to this end. He was assisted by a small, experienced staff of civil servants, some of them from the Ministry of Foreign Affairs. Until May 1945, Herschend functioned as adviser to the Danish authorities in Jutland and on Funen and as intermediary with the German headquarters when necessary. The Silkeborg Office was closed on 16 May.

An official log was kept at the Silkeborg Office from November 1943 to May 1945. Notes were kept on all the cases with which the Office had to deal. The log is in five volumes, consisting of a total of approximately 7,000 pages, in which some 3,036 cases were recorded. There is one copy of the log in the National Archives and one at the Royal Library (Herschend's copy). The National Archive's copy contains only the log cases while the Royal Library's copy also has a volume with the telegrams exchanged between Herschend and the Ministry of Foreign Affairs. The log has by no means been ignored but has been used only rarely. It is a unique source of information on many aspects of German occupation policy in Denmark at the regional level, particularly indispensable given that nearly all of the corresponding German archives were destroyed.

The log covering the period from 4 May to 16 May 1945 has now been published in its entirety. It bears witness not only to a role change during the days of capitulation in which it was no longer the occupying power that decreed and confiscated but also to the fact that liberation brought many new problems and other players onto the scene. The Silkeborg Office handled everything professionally. If there was a celebratory atmosphere in the Office on 4 and 5 May, this was not commented on in the log. Herschend and his co-workers sought throughout the entire process to maintain an official style that, in numerous cases, was the only means of satisfying the Germans.